

Kiteen rautakauden–historiallisen ajan  
kohteiden arkeologinen inventointi  
2004

Ville Laakso  
Timo Sepänmaa

Muinaisilla poluilla -hanke  
Pohjois-Karjalan museo

*Syöte...  
... 3.10.06 JLE*

## Abstrakti

### Kitee

Rautakauden–historiallisen ajan kohteiden inventointi  
Pohjois-Karjalan museo  
Inventoijat: Ville Laakso ja Timo Sepänmaa

Inventoinnin ensisijaisena tavoitteena oli Kiteen ortodoksikalmistojen tarkka paikallistaminen. Koska useisiin kalmistokohteisiin liittyi tietoja myös kyläkappeleista eli tsasounista, huomioitiin inventoinnissa järjestelmällisesti myös ne. Lisäksi haluttiin löytää uusia rautakauden–historiallisen ajan asuinpaikkoja tai muita muinaisjäännöksiä. Työ liittyi Pohjois-Karjalan museon EU-rahoitteiseen Muinaisilla poluilla -nimiseen hankkeeseen. Yhteistyötahona tutkimuksessa oli Turun yliopiston arkeologian oppiaine.

Ennen inventointia oli pitäjistä Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä neljä historiallisen ajan kalmistoa, kolme rautakauden ja/tai historiallisen ajan asuinpaikkaa sekä kaksi rautakauden ja/tai historiallisen ajan löytöpaikkaa. Varmuudella rautakautisia kiinteitä muinaisjäännöksiä ei tiedossa ollut.

Inventoinnin yhteydessä kirjattiin tietoja kaikkiaan 63 kohteesta. Näistä tarkastettiin maastossa 40 paikallistettavissa ollutta kohdetta. Uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä tuli ilmi 20. Näistä kahdeksan on varmoja tai todennäköisiä historiallisen ajan ruumiskalmistoja, neljä kirkon- tai tsasouanpaikkoja, kuusi asuinpaikkoja, yksi röykkiö ja yksi tunnistamaton kivirakenne. Lisäksi todettiin kolme uutta löytöpaikaksi luonnehdittavaa maastokohdetta.

Inventointikohteista kaikkiaan 22:lta on ruumiskalmistoon viittaavia tietoja. Näistä 13 voitiin tarkasti paikallistaa. Varmoina kalmistoina pidettyjä kohteita on kymmenen ja lisäksi todennäköisiä seitsemän. Suurin osa kohteista on nk. ortodoksikalmistoja. Kaikki inventoidut kalmistot ajoittunevat historialliselle ajalle. Erityyppisiin kirkonjäännöksiin viittaavia tietoja kirjattiin yhteensä kymmeneltä kohteelta. Asuinpaikkoja inventoitiin yksitoista ja asutukseen viittaavia löytöpaikkoja neljä; kaikki nämä ajoittunevat historialliselle ajalle, mutta periaatteessa joukossa voi olla myös rautakautisia kohteita. Varmuudella rautakautisiksi ajoittuvia kiinteitä muinaisjäännöksiä ei inventoinnissa todettu.

Löydöt: Turun yliopiston arkeologian oppiaine TYA 829–838

Kenttätyöaika: 10.5.–1.6.2004

Tutkimuskustannukset: Muinaisilla poluilla -hanke

Tutkimusraportti: Ville Laakso ja Timo Sepänmaa 28.12.2005 Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa

## Sisällys

1. Työn taustaa	5
2. Aiempi aineisto	5
3. Tutkimusmenetelmät ja raportointi	6
4. Yhteenvedo inventoinnin tuloksista	8
5. Hakemistot	10
5.1. Kohdehakemisto peruskarttalehdittäin	10
5.2. Kohdehakemisto rekisterikylittäin	12
6. Kohdekuvaukset	14
6.1. Ruumiskalmistot	14
1 HEINONIEMI EVERSTINKANGAS	14
2 JUURIKKAJÄRVI KALMISTOLA	16
3 JUURIKKAJÄRVI "KALMISTO"	18
4 JUURIKKAJÄRVI HAUTAKANGAS	19
5 KANGASJÄRVI KALMANIEMI	20
6 KANTOSYRJÄ HATUNVAARA 1	21
7 KITEE AUVINEN	22
8 KITEE HERRALA	23
9 KITEENLAHTI KALMISTOLA	24
10 KITEENLAHTI KALMISTOPELTO	25
11 LOUKUNVAARA KALMISTONMÄKI	26
12 MULJULA MULJULAN KALMISTO	28
13 NIINIKUMPU HOVI	30
14 NÄRSÄKKÄLÄ KIRKKOMAA	32
15 RIIHIJÄRVI KALMISTONMÄKI	33
16 ROKKALA KALMISTOPELTO	34
17 RUPPOVAARA KALMALAMPI	36
18 RUPPOVAARA KERTUN KALMISTO	37
19 SUORLAHTI KALMANMÄKI 1	38
20 SUORLAHTI KALMONIEMI	40
21 SÄYNEJÄRVI MARTTILA	41
22 VARMONNIEMI KALMONNIEMI	43
6.2. Tsasouan- ja kirkonpaikat	45
23 JUURIKKAJÄRVI "TSASOUNA"	45
24 KANTOSYRJÄ HATUNVAARA 2	46
25 KITEE "TSASOUNA"	47
26 KITEE ORTODOKSISEN KIRKON PAIKKA	48
27 KITEENLAHTI UKONMÄKI	49
28 MISOLA KIRKKOKALLIO	51
29 NIINIKUMPU "TSASOUNA"	52
30 ROKKALA KIRKKOVAARA	53
31 RUPPOVAARA KIRKKOSAARI	54
32 SUORLAHTI KALMANMÄKI 2	56

6.3. Asuinpaikat		58
33	HAARAJÄRVI KALLIO	58
34	KANTOSYRJÄ NIEMELÄNPELLOT	59
35	KITEE SELKUE 1	60
36	KITEE SELKUE 2	61
37	KITEE VAARA	62
38	KITEE PAJARINMÄKI	63
39	KITEENLAHTI NIEMENPUOLI VAARANMÄKI	65
40	KITEENLAHTI JUSSILA	66
41	LOUKUNVAARA ALAPIHA	67
42	SUORLAHTI PAJALAHTI	68
43	SÄYNEJÄRVI KOIVIKKOLA	69
6.4. Röykkiöt		70
44	KUNONNIEMI PÖLHÖNNIEMI	70
45	PUHOS PAJARIN HAUTA	71
46	SUORLAHTI VIILNIEMI	72
6.5. Muut kiinteät muinaisjäännökset		73
47	KITEE VALLINSILTA	73
48	KITEE ROPPONEN	75
49	KITEENLAHTI VALLINMÄKI	76
50	LAHDENKYLÄ SAUKKOLA	77
51	LEINÄVAARA HIISKOSKI	78
52	NIINIKUMPU KANERVIKKO	79
53	SUOPARSAARI JAAMANSALMI	80
54	SUORLAHTI TOLOSENKANGAS	81
6.6. Rahakätkö		82
55	JUURIKKAJÄRVI PEKKALA	82
6.7. Löytöpaikat ja irralliset esinelöydöt		83
56	LAHDENKYLÄ KIERMI	83
57	KITEENLAHTI HUUHTILA	84
58	NIINIKUMPU RUUTIAINEN	85
59	PUHOS PUHOKSEN KANAVA	86
60	SÄYNEJÄRVI NENOLA	87
61	(PAIKANTAMATTA)	88
62	(PAIKANTAMATTA)	89
63	(PAIKANTAMATTA)	90
7. Kuvaluettelot		91
7.1.	Luettelo inventointiin liittyvistä mustavalkonegatiiveista	91
7.2.	Luettelo inventointiin liittyvistä diakuvista	93
8. Kartat		95
1.	Yleiskartta inventointikohteiden sijainnista.	95

2. Kohteen 1 sijainti. Ote peruskartasta 4214 04.	96
3. Kohteen 2 sijainti. Ote peruskartasta 4231 02.	97
4. Kohteiden 6 ja 24 sijainti. Ote peruskartasta 4231 09.	98
5. Kohteiden 8, 26, 35-38 ja 49 sijainti. Ote peruskartoista 4231 03 ja 4231 06.	99
6. Kohteiden 9, 27, 39, 40, 49 ja 57 sijainti. Ote peruskartasta 4231 06.	100
7. Kohteen 10 sijainti. Ote peruskartoista 4231 05 ja 4231 06.	101
8. Kohteiden 11 ja 41 sijainti. Ote peruskartoista 4231 03 ja 4231 06.	102
9. Kohteen 12 sijainti. Ote peruskartasta 4214 10.	103
10. Kohteiden 13 ja 58 sijainti. Ote peruskartasta 4213 12.	104
11. Kohteen 14 sijainti. Ote peruskartasta 4231 01.	105
12. Kohteen 15 sijainti. Ote peruskartasta 4231 05.	106
13. Kohteiden 16, 28 ja 30 sijainti. Ote peruskartasta 4231 02.	107
14. Kohteiden 17 ja 31 sijainti. Ote peruskartoista 4232 01 ja 4232 02.	108
15. Kohteiden 19, 32 ja 42 sijainti. Ote peruskartasta 4214 10.	109
16. Kohteiden 20 ja 46 sijainti. Ote peruskartoista 4213 12 ja 4214 10.	110
17. Kohteiden 21, 43 ja 60 sijainti. Ote peruskartasta 4231 05.	111
18. Kohteen 22 sijainti. Ote peruskartoista 4213 10, 4213 11 ja 4231 02.	112
19. Kohteen 33 sijainti. Ote peruskartoista 4232 01 ja 4232 04.	113
20. Kohteen 34 sijainti. Ote peruskartasta 4231 06.	114
21. Kohteen 44 sijainti. Ote peruskartoista 4231 03, 4231 06 ja 4232 01.	115
22. Kohteen 45 sijainti. Ote peruskartasta 4213 12.	116
23. Kohteen 47 sijainti. Ote peruskartasta 4231 03.	117
24. Kohteen 51 sijainti. Ote peruskartoista 4213 09 ja 4214 07.	118
25. Kohteen 53 sijainti. Ote peruskartasta 4214 10.	119
26. Kohteen 54 sijainti. Ote peruskartasta 4232 01.	120
27. Kohteen 56 sijainti. Ote peruskartasta 4231 05.	121
28. Kohteen 59 sijainti. Ote peruskartasta 4213 12.	122

## 1. Työn taustaa

Pohjoiskarjalaisen Kiteen pitäjän rautakauden–historiallisen ajan muinaisjäännösten inventoinnin ensisijaisena tavoitteena oli alueen historiallisen ajan ruumiskalmistojen tarkka paikallistaminen. Tähän pyrittiin yhdistämällä kaikki mahdollinen kohteita koskeva aiempi tieto sekä tarkastamalla kohteet sen jälkeen maastossa. Koska useisiin kalmistokohteisiin liittyi tietoja myös kyläkappeleista eli tsasounista tai muista kirkkorakennuksista, huomioitiin inventoinnissa järjestelmällisesti myös ne. Lisäksi tavoitteena oli mahdollisuuksien mukaan inventoida rautakauden–uuden ajan asuinpaikkoja tai muita muinaisjäännöksiä.

Käytännön tarpeen inventoinnille aiheutti erityisesti alueen kalmistoja koskevien aiempien tietojen vähäisyys (tutkimushistoriasta ks. luku 2). Kirjallisia aikalaislähteitä ei keski- ja uuden ajan kyläkalmitoista ole juuri lainkaan, joten arkeologinen tutkimus on käytännössä ainoa keino saada tarkempia tietoja näistä kohteista, joilla on suuri merkitys esimerkiksi alueen asutushistoriaa tutkittaessa.

Työ liittyi Pohjois-Karjalan museon EU-rahoitteiseen *Muinaisilla poluilla* -nimiseen hankkeeseen. Kenttätöistä vastasivat allekirjoittaneet. Molemmat osallistuivat suurin piirtein samansuuruisella panoksella myös jälkitöihin. Yhteistyötahona tutkimuksessa oli Turun yliopiston arkeologian oppiaine, jonka virkatyönä Ville Laaksolla oli mahdollisuus osallistua kenttä- ja jälkitöihin; näin inventointi sivusi myös Turun yliopiston arkeologian oppiaineen hanketta, jolla pyritään hankkimaan arkeologiset perustiedot Suomen ortodoksikarjalaisesta kulttuurialueesta.

Vastaava inventointi tehtiin samojen inventoijien voimin myös naapurikunnassa Kesälahdella (ks. erillinen raportti). Muinaisilla poluilla -hankkeeseen liittyi myös perinteisempi esihistoriallisten muinaisjäännösten inventointi, josta Kesälahden ja Kiteen alueilla vastasi FL Petro Pesonen (ks. erilliset raportit).

## 2. Aiempi aineisto

Ensimmäisen arkeologiseksi inventoinniksi luonnehdittavan työn Kiteellä teki kansakoulunopettaja J. Maukonen kesällä 1877, jolloin hän selvitteli muinaisjäännöksiä Liperin kihlakunnassa; kertomus hänen matkastaan on myös painettu (Maukonen 1879). Kyseessä on edelleen käyttökelpoinen perustutkimus, sillä Maukonen mainitsee pitäjistä toistakymmentä kalmistoa tai luulöytöpaikkaa sekä mm. puolustusvarustuksia. Toisaalta hänen tietonsa yksittäisistä kohteista ovat suppeita ja kohteiden paikallistaminenkin niiden perusteella on usein vaikeaa. Huomattava osa Maukosen inventoinnin (kuten muidenkin kihlakuntainventointien) tiedoista perustuu pelkästään kyläläisten puheisiin, ei käyntiin itse kohteilla.

1900-luvulla tehdyissä muinaisjäännösten perusinventoinneissa ei historiallisen ajan kalmistoja tai muita nuoria kohteita ole yleensä otettu huomioon. Sen sijaan 1990-luvun alkupuolella tehdyssä Pohjois-Karjalan metallikautisen ja keskiaikaisen asutuksen avainalueiden inventoinnissa (Poutiainen et al. 1992-94) tuli esille muutamia maanviljelysasutukseen liittyviä, todennäköisesti enimmäkseen historialliseen aikaan kuuluvia, asuin- ja löytöpaikkoja.

Ainoa olemassa oleva yksittäisen kalmistokohteen arkeologinen tarkastuskertomus Kiteeltä on Petro Pesosen (1996) tarkastus Muljulan kalmistolta. Joitakin kohteita koskevia yleisöilmoituksia on Museoviraston eri arkistoissa. Myös kirjallisuudessa esiintyy jonkin verran kalmistoja koskevia tietoja; ne ovat enimmäkseen varsin ylimalkaisia ja perustuvat pääasiassa Maukosen työlle – joiltain osin myös muualta saatuun perimätietoon.

Ennen inventointia oli Kiteen pitäjistä Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä neljä historiallisen ajan kalmistoa, kolme rautakauden ja/tai historiallisen ajan asuinpaikkaa sekä kaksi rautakauden ja/tai historiallisen ajan löytöpaikkaa.

Varmuudella rautakautisia kiinteitä muinaisjäännöksiä ei pitäjistä ole tiedossa ollut, mutta Kiteen Kunonniemensuosta on saatu paleoekologisia havaintoja rautakautteen ajoittuvasta viljelystä.

Esinelöydöissä merovinkiaikaa edustaa pitäjistä jo varhain ja tarkemmista löytötiedoista museoon saatu keihäänkärki (KM 66) – tyyppillinen suomalainen ango. Kiteeltä löytyneenä on pidetty myös erästä ristiretkiaikaista soikeaa kupurasolkea (KM 18800; Ailio D), mutta esineen alkuperä on varsin epävarma. Lisäksi on tieto Kiteen Puhokselta löytyneestä mahdollisesti rautakautisesta keihäänkärjes-

tä, mutta löytöä ei ole pystytty varmistamaan (Sarvas 1963; Sarvas 1975:39, jonka mukaan keihäänkärkiä olisi kaksi).

### 3. Tutkimusmenetelmät ja raportointi

Käsillä olevaa tutkimusta valmisteltaessa pyrittiin keräämään kaikki mahdollinen inventoitavia kohteita koskeva arkistoihin tallennettu tai julkaistu aineisto. Ensin mainittu kategoria tarkoitti arkeologisten arkistojen lisäksi ennen kaikkea Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen Nimiarkistoa, jonne on varsinaisen nimistön lisäksi tallentunut runsaasti historiallisen ajan kohteiden sijaintiin liittyvää aineistoa sekä perimätietoa. Nimiarkistosta käytiin esitöissä 23.4.2004 Kiteen osalta läpi mm. *kalm-* ja *kirk-*alkuinen nimistö sekä tsasouniin viittaava *säässynä-* ja *tsasouna-*nimistö. *Kirkko-*nimisistä kohteista kiinnitettiin huomio ensisijaisesti niihin, joihin liittyi perimätietoa kirkkorakennuksen olemassaolosta.

Vanhempaan, etenkin painettuun, kartta-aineistoon pyrittiin myös perehtymään, mutta läheskään kaiken olemassa olevan karttamateriaalin läpikäymiseen ei ollut mahdollisuuksia. Esimerkiksi Kansallisarkiston 1700- ja 1800-lukujen painamattomasta aineistosta todennäköisesti olisi saatavissa huomattavaa lisätietoa, samoin maanmittauslaitoksen jakokartoista. Hankkeesta kerrottiin maastotöiden alkuvaiheessa myös paikallisessa lehdistössä, mutta tässä raportissa käsiteltyihin kohteisiin liittyviä yleisöviiteitä saatiin niukasti.

Koska Kiteestä vain pieni nurkkaus (lähinnä Kangasjärven ja Jaakkiman kylät) on Neuvostoliitolle luovutetulla alueella, kerättiin inventoinnissa myös ao. aluetta koskevia tietoja, vaikkei mahdollisuuksia maastotarkastuksiin nyt ollutkaan. Ilmi tulikin tietoja vain yhdestä kohteesta (kohde 5).

Inventoinnin maastotyöt tehtiin 10.5.–1.6.2004 samanaikaisesti sekä Kiteellä että Kesälähdellä. Maastotöihin käytettiin Kiteellä yhteensä noin 21 henkilötyöpäivää. Kalmistokohteiden tarkastamisen jälkeen tarkastettiin ennestään tunnettuja rautakauden–historiallisen ajan asuinpaikkoja sekä pyrittiin sen jälkeen etsimään uusia asuinpaikkoja. Viimeksi mainittuun jäi aikaa valitettavan rajoitetusti. Olosuhteet maastotöissä olivat kaikkiaan varsin koleat ja sateiset.

Tämän inventointikertomuksen alkuperäiskappaletta säilytetään Turun yliopiston arkeologian oppiaineen arkistossa. Työhön liittyvät mustavalkonegatiivit ja diakuvat on talletettu Pohjois-Karjalan museon arkistoon, negatiivit numeroille 21169:717-773 ja diat numeroille 87:925-980. Esinelöydöt on luetteloitu Turun yliopiston arkeologian oppiaineen kokoelmiin päänumeroille TYA 829–838.

Kohteet on raportissa kirjattu muinaisjäännöstyypeittäin alkaen kalmistoista. Tyyppien sisällä jako on aakkosellinen kylän ja kohteen nimen mukaan. Kohteiden nimet ovat muotoa kunta – maarekisterikylä – yksittäisen kohteen nimi. Mikäli kahdella kohteella on sama nimi, on niiden erottamiseen käytetty numerointia 1–2 (ks. esim. kohteet 6 ja 24). Kirjaintunnukset A–D puolestaan viittaavat saman kohteen sisällä todettuihin erillisiin löytöalueisiin (ks. esim. kohde 40). Joskus on tulkinnanvaraista, onko paikalla kaksi erillistä muinaisjäännöstä vai onko kyse yhden kohteen sisäisistä erillisistä löytöalueista (ks. esim. kohteet 35–36, jotka on tulkittu erillisiksi kohteiksi).

Jälkitöissä oli jo käytössä Petro Pesosen vuoden 2004 inventointikertomus, jonka kanssa yhdenmukaisiksi tämän kertomuksen kohteiden nimistö ja koordinaatit on pyritty saamaan. Uusien kohteiden nimet on kirjattu ensisijaisesti Nimiarkiston muotoihin tai niiden puutteessa mahdollisimman vanhojen kirjallisuusmainintojen tai karttojen mukaisiksi.

Koska etenkin kalmistokohteiden laajuutta on yleensä ollut hyvin vaikea arvioida, on peruskartta-koordinaatit ilmoitettu kohteen keskeltä, ellei toisin mainita. Koordinaateista ilmoitetaan sekä perus- että yhtenäiskoordinaatit. Jälkimmäiset on muunnettu ensin mainituista, joten mahdollisissa ristiriitalanteissa peruskoordinaatteja on pidettävä luotettavampina. Korkeudet merenpinnasta on merkitty peruskarttojen perusteella ja ne liittyvät N60-järjestelmään.

Inventoinnissa läpikäydyistä alueista ei ole laadittu erillistä karttaliitettä, koska valtaosa inventointikohteista oli luonteeltaan pistemäisiä ja niillä käytiin etukäteistietojen perusteella. Aikaa esimerkiksi laajojen peltoalueiden tarkastamiseen ei tällä kertaa juurikaan ollut.

Kohdekuvausten *aiemmat tiedot* -kohdassa on huomioitu vain sellaiset arkeologiset tutkimukset, jotka perustuvat käyntiin itse kohteella. Näin esimerkiksi Maukosen kihlakuntainventoinnin tiedot on merkitty, mikäli kertomuksesta voi päätellä, että inventoija on käynyt paikan päällä. Muut kohteeseen

liittyvät lähteet (mm. kirjallisuus) kuvataan kohdassa *inventointihavainnot. Aiemmat löydöt* -kohdassa luetellaan vain museokokoelmiin päätyneet esinelöydöt.

Inventoinnissa esille tulleet kalmistoihin viittaavat tiedot ovat laadultaan:

- 1) luulöytöjä
- 2) perimätietoa
- 3) paikannimistöä
- 4) muita hautoihin viittaavia havaintoja (esim. hautapainanteet, hautakivet tai esinelöydöt)

Tässä inventointiraportissa on varmoiksi tai todennäköisiksi ruumiskalmistoiksi ja siten kiinteiksi muinaisjäännöksiksi katsottu kohteet, joihin voidaan yhdistää kaksi tai useampia em. tietolajeista. Esitetty jako varmoihin ja epävarmoihin kalmistoihin on osittain subjektiivinen: saman aineiston perusteella joku toinen henkilö olisi voinut tehdä jaon toisin. Kysymys on mm. siitä, mitenkä uskottavana pitää vanhojen kihlakuntainventointien usein tarkemmin perustelemattomia tietoja – tai luulöytöjä koskevia muistitietoja, joita on mahdotonta tarkistaa. Allekirjoittaneet ovat katsoneet, että vanhatkin tiedot ovat todennäköisesti yleensä ainakin kohtuullisen luotettavia, ellei ole ollut erityistä syytä niitä epäillä. Jonkinlainen jako selviin muinaisjäännöksiin ja epävarmoihin kohteisiin oli joka tapauksessa tarpeellinen esim. muinaismuistohallintoa ja kohteiden suojelua ajatellen. Tässä käytetyt kriteerit ovat samat kuin vuoden 2001 Etelä-Karjalan pohjoisosan kyläkalmistoinventoinnissa (ks. Laakso 2001).

Raporttiin on omina kohteinaan otettu sellaisetkin kalmistot ja tsasouanpaikat, joita ei ole voitu paikallistaa tai joiden olemassaolostakaan ei ole konkreettisia havaintoja, vaan esim. pelkkää perimätietoa. Tällaisten kohteiden mukaanotto on perusteltua mm. siksi, että niiden olemassaoloon osataan varautua tulevaisuudessa maastotutkimuksissa.

Kalmistojen tarkemmasta luonteesta on usein hankala saada varmuutta; tässä raportissa käytetty yleisnimitys *kyläkalmisto* kattaa myös muut kuin historiallisiksi ajoittuvat ja ortodoksiväestön käyttämät vakituiset hautapaikat. Yhdeltäkään inventoiduista kalmistoista ei ole tiedossa selkeästi rautakautteen viittaavia löytöjä, joten niiden ajoitukseksi on kohdekuvauksissa järjestelmällisesti merkitty historiallinen aika.

Asuinpaikoista alueelle leimallisia ovat kohteet, joilta löytyy ns. karjalaista keramiikkaa. Se ajoittuu nuoremmalta rautakaudelta pitkälle uudelle ajalle, eikä sen perusteella yleensä voida ajoittaa kohteita joko esihistoriallisiksi tai historiallisiksi. Näiden kohteiden ajoitukseksi on tässä kertomuksessa merkitty ”rautakausi ja/tai historiallinen aika”. Ne saattavat siis ajoittua jompaankumpaan ajanjaksoon – tai molempiin. Useimmissa tapauksissa nuorempi ajoitus on todennäköisempi. Yhtään sellaista asuinpaikkaa, joka voitaisiin varmuudella ajoittaa rautakautiseksi, ei tämän kertomuksen kohdekuvauksiin sisälly.

Inventointiin liittyvän arkistoaineiston hankinnassa saatiin apua FL Petro Pesoselta ja HuK Juha Ruohoselta. Tutkimusta edistäneitä henkilökohtaisia tiedonantoja olemme saaneet professori Veijo Saloheimolta, harrastaja-arkeologi Risto Kupiaiselta, opettaja Markku Ylöseltä sekä useilta tässä nimeltä mainitsemattomilta maanomistajilta ja paikkakuntalaisilta. Kiitämme kaikkia edellä mainittuja saamastamme korvaamattoman tärkeästä avusta.

Tässä raportissa viitataan seuraaviin kirjallisiin lähteisiin:

#### *Arkistolähteet*

- Laakso, Ville 2001: Uukuniemen, Saaren, Parikkalan ja Rautjärven kyläkalmistojen arkeologinen inventointi 2001. *Turun yliopisto, arkeologian oppiaineen arkisto.*
- Pesonen, Petro 1996: Kitee [29] Muljulan kalmisto. Historiallisen ajan ortodoksikalmiston tarkastus. *Museovirasto, rakennushistorian osaston arkisto.*
- Pesonen, Petro 2004: Kiteen arkeologinen inventointi. *Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.*
- Pitkänen, Otto Arvid 1976: Vähän Kiteeltä. *Käsikirjoitus Kiteen kaupunginkirjaston kotiseutukokoelmassa.*



Poutiainen, Hannu & Koponen, Martti & Kupiainen, Risto 1992-94: Pohjois-Karjalan metallikautisen ja keskiaikaisen asutuksen avainalueiden arkeologinen inventointi 1992-1994. *Museovirasto, arkeologian osaston arkisto.*

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki, Nimiarkisto (viitataan: NA, kerääjä ja keruuvuosi).

#### *Painetut lähteet*

Holopainen, Lauri 1987: *Kylähistoria*. Kitee.

Karttunen, U. & Karttunen Eeva 1951: *Kiteen seurakunnan historia*. Joensuu.

Kauppinen, Pekka 1994: *Pitäjä rajojen mailla. Kitee ja Rääkkylä vuoteen 1870*. Jyväskylä.

Könönen, Aulis V. A. & Kirkinen, Heikki 1975: *Pohjois-karjalan historia* I. Keskiajasta Stolbovan rauhaan. 2. korjattu painos. Joensuu.

Maukonen, J. 1879: Muinaisjäännöksiä Liperin kihlakunnassa. *Luetteloja Suomen muinaisjäännöksistä* V.

Piiroinen, Erkki 1963: Ortodoksiset pyhäköt ja kalmistot Pohjois-Karjalassa. *Ortodoksia* 14:85-95.

Pitkänen Kari 1994: Kiteen ja Rääkkylän talonhaltijaluettelo v. 1722-1850. *Pitäjä rajojen mailla. Kitee ja Rääkkylä vuoteen 1870*:531-751. Jyväskylä.

Saloheimo, Veijo 1975: Ortodoksinen kirkko Pohjois-Karjalassa 1600-luvulla. *Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia* 93:53-66.

Saloheimo, Veijo 1986: *Pohjois-karjalan historia* II. 1617-1721. Toinen korjattu painos. Joensuu.

Sarvas, Pekka 1975: Esihistoriallinen katsaus. *Pohjois-Karjalan historia* I:9-42.

Vänskä, Raimo 1998: Kansan käsissä ja kätköissä. Rahankätkentä Pohjois-Karjalassa keskiajalta vanhan Suomen palauttamiseen. *Studia Carelica Humanistica* 13.

#### **4. Yhteenveto tutkimuksen tuloksista**

Inventoinnin yhteydessä kirjattiin tietoja kaikkiaan 63 kohteesta. Näistä tarkastettiin maastossa 40 paikallistettavissa ollutta kohdetta. Uusia kiinteitä muinaisjäännöksiä – kohteita, joista nyt kirjattiin ensimmäiset arkeologiset maastohavainnot – tuli ilmi 20. Näistä kahdeksan on varmoja tai todennäköisiä historiallisen ajan ruumiskalmistoja (kohteet 1-2, 13, 15-16, 19-20 ja 22), neljä kirkon- tai tsousunanpaikkoja (kohteet 26-27 ja 31-32), kuusi asuinpaikkoja (kohteet 34-37 ja 40-41), yksi röykkiö (kohde 46) ja yksi tunnistamaton kivirakenne (kohde 53). Lisäksi todettiin kolme uutta löytöpaikaksi luonnehdittavaa maastokohdetta (57-58 ja 60).

Inventointikohteista kaikkiaan 22:lta on ruumiskalmistoon viittaavia tietoja (tämän raportin kohteet 1-22). Näistä kolmetoista voitiin tarkasti paikallistaa. Varmoina kalmistoina pitämiämme kohteita on kymmenen (kohteet 2, 9, 11-13, 15-16 ja 19-21) ja lisäksi todennäköisiä seitsemän (kohteet 1, 5-8, 10 ja 22). Kahdeksaan varmaan tai todennäköiseen ruumiskalmistoon – siis reiluun puoleen kokonaisuudesta – liittyi selvähköä tietoa siitä, että paikalle on haudattu ortodokseja (kohteet 2, 6, 9-13 ja 15), mutta osa muistakin lienee tällaisia nk. ortodoksikalmistoja.

Kaikki inventoidut kalmistot ajoittunevat historialliselle ajalle. Ajoituskysymys ansaitsisi kuitenkin lisätutkimusta; nyt käsillä oleva työ olisikin syytä katsoa lähinnä lähtökohdaksi alueen kyläkalmistojen tarkemmalle tutkimukselle. Tällainen työ saattaisi tuoda huomattavaa lisävalaistusta esimerkiksi alueen keskiaikaiseen asutushistoriaan.

Parhaiten myöhemmältä maankäytöltä säilyt hautapaikka näytti olevan Muljulan kalmisto hautakiviineen ja -painanteineen (kohde 12). Mielenkiintoinen ja arvokas kohde on myös Juurikkajärven kylän Kalmistola – Kiteen kalmistoista toinen, jossa tavattiin varmoiksi tulkittuja hautapainanteita (kohde 2).

Inventoinnin jälkeenkään tuskin on tavoitettu Kiteen kaikkia ruumiskalmistoja. Tässä suhteessa huomio kiinnittyy ainakin Kunonniemen kylään, jossa on verokirjojen mukaan ollut keskiajalla vankkaa asutusta, ja josta on rautakaudelle ajoittuvia viljelystä kertovia paleoekologiaa havaintoja.

Todettakoon myös, että kalmistoja koskevasta perimätiedosta näytti monessa tapauksessa olevan jäljellä vain jatkuvasti hupenevat rippeet: kyläkalmistojen inventointi olisikin eri puolilla Karjalaa äärimmäisen kiireellinen tehtävä, sillä perimätieto on keskeisessä asemassa erityisesti niitä tarkasti paikallistettaessa. Kalmistokohteiden merkitseminen maastoon ja esim. varustaminen opastauluin tarjoaisi alueen asukkaille ja matkailijoille mahdollisuuden tutustua näihin hyvin omaleimaisiin ja konkreettisiin Karjalan historian muistomerkkeihin.

Erityyppisiin kirkkorakennusten paikkoihin viittaavia tietoja kirjattiin inventoinnissa kymmeneltä kohteelta (23-32). Näiden paikallistamiseen liittyi erityisen paljon ongelmia. Todennäköistä on, että valtaosa nyt erillisiksi kohteiksi kirjatusta tsasouanpaikoista on sijainnut saman kylän ortodoksikaluston yhteydessä. Yhdessä kohteessa on kyse luterilaisesta kirkonpaikasta (kohde 32), muut vakaasti otettavat kirkkorakennukseen viittaavat tiedot koskevat ortodoksisia pyhäkköjä.

Asuinpaikkoja inventoitiin vuonna 2004 yksitoista (kohteet 33-43) ja asutukseen viittaavia löytöpaikkoja neljä (56-58 ja 60); kaikki nämä ajoittunevat historialliselle ajalle, mutta periaatteessa joukossa voi olla myös rautakautisia kohteita. Edellä mainittujen lisäksi tässä raportissa käsitellään kolme ajoittamatonta röykkiökohdetta (44-46), kahdeksan muun tyyppistä kiinteää muinaisjäännöstä (kohteet 47-54), yksi rahakätkö (kohde 55) ja neljä esinelöytöä (kohteet 59 ja 61-63). Lisäksi mainittakoon, että muutamien ennestään tunnettujen kohteiden aikaisempiin sijaintitietoihin on tullut huomattaviakin korjauksia (ks. kohteet 9, 11 ja 21).

Varmuudella rautakautisiksi ajoittuvia kiinteitä muinaisjäännöksiä ei inventoinnissa todettu. Kohteiden ajoittamiseen liittyvien ongelmien vuoksi rautakautisen aineiston myöhemmän ilmenemisen mahdollisuus on kuitenkin syytä ottaa huomioon niin asuinpaikoilta kuin kalmistoistakin.

Turussa 28.12.2005



Ville Laakso



Timo Sepänmaa

## 5. Hakemistot

### 5.1. Kohdehakemisto peruskarttalehdittäin

Kartta	Karttanimi	Nro	Nimi	Tyyppi	Ajoitus
421309	HUMMOVAARA	51	LEINÄVAARA HIISKOSKI	varustus	historiallinen
421311	KOUSA	4	JUURIKKAJÄRVI HAUTAKANGAS	ruumiskalmisto?	historiallinen?
421311	KOUSA	22	VARMONNIEMI KALMONNIEMI	ruumiskalmisto?	historiallinen
421312	PUHOS	45	PUHOS PAJARIN HAUTA	röykkiö	ajoittamaton
421312	PUHOS	59	PUHOS PUHOKSEN KANAVA	löytöpaikka	rautakautinen?
421404	HEINONIEMI	1	HEINONIEMI EVERSTINKANGAS	ruumiskalmisto?	historiallinen
421410	SUOPARSAARI	12	MULJULA MULJULAN KALMISTO	ruumiskalmisto	historiallinen
421410	SUOPARSAARI	19	SUORLAHTI KALMANMÄKI 1	ruumiskalmisto	uusi aika
421410	SUOPARSAARI	20	SUORLAHTI KALMONIEMI	ruumiskalmisto	historiallinen
421410	SUOPARSAARI	32	SUORLAHTI KALMANMÄKI 2	kirkonpaikka	uusi aika
421410	SUOPARSAARI	42	SUORLAHTI PAJALAHTI	asuinpaikka	rk ja/tai hist
421410	SUOPARSAARI	46	SUORLAHTI VIILNIEMI	röykkiö	ajoittamaton
421410	SUOPARSAARI	53	SUOPARSAARI JAAMANSALMI	kivirakenne	historiallinen
423101	NÄRSÄKKÄLÄ	14	NÄRSÄKKÄLÄ KIRKKOMAA	ruumiskalmisto?	historiallinen
423102	JUURIKKA	2	JUURIKKAJÄRVI KALMISTOLA	ruumiskalmisto	historiallinen
423102	JUURIKKA	3	JUURIKKAJÄRVI "KALMISTO"	ruumiskalmisto?	historiallinen
423102	JUURIKKA	16	ROKKALA KALMISTOPELTO	ruumiskalmisto	historiallinen
423102	JUURIKKA	23	JUURIKKAJÄRVI "TSASOUNA"	tsasouanpaikka	historiallinen
423102	JUURIKKA	28	MISOLA KIRKKOKALLIO	kirkonpaikka?	historiallinen
423102	JUURIKKA	30	ROKKALA KIRKKOVAARA	tsasouanpaikka?	historiallinen
423102	JUURIKKA	55	JUURIKKAJÄRVI PEKKALA	kätkö	1700-luku
423103	KITEE	7	KITEE AUVINEN	ruumiskalmisto?	historiallinen
423103	KITEE	8	KITEE HERRALA	ruumiskalmisto?	historiallinen
423103	KITEE	13	NIINIKUMPU HOVI	ruumiskalmisto	historiallinen
423103	KITEE	18	RUPPOVAARA KERTUN KALMISTO	ruumiskalmisto?	historiallinen
423103	KITEE	25	KITEE "TSASOUNA"	tsasouanpaikka	historiallinen
423103	KITEE	26	KITEE ORTODOKSISEN KIRKON PAIKKA	kirkonpaikka	historiallinen
423103	KITEE	29	NIINIKUMPU "TSASOUNA"	tsasouanpaikka	historiallinen
423103	KITEE	35	KITEE SELKUE 1	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423103	KITEE	36	KITEE SELKUE 2	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423103	KITEE	37	KITEE VAARA	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423103	KITEE	47	KITEE VALLINSILTA	varustus	historiallinen
423103	KITEE?	48	KITEE ROPPONEN	"kivipiirros"	ajoittamaton
423103	KITEE?	52	NIINIKUMPU KANERVIKKO	"kivipiirros"	ajoittamaton
423103	KITEE	58	NIINIKUMPU RUUTIAINEN	löytöpaikka	rk ja/tai hist
423105	SÄYNEENKYLÄ	5	KANGASJÄRVI KALMANIEMI	ruumiskalmisto?	historiallinen
423105	SÄYNEENKYLÄ	15	RIIHJÄRVI KALMISTONMÄKI	ruumiskalmisto	historiallinen
423105	SÄYNEENKYLÄ	21	SÄYNEJÄRVI MARTTILA	ruumiskalmisto	historiallinen
423105	SÄYNEENKYLÄ	43	SÄYNEJÄRVI KOIVIKKOLA	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423105	SÄYNEENKYLÄ	50	LAHDENKYLÄ SAUKKOLA	"kalliokirjoitus"	ajoittamaton
423105	SÄYNEENKYLÄ	56	LAHDENKYLÄ KIERMI	löytöpaikka	rk ja/tai hist
423105	SÄYNEENKYLÄ	60	SÄYNEJÄRVI NENOLA	löytöpaikka	rk ja/tai hist
423106	KITEENLAHTI	9	KITEENLAHTI KALMISTOLA	ruumiskalmisto	historiallinen
423106	KITEENLAHTI	10	KITEENLAHTI KALMISTOPELTO	ruumiskalmisto?	historiallinen
423106	KITEENLAHTI	11	LOUKUNVAARA KALMISTONMÄKI	ruumiskalmisto	historiallinen
423106	KITEENLAHTI	27	KITEENLAHTI UKONMÄKI	tsasouanpaikka?	historiallinen
423106	KITEENLAHTI	34	KANTOSYRJÄ NIEMELÄNPELLOT	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423106	KITEENLAHTI	38	KITEE PAJARINMÄKI	asuinpaikka	rk ja/tai hist

423106	KITEENLAHTI	39	KITEENLAHTI NIEMENPUOLI VAA-RANMÄKI	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423106	KITEENLAHTI	40	KITEENLAHTI JUSSILA	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423106	KITEENLAHTI	41	LOUKUNVAARA ALAPIHA	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423106	KITEENLAHTI	44	KUNONNIEMI PÖLHÖNNIEMI	röykkiöitä	ajoittamaton
423106	KITEENLAHTI	49	KITEENLAHTI VALLINMÄKI	varustus?	historiallinen
423106	KITEENLAHTI	57	KITEENLAHTI HUUHTILA	löytöpaikka	rk ja/tai hist
423109	HATUNVAARA	6	KANTOSYRJÄ HATUNVAARA 1	ruumiskalmisto?	historiallinen
423109	HATUNVAARA	24	KANTOSYRJÄ HATUNVAARA 2	tsasouanpaikka	historiallinen
423201	TOLOSENMÄKI	17	RUPPOVAARA KALMALAMPI	ruumiskalmisto?	historiallinen?
423201	TOLOSENMÄKI	31	RUPPOVAARA KIRKKOSAARI	kirkonpaikka?	historiallinen
423201	TOLOSENMÄKI	33	HAARAJÄRVI KALLIO	asuinpaikka	rk ja/tai hist
423201	TOLOSENMÄKI	54	SUORLAHTI TOLOSENKANGAS	varustus?	historiallinen
		61	(PAIKANTAMATTA)	löytöpaikka	rautakautinen
		62	(PAIKANTAMATTA)	löytöpaikka	rautakautinen
		63	(PAIKANTAMATTA)	löytöpaikka	rk tai hist.

Rk ja/tai hist = rautakausi ja/tai historiallinen aika.

**5.2. Kohdehakemisto rekisterikylittäin**

Nimi	Nro	Tyyppi	Ajoitus	Kartta	Karttanimi
HAARAJÄRVI KALLIO	33	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423201	TOLOSENMÄKI
HEINONIEMI EVERSTINKANGAS	1	ruumiskalmisto?	historiallinen	421404	HEINONIEMI
JUURIKKAJÄRVI "KALMISTO"	3	ruumiskalmisto?	historiallinen	423102	JUURIKKA
JUURIKKAJÄRVI "TSASOUNA"	23	tsasouanpaikka	historiallinen	423102	JUURIKKA
JUURIKKAJÄRVI HAUTAKANGAS	4	ruumiskalmisto?	historiallinen?	421311	KOUSA
JUURIKKAJÄRVI KALMISTOLA	2	ruumiskalmisto	historiallinen	423102	JUURIKKA
JUURIKKAJÄRVI PEKKALA	55	kätkö	1700-luku	423102	JUURIKKA
KANGASJÄRVI KALMANIEMI	5	ruumiskalmisto?	historiallinen	423105	SÄYNEENKYLÄ
KANTOSYRJÄ HATUNVAARA 1	6	ruumiskalmisto?	historiallinen	423109	HATUNVAARA
KANTOSYRJÄ HATUNVAARA 2	24	tsasouanpaikka	historiallinen	423109	HATUNVAARA
KANTOSYRJÄ NIEMELÄNPELLOT	34	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423106	KITEENLAHTI
KITEE "TSASOUNA"	25	tsasouanpaikka	historiallinen	423103	KITEE
KITEE AUVINEN	7	ruumiskalmisto?	historiallinen	423103	KITEE
KITEE HERRALA	8	ruumiskalmisto?	historiallinen	423103	KITEE
KITEE ORTODOKSISEN KIRKON PAIKKA	26	kirkonpaikka	historiallinen	423103	KITEE
KITEE PAJARINMÄKI	38	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423106	KITEENLAHTI
KITEE ROPPONEN	48	"kivipiirros"	ajoittamaton	423103	KITEE?
KITEE SELKUE 1	35	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423103	KITEE
KITEE SELKUE 2	36	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423103	KITEE
KITEE VAARA	37	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423103	KITEE
KITEE VALLINSILTA	47	varustus	historiallinen	423103	KITEE
KITEENLAHTI HUUHTILA	57	löytöpaikka	rk ja/tai hist	423106	KITEENLAHTI
KITEENLAHTI JUSSILA	40	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423106	KITEENLAHTI
KITEENLAHTI KALMISTOLA	9	ruumiskalmisto	historiallinen	423106	KITEENLAHTI
KITEENLAHTI KALMISTOPELTO	10	ruumiskalmisto?	historiallinen	423106	KITEENLAHTI
KITEENLAHTI UKONMÄKI	27	tsasouanpaikka?	historiallinen	423106	KITEENLAHTI
KITEENLAHTI NIEMENPUOLI VAA- RANMÄKI	39	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423106	KITEENLAHTI
KITEENLAHTI VALLINMÄKI	49	varustus?	historiallinen	423106	KITEENLAHTI
KUNONNIEMI PÖLHÖNNIEMI	44	röykkiöitä	ajoittamaton	423106	KITEENLAHTI
LAHDENKYLÄ KIERMI	56	löytöpaikka	rk ja/tai hist	423105	SÄYNEENKYLÄ
LAHDENKYLÄ SAUKKOLA	50	"kalliokirjoitus"	ajoittamaton	423105	SÄYNEENKYLÄ
LEINÄVAARA HIISKOSKI	51	varustus	historiallinen	421309	HUMMOVAARA
LOUKUNVAARA ALAPIHA	41	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423106	KITEENLAHTI
LOUKUNVAARA KALMISTONMÄKI	11	ruumiskalmisto	historiallinen	423106	KITEENLAHTI
MISOLA KIRKKOKALLIO	28	kirkonpaikka?	historiallinen	423102	JUURIKKA
MULJULA MULJULAN KALMISTO	12	ruumiskalmisto	historiallinen	421410	SUOPARSAARI
NIINIKUMPU "TSASOUNA"	29	tsasouanpaikka	historiallinen	423103	KITEE
NIINIKUMPU HOVI	13	ruumiskalmisto	historiallinen	423103	KITEE
NIINIKUMPU KANERVIKKO	52	"kivipiirros"	ajoittamaton	423103	KITEE?
NIINIKUMPU RUUTIAINEN	58	löytöpaikka	rk ja/tai hist	423103	KITEE
NÄRSÄKKÄLÄ KIRKKOMAA	14	ruumiskalmisto?	historiallinen	423101	NÄRSÄKKÄLÄ
PUHOS PAJARIN HAUTA	45	röykkiö	ajoittamaton	421312	PUHOS
PUHOS PUHOKSEN KANAVA	59	löytöpaikka	rautakautinen?	421312	PUHOS
RIIHJÄRVI KALMISTONMÄKI	15	ruumiskalmisto	historiallinen	423105	SÄYNEENKYLÄ
ROKKALA KALMISTOPELTO	16	ruumiskalmisto	historiallinen	423102	JUURIKKA
ROKKALA KIRKKOVAARA	30	tsasouanpaikka?	historiallinen	423102	JUURIKKA
RUPPOVAARA KALMALAMPI	17	ruumiskalmisto?	historiallinen?	423201	TOLOSENMÄKI
RUPPOVAARA KERTUN KALMISTO	18	ruumiskalmisto?	historiallinen	423103	KITEE
RUPPOVAARA KIRKKOSAARI	31	kirkonpaikka?	historiallinen	423201	TOLOSENMÄKI
SUOPARSAARI JAAMANSALMI	53	kivirakenne	historiallinen	421410	SUOPARSAARI
SUORLAHTI KALMANMÄKI 1	19	ruumiskalmisto	uusi aika	421410	SUOPARSAARI

SUORLAHTI KALMANMÄKI 2	32	kirkonpaikka	uusi aika	421410	SUOPARSAARI
SUORLAHTI KALMONIEMI	20	ruumiskalmisto	historiallinen	421410	SUOPARSAARI
SUORLAHTI PAJALAHTI	42	asuinpaikka	rk ja/tai hist	421410	SUOPARSAARI
SUORLAHTI TOLOSENKANGAS	54	varustus?	historiallinen	423201	TOLOSENMÄKI
SUORLAHTI VIILNIEMI	46	röykkiö	ajoittamaton	421410	SUOPARSAARI
SÄYNEJÄRVI KOIVIKKOLA	43	asuinpaikka	rk ja/tai hist	423105	SÄYNEENKYLÄ
SÄYNEJÄRVI MARTTILA	21	ruumiskalmisto	historiallinen	423105	SÄYNEENKYLÄ
SÄYNEJÄRVI NENOLA	60	löytöpaikka	rk ja/tai hist	423105	SÄYNEENKYLÄ
VARMONNIEMI KALMONNIEMI	22	ruumiskalmisto?	historiallinen	421311	KOUSA
(PAIKANTAMATTA)	61	löytöpaikka	rautakautinen		
(PAIKANTAMATTA)	62	löytöpaikka	rautakautinen		
(PAIKANTAMATTA)	63	löytöpaikka	rk tai hist.		

Rk ja/tai hist = rautakausi ja/tai historiallinen aika.

## 6.1. Ruumiskalmistot

<b>Inventointinumero</b>	1			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE HEINONIEMI EVERSTINKANGAS			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto?			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4214 04 Heinoniemi			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6891 65	y = 4476 86	z = 108	(pystykivi)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6894 206	i = 3633 380		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut			
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 31,5 km länteen			

## **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Vihtavaaran kylän keskusalueen lounaispuolella, metsämaastossa Vihtavaaran–Väärämäen-tien länsipuolella, Alapihan päärakennuksesta noin 500 metriä lounaaseen.

Vuoden 1962 lokakuun 5. päivän Helsingin Sanomissa oli Jyrki Maunulan kirjoittama kuvitettu artikkeli (kopio Museoviraston historian yksikön arkistossa), jossa kerrottiin, että ”kauppias August Kososen pellonlaidassa” on ”eriskummallisia painanteita, jollaisia usein syntyy hautausmaille”; syyskuussa 1962 ”yksi kumpareista avattiin” kyläläisten voimin ja ”puolentoista metrin syvyydestä tavattiin runsaasti ihmisen ja hevosen luita sekä vanhanaikaisen luodikon kuula”.

Artikkelin ilmestyttyä muinaistieteellinen toimikunta kirjelmöi Kiteen piirin nimismiehelle luvattomasta muinaisjäännökseen kajoamisesta pyytäen selvittämään tapahtumien kulun. Seurauksena syntyneestä kuulustelupöytäkirjasta (kopio Museoviraston rak. hist. osaston arkistossa) ilmenee mm. että ”hautapaikat” olivat n. 200 metrin päässä kauppias Kososen asunnolta, ”hänen viljelyksensä laidassa” ja ”noin 10 metrin etäisyydellä tiestä”. Kuulustelussa Kosonen kertoi paikalla olevan yhteensä 11 hautausta, ”joista 9 on aivan yhdessä rivissä noin 50 metrin matkalla”. ”Kyseisten hautojen luota noin 200 metriä eteläänpäin”, eri maanomistajan maalla, on ”suuri kivipaasi pystyssä ja jossa on ympärillä ladottuja kiviä, vaikuttaen sekin vanhalta hautapaikalta”. Kososen tietämän mukaan ”paikalla olisi joskus muinaisuudessa käyty taisteluita ja jossa taistelussa olisi pitänyt kaatua joku huomattava sotilashenkilö ja mistä myöskin hautapaikat on saanut nimen everstinkangas”.

Rakennushistorian osaston arkistossa olevan kirjeenvaihdon perusteella kaivellusta haudasta tulleet löydöt on toimitettu marraskuussa 1962 muinaistieteelliselle toimikunnalle. Lehtikuvan perusteella löytöihin näyttäisi todella kuuluvan luita.

Jo 1920-luvulla lähistöltä löytyneisiin pistimeen ja pyssynlukkoon liittyvässä kysymyslehdessä (MV, rak. hist. osaston arkisto) August Kososen asuinpaikaksi mainitaan Alapiha-niminen, nykyisilläänkin peruskartoilla oleva talo. Peruskartalle on muinaisjäännösmerkillä merkitty ”Everstinhauta” Alapihan päärakennuksesta puoli kilometriä lounaaseen.

Tarkastimme aluetta 28.5. (VL & TS). Muinaisjäännösmerkin osoittamassa kohdassa, heti Sakastinimiselle talolle vievän tilustien pohjoispuolella, tiuhassa kuusikossa, todettiin pystyssä oleva kivi, joka epäilemättä on sama, joka 1960-luvun tiedoissa mainitaan ja lehtiartikkelin valokuvassakin esiintyy. Kivi on 26 metrin päässä tilustien pohjoisreunassa olevasta pienestä hiekkakuopasta suuntaan 23 gon (yllä mainittujen gps-koordinaattien kohdalla). Kiven korkeus maanpinnasta on noin 75 cm (alla mainitun kuopan pohjalta 133 cm), leveys 45-55 cm ja paksuus n. 30 cm. Kivilajiksi arvioitiin liuske/gneissi.

Kiven kaakkoiskupeessa oli 0,6 x 0,6 x 0,6 metrin kokoinen kuoppa, mahdollisesti aartenetsinnän aiheuttama. Kivessä ei näkynyt minkäänlaisia merkintöjä eikä siinä ollut muotoilun jälkiä. Mielletämme ei voida sulkea pois mahdollisuutta, että kivi on myös luonnon aiheuttamassa asennossa.

Kiven läheisyydessä ei todettu hautapainanteita tai muutakaan hautapaikkaan viittaavaa. Kuusi metriä kivistä luoteeseen oli epämääräinen ja tarkoitukseltaan tuntematon pitkänomainen kaivanto, jonka leveys oli n. 1 m, pituus 6,7 m. Se oli katettu vanhalla auton tai traktorin konepellillä. Kivistä 29 m suuntaan 276 gon, 5 m tiestä (p=6894 202; i=3633 347), oli halkaisijaltaan puolimetrisillä, jo sammaloituneilla teräväsärmäisillä kivillä täytetty kuoppa, joka oli selvästi ihmisen tekemä, laajuudeltaan noin kaksi metriä. Sen tarkoitus jäi epäselväksi; hautaa se ei muistuttanut.

Tarkastimme kohtuullisen perusteellisesti myös pystykiven pohjoispuolista kuusimetsää tarkoituksenamme paikallistaa 1960-luvun tiedossa mainitut hautapainanteet, joiden mainittiin sijaitsevan pari sataa metriä kivistä pohjoiseen (siis suurin piirtein: x=6891 85; y=4476 86; p=6894 41; i=3633 37, mutta on huomattava, että 1960-luvun sijaintitiedot vaikuttavat keskenään osin ristiriitaisilta).

Havainto-olot olivat kohtuulliset, joskin osa metsästä oli tiuhaa ja risukkoista. Alueella todettiin kaksi kiviaitaa (kiviaita 1: SW-kulma 6894366/3633390, NW-kulma 6894375/3633427, SE-pää 6894288/3633483; kiviaita 2: SW-pää 6894347/3633507, NE-pää 6894327/3633569). Metsässä oli myös joitakin epämääräisiä kuoppia, mutta hautapainanteita muistuttavia ei missään havaittu.

Alapihan talon nykyasukkaat eivät hautapainanteista tienneet ja Sakasti-nimisen talon asukkaita emme tavoittaneet.

Kohteeseen liittyvät hautauksiin viittaavat havainnot (mm. luulöydöt) vaikuttavat kohtuullisen luotettavilta. Kohdetta on syytä pitää todennäköisenä hautapaikkana ja kiinteänä muinaisjäännöksenä, vaikka ilmeisten hautapainanteiden tarkempi sijainti onkin toistaiseksi epäselvä.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	muinaisjäännösmerkki peruskartassa
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:762
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:969
<b>Kartta</b>	2



<b>Inventointinumero</b>	2
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE JUURIKKAJÄRVI KALMISTOLA
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 02 Juurikka
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6875 26      y = 4503 17      z = 102,5 ±2,5 m
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6879 06      i = 3660 42
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 13 km etelälounaaseen

## Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Juurikkajärven luoteispuolella, Ristolán talosta noin 200 m koilliseen, Juurikkajärven laskua edeltävän rantapenkan päällä metsämaastossa.

Kapteeni O. A. Pitkäsén käsikirjoituksessa (1976) todetaan, että Juurikan kylästä ”löytyy ort. kalmiston ja kirkon paikka Parkkulaisen pellon aidan takana. Kalmistoon on hautaus suoritettu kahteen kerrokseen (näkyv hiekkakuopan rinteestä)”. Pitkänen mainitsee myös tarinan kirkonkellon upottamisesta läheiseen lampeen. Nimiarkiston tiedoissa mainitaan: ”*Kalmistola*. Vanha tila. Kerrotaan, että vesijätömaan länsirannalla, Ristirannan pohjoispuolella, on joskus ollut ortodoksinen hautausmaa” (NA, Sirkka Heiskari 1986, myös kartta).

Tarkastimme kohteen 24.5. (VL & TS). Oppaaksi saimme läheisestä Ristolán talosta Heikki Parkkulaisen (s. 1951). Hän osoitti meille kalmiston paikan, joka on aikaisemmin järveen pistänyt niemeki: itään laskevaa rinnettä, joka on yläosastaan loivempi ja alaosastaan jyrkempi. Alaosassa on entinen hiekkakuoppa, jonka koko on noin 20 x 20 metriä. Niemekkeen jäljellä oleva osa on saman kokoinen. Alueella kasvoi osin lehtomaista nuorehkoa sekametsää, jossa risukko häyttasi havainnointia jonkin verran. Länsipuolella oli entistä peltoa, joka kasvoi nyt n. 10-vuotiasta koivua. Maaperä on lähinnä hietaa.

Oppaan mukaan hiekkakuopasta on viimeksi otettu maata 1950-luvulla, ja tällöin on tullut esille luurankoja. Perimätietoa paikalla olevasta kalmistosta on hänen mukaansa ollut olemassa ennen luulöytöjakin. Hiekkakuopan yläpuolella, em. niemekkeellä, todettiin tarkastuksessa seitsemän varmoiksi tulkittua hautapainannetta; niiden suunta oli melko tarkasti itä-länsi, pituus n. 2 m, leveys n. 0,7 m ja syvyys n. 0,2 metriä. Epävarmoja hautapainanteita havaittiin lisäksi ainakin saman verran. Hiekkakuopan reunat olivat kasvipeitteiset, eikä niissä havaittu mitään erityistä. Parkkulainen ei ollut kuullut paikalta koskaan tavatun hautakiviä, eikä niitä nytkään näkynyt.

Pellon ja painanteiden välissä oli matalaa, pellolta ajetuista kivistä muodostunutta kiviaitaa. Niemekkeellä oli myös noin metrin kokoinen maakivi, joka on mahdollisesti vieritetty länsipuoliselta pellolta. Painanteiden pohjoispuolella näkyi rinteeseen pengerrytetty pohjoinen-etelä-suuntainen kulku-ura, joka oli paikoin metrin, paikoin kolmekin leveä. Tässä suunnassa oli alarinteessä myös toinen käytöstä jäänyt hiekkakuoppa, jonka halkaisija oli viitisen metriä.

Parkkulaisen mukaan painanteiden pohjoispuolelta rinteestä, juuri pengerrytyn kulku-uran kohdalta, on löytynyt 1930-luvulla kaksi tai kolme isoa (”halkaisija noin 5 cm”) hopearahaa ja hopeinen riipus, jonka tarkemmasta luonteesta Parkkulainen ei tiennyt, mutta piti ristiä oletettavana. Riipuksessa ei ollut ketjua. Löytäjä, joka oli löytöaikaan ollut alle 10-vuotias, oli kuuleman mukaan huomannut maassa jotain kiiltävää ja kaivanut sitten löydöt esille melko yhdestä paikasta. Löytäjä on jo kuollut.

Parkkulainen kertoi edelleen, että O. A. Pitkäsén hänelle kertoman perimätiedon mukaan tsasouna olisi sijainnut kalmiston länsipuolisella pellolla ja että se olisi poltettu. Edelleen Parkkulaisen kuuleman tarinan mukaan kirkonkellot on ”täynnä hopeata” upotettu lähistölle; toisaalta hänen mukaansa kerrotaan, että venäläiset sotamiehet olisivat ne vieneet mukanaan.

Parkkulaisen mukaan sadan metrin säteellä kalmistosta on myös vanhoja talonpaikkoja, joista hänelle oli kertonut 1960-luvulla yli 90-vuotiaana kuollut mies. Länsipuoliselta pellolta on hänen mukaansa löytynyt rautakuonaa kivikasojen reunoilta.

Tarkastettu kohde on erittäin todennäköisesti sama kuin O. A. Pitkäsén tarkoittama, sillä kohde sijaitsee peruskartan mukaan kantatilasta 2 erotetulla tilalla; saman kantatilan nimi on Kari Pitkäsén (1994:560) mukaan ollut Parkkola. Myös Nimiarkiston Sirkka Heiskarin kartta osoittaa nyt tarkastettuun paikkaan. Parkkulainen esitti toivomuksen, ettei kohteesta tehtäisi minkäänlaista matkailukohdetta.

Lisäksi Parkkulainen mainitsi löytäneensä 1950- tai 60-luvulla pellosta kivisen keihäänkärjen kalmistosta n. 3-4 km itään Misolan kylästä.

Ks. myös kohde 3.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	I
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:733-734
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:941-942
<b>Kartta</b>	3

**Inventointinumero** 3

**Kunta, kylä, nimi** KITEE JUURIKKAJÄRVI "KALMISTO"

**Muinaisjäännöstyyppi** ruumiskalmisto?  
**Ajoitus** historiallinen aika

**Peruskartta** 4231 02 Juurikka

**Peruskoordinaatit** x =                      y =                      z =                      (paikantamatta)

**Yhtenäiskoordinaatit** p =                      i =

**Aiemmat tiedot**  
**Aiemmat löydöt**

**Kunto**

**Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntainventoinnin tiedoissa kalmiston ja tsasouan sanotaan olleen ”Ätäskön ja Pyhäjärven välisen Papinniemen, – jossa sanotaan olleen papin asunto, – vastakkaisella itärannalla” (Maukosen 1879:42; sama tieto myös: Piironen 1963:89; ks. myös Könönen & Kirkinen 1969:105). Maukosen yleiskartassa kalmisto ja tsasouna on merkitty Juurikkasalmen kohdalle suurin piirtein paikkaan, jossa ovat peruskartan mukaan Mujulan, Salmelan ja Suomelan talot.

Kohdetta ei pystytty tarkemmin paikantamaan vuonna 2004.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**  
**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -  
**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	4
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE JUURIKKAJÄRVI HAUTAKANGAS
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto? (perimätiedon mukainen, hyvin epävarma)
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika?
<b>Peruskartta</b>	4213 11 Kousa
<b>Peruskoordinaatit</b>	x =                      y =                      z =                      (tarkasti paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p =                      i =
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta n. 19 km lounaaseen

### Inventointihavainnot

Nimiarkiston tiedoissa on merkintä: ”*Hautakangas*. Kerrotaan myös, että kankaaseen olisi joskus haudattu ihmisiä” (NA, Sirkka Heiskari 1985; ks. myös saman keräyksen *Linnanpelto*-nimilappu, jonka informantti arvelee, että ”Hautakankaaseen olisi haudattu kuolleet”).

Hautakangas on liki neliökilometrin laajuinen kangas Kousanlammen ja Pyhäjärven Kokonniemen-selän välisellä kannaksella. Hautapaikan olemassaoloa alueella on pidettävä äärimmäisen epävarmana, sillä siihen viittaavia tietoja on niukasti, ja hauta-nimistö saattaa viitata hyvin monenlaisiin ihmisen tai luonnon aiheuttamiin kuoppiin, mutta ilmeisen harvoin ihmishautauksiin. Kohdetta ei ole syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Aluetta ei inventoinnin yhteydessä tarkastettu.

**Inventointilöydöt** -

### Suojelu

#### Luokitusehdotus

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	5			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KANGASJÄRVI KALMANIEMI			
<b>Muinaisjäänöstyyppi</b>	ruumiskalmisto?			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 05 Säyneenkylä			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6871 30	y = 4517 92	z = n. 90	(luovutetulla alueella)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6875 77	i = 3675 34		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			
<b>Kunto</b>				
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 19,0 km kaakkoon			

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Kangasjärven itärannalla samannimisessä kylässä, Neuvostoliitolle luovutetulla alueella.

Nimiarkiston tiedoissa mainitaan: ”*Kalmaniemi*. Siihen on ennen kuulemma ryssii hauvattu” (NA, Sirkka Heiskari 1983). Kohdetta ei tarkastettu vuoden 2004 inventoinnissa.

Kohdetta ei ole merkitty tämän kertomuksen peruskarttaotteisiin tai yleiskarttaan.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	
<b>Mv-negatiivit</b>	ei kuvattu 2004
<b>Diapositiivit</b>	ei kuvattu 2004
<b>Kartta</b>	-

<b>Inventointinumero</b>	6
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KANTOSYRJÄ HATUNVAARA 1
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto?
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 09 Hatunvaara
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6883 38      y = 4521 88      z = 143 ±13 m      (paikannus ±400 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6888 04      i = 3678 73
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta n. 14,5 km itään

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee pitäjän itäosassa, nähtävästi lähellä Hatunvaara-nimistä huomattavan korkeaa mäkeä, lähellä nykyistä rajaa.

Kalmiston ja tsasounan mainitaan sijainneen ”Kantosyrjän kylässä n:o 2 Erkki Juvosen omistamalla Hatunvaaran talon maalla, lähellä peltoja” (Maukonen 1879:43; sama tieto myös: Piironen 1963:89). Samasta kalmistosta on ”kaskea viljellessä taka-alkoina löytyy kaulassa kannettavia venäläisiä vaskiristiä ja *hopeaisia lautasia* (talrikkia), joihin ruostetta pois puhdistaisissa oli ilmestynyt reikiä” (Maukonen 1879:55). Kylässä sijainnut kappeli mainitaan mahdollisesti jo vuoden 1500 verokirjassa (ks. Könönen & Kirkinen 1969:105; vrt. kuitenkin Kauppinen 1994:72).

Tarkastimme Kantosyrjän kylän Hatunvaaran aluetta 19.5. (VL & TS). Kantatila nro 2 on peruskartasta päätellen jaettu Välipiha ja Alapiha -nimisiin tiloihin. Ensin mainitun talon isäntä ei tiennyt kalmistosta, kirkkorakennuksesta tai alueelta tulleista löydöistä. Hän mainitsi, että talosta n. 600 m suoraan pohjoiseen on peltorinteessä havaittavissa vanhaan talonpaikkaan viittaavaa aineistoa, mm. tiiliä. Perimätiedon mukaan paikan nimi on Päivilä. Samalta kohdalta hän kertoi myös löytyneen n. 20 cm pitkän 2-teräisen kivekirveen, joka oli sittemmin joutunut hukkaan. ”Mustannäköistä” kiveä olleen esineen terät oli hänen mukaansa hiottu ja kirveen keskiosa oli ollut ohuempi ”varttamista varten”. Varttamisreikää ei esineessä ollut. Myös metsässä Välipihan ja Havukkamäen talojen välissä, vanhan tienpohjan varrella, hän mainitsi olevan rakennuksen kivijalan ym. jäänteitä.

Läheisen Alapiha-nimisen talon asukkaat ovat kuuleman mukaan asuneet paikalla vasta vähän aikaa, joten emme heitä haastatelleet. Kohteesta ei inventoinnissa saatu tarkempia tietoja.

Ks. myös kohde 24.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**  
**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -  
**Diapositiivit** -

**Kartta** 4

<b>Inventointinumero</b>	7			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KITEE AUVINEN			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto?			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x =	y =	z =	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p =	i =		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			

**Kunto****Sijainti****Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntainventoinnin mukaan kalmiston ja tsasounan sanotaan olleen ”Kiteen kirkon kylässä n:o 23 Henrik Auvisen maalla, noin virstan matkalla Sortavalaan vievän maantien vieressä ja osaksi sen alla. – Kertojan isävainaa oli muistanut tähän lapsuudessaan haudatun, tämän vuosisadan alussa; tästä on kuulemma löytty muutamia vaskirahoja” (Maukonen 1879:42-43; tiedot toistaa myös Piironen 1963:89).

Kiteen Herralan emännältä 21.5. saadun tiedon mukaan rn:o 23 on nykyinen rn:o 55:0, joka sijaitsee Vipusilta-nimisen talon luona.

Kalmistoa ei vuoden 2004 inventoinnissa pystytty paikallistamaan.

Ks. myös kohde 25.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu****Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	8			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEE HERRALA</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto?			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6886 34	y = 4509 38	z =	(paikannus ±300 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6890 38	i = 3666 11		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			
<b>Kunto</b>				
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta n. 2 km kaakkoon			

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Kiteen kirkonkylän kaakkoisreunalla ns. Selkueen alueella, Kiteenjärven rannalla.

Pohjois-Karjalan historian mukaan Kiteen 1600-luvun ortodoksipapin virkatalo on sijainnut myöhemmän Herrala-nimisen tilan (R:no 16) mailla Selkueen eteläpäässä. Täällä lienee sijainnut kirkokin, ”sillä kalmisto paljastui sieltä viemäritöiden yhteydessä” (Saloheimo 1975:63; Saloheimo 1986:108; lähdeviite molemmissa artikkeleissa on ”Dipl. ins. Esa Takalan antama tieto”).

Tarkastimme aluetta 21.5. (VL & TS). Tavoitimme Herralan talon emännän, joka kertoi äitinsä suvun olevan lähtöisin samasta talosta. Hänellä ei ollut tietoa luu- tms. löydöistä Herralan alueelta. Läheisen Vähäväkilä-nimisen talon (joka on myös rn:o 16:n maata) asukkaat eivät myöskään tieneet luulöydöistä.

Inventoinnissa ei saatu kohteesta tarkempia tietoja. Koordinaatit on ylle merkitty Herralan nykyisen päärakennuksen mukaan.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**

**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** 5



<b>Inventointinumero</b>	9
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEENLAHTI KALMISTOLA</b>
<b>Muinaisjäännytyyppi</b>	ruumiskalmisto
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6885 22      y = 4511 96      z = n. 87,5
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6889 40      i = 3668 74
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 4,6 km kaakkoon

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Kiteenjärven Kiteenlahden eteläpuolella, Kiteen kirkon–Kiteenlahden-maantien kohdalla ja sen eteläpuolella, Kalmistolan tilan päärakennuksen luoteispuolella.

Maukosen kihlakuntainventoinnissa kerrotaan kalmiston ja tsasounan olleen ”Kiteenlahden kylässä n:o 2 Pekka Toropaisen talon pellossa aivan maantien vieressä, 6 virstan matkalla kirkolta” (Maukonen 1879:43; samat tiedot myös: Piironen 1963:89). Nimiarkiston aineistossa mainitaan: ”*Kalmistola*. Talo. Läheisellä pellolla on ollut kreikkalais-katolinen kalmistola” (NA, Raija Timonen 1947, myös kartta). Edelleen: ”*Kalmistola*. Kantatalo (no 2) Kiteenlahdessa; alueella on ollut ortodoksinen hautausmaa (=kalmisto)” (NA, Briitta Martiskainen 1986). Em. tiedot viittaavat selvästi samaan taloon, joka on nimetty myös peruskartoille.

Tarkastimme kohteen 19.5. (VL & TS) samalla kuin saman talon maalla olevan Ukonmäki-nimisen perimätiedon mukaisen tsasounanpaikan (ks. kohde 27). Sade häytti jonkin verran dokumentointia, mutta muuten havainto-olot olivat hyvät. Oppaaksemme saimme Kalmistolan talon isännän.

Isäntä kertoi, että viimeksi 1960-luvulla, noin vuonna 1968, oli paikalta löytynyt luita, ainakin pääkalloja, kun nykyistä Kiteen kirkolle vievää asfalttitietä tehtiin. Tarkkaa löytöpaikkaa isäntä ei tiennyt, mutta kohta oli ollut tien eteläpuolella Kalmistolan talon luoteispuolella (suurin piirtein koordinaattien osoittama paikka). Kohta on loivaa länteen laskevaa peltorinnettä. Esineitä ei paikalta isännän tiedon mukaan ole löytynyt. Muita kalmistoon viittaavia paikannimiä ei talonnimien lisäksi hänen tiedossaan ollut. Maaperä Kalmistolan päärakennuksen lounaispuolella leikkauksessa oli hiekkaa.

Talon lounaispuolisella pellolla oli pieni alue mulloksella; se tarkastettiin, mutta löytöjä ei esille tullut. Muuten alueen pellot olivat kasvipeitteisiä, eikä niitä tarkastettu lähemmin. Kalmiston laajuudesta on käytettävissä olevan aineiston perusteella mahdotonta tehdä luotettavia päätelmiä, mutta topografi-an perusteella hautoja voi hyvin olla maantien molemmin puolin.

**Inventointilöydöt** -

### Suojelu

**Luokitusehdotus** II

**Mv-negatiivit** Pohjois-Karjalan museo 21169:721

**Diapositiivit** Pohjois-Karjalan museo 87:929

**Kartta** 6

<b>Inventointinumero</b>	10
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEENLAHTI KALMISTOPELTO</b>
<b>Muinaisjäännytyyppi</b>	ruumiskalmisto?
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6880 38      y = 4513 42      z =      (paikannus ±500 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6884 63      i = 3670 42
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. J. Maukonen 1877
<b>Aiemmat löydöt</b>	KM 1917:12; korvarenkasiin kuuluneita helmiä ym. koristeita

**Kunto**

**Sijainti**                      Kiteen kirkosta n. 9 km kaakkoon

**Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntainventoinnin mukaan kalmisto (ilman tsasounaa) on ”Kiteenlahden kylässä n:o 20, Joakim Timosen omistaman Hernevaaran talon pellolla” (Maukonen 1879:42; tiedon toistaa myös Piironen 1963:89). Tästä *kalmistopellosta* on ”taka-aikoina löyty yksi pari korvarenkaita, 3 venäläistä 50 pennin kokoisella pyöreällä kannalla varustettua ristiä, kahtena kappaleena olleet vitjat ja sormus, kaikki hopeasta” (Maukonen 1879:55). Maukonen toi museoon korvarenkaan osia.

Tarkastelimme Kiteenlahtea 19.5. (VL & TS). Paikallistimme peruskartoilta tilan nro 20 maita kylän eteläosaan Lautakkojärven länsipuolelle. Kantatila näkyy jaetun ainakin kahdeksi taloksi; kävimme näistä molemmissa. Timolan talossa ei kalmistosta tiedetty ja Malilan isäntäväkeä emme tavoittaneet.

Molempien talojen lounaispuolella oli peltoja laajalti avoinna, mutta koska kalmiston sijainnista ei ollut tarkempaa tietoa, emme katsoneet aiheelliseksi niitä tarkastaa. Alue vaikutti kuitenkin mahdolliselta kalmiston sijaintipaikalta.

**Inventointilöydöt**                      -

**Suojelu****Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit**                      -

**Diapositiivit**                      -

**Kartta**                                      7

<b>Inventointinumero</b>	11
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE LOUKUNVAARA KALMISTONMÄKI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6881 18      y = 4510 20      z = 105
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6885 30      i = 3667 16
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	suureksi osaksi tuhoutunut
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 6,9 km etelään

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Loukunvaaran kylän keskeisessä osassa, heti Kiteen kirkonkylän–Säyneenkylän-tien eteläpuolella, noin 200 metriä Alapiha-nimisen talon päärakennuksesta lounaaseen ja saman verran kylän koulusta itään.

Maukosen kihlakuntakertomuksen (1879:42) mukaan kalmisto (ilman kirkonpaikkaa) on ”n:o 11 Heikki Tarkkosen omistaman Alapihan talon pellon laidassa; karjan käytävällä maalla”. Myös ”yhdestä mäkipenkereestä” on löytynyt ”kahden ihmisen luut” (Maukonen 1879:44; tiedon toistaa myös Piironen 1963:89).

Nimiarkiston aineistossa mainitaan kylästä *Kalmisto*-niminen talo: ”Mökin lähellä, toisella puolen tietä, on kertoman mukaan joskus ollut ortodoksinen hautausmaa” (NA, Sirkka Heiskari 1983). Nimi-lapun karttaviite osoittaa Kalmisto-karttanimisiin mökkeihin, joita vastapäätä tien toisella puolella kohde sijaitsee. Myös heti kohteen eteläpuolella olevan talon virallinen nimi on *Kalmisto* (NA, Sirkka Heiskari). Edelleen mainitaan *Kalmistonmäki*: ”Maantiemäki” (NA, Sirkka Heiskari 1983); tämä on nimilapun kartassa sijoitettu heti kohteen eteläpuolelle. Vielä mainitaan *Kalmistonsuo*: ”Suon laidassa on ollut kirkko ja hautausmaa (perimätiedon mukaan)” (NA, Sirkka Heiskari 1983). Kyseisen nimilapun karttaviite osoittaa nykyisen peruskarttasanan ”Koulu” eteläpuoliseen pieneen suohon, joka on välittömästi kalmistokohteen länsipuolella.

Maukosen ensin mainittu tieto viittaa varmuudella samaan kalmistoon kuin Nimiarkiston maininnat. Tarkastimme (VL & TS) kohdetta 14.5.2004. Kalmisto on nykyään täysikasvuisessa sekametsässä, lounaaseen loivasti laskevassa hiekkaisessa rinteessä. Pohjois- ja itäpuolella aluetta rajaa kylätie: osin nykyinen ja osin jo käytöstä poistunut. Eteläpuolella alue rajautuu asuinrakennuksen pihaan. Länsipuolella on jyrkkä rinne ja sen alla em. *Kalmistonsuo*. Kalmiston alue on kolmiomainen eteläpään ollessa pohjoispäätä leveämpi. Paikalla on muistokivi; siihen on kiinnitetty kuparitaulu, jossa on risti ja teksti: ”Tällä paikalla sijaitsi 1500-luvulla ortodoksinen hautausmaa”.

Muistokiven eteläpuolella on laajoja vanhan maanoton aiheuttamia kuoppia. Maata on niistä otettu ainakin metrin syvyydeltä, paikoin ehkä syvemmältäkin. Kuopissa kasvoi jopa 50-vuotiasta puustoa. Muistokiven luoteispuolella tien laidassa todettiin noin 6 x 6 metrin alalla nykyisen tien ojista läjitettyä maata.

Ehjää kalmistoa on ehkä ainoastaan noin 10 x 10 metrin alalla hiekanottokuoppien pohjoispuolella muistomerkin luona. Maasto täälläkin oli epätasaista, mahdollisesti osin vanhalta tieltä ajettua hiekkaa. Hautakiviä tai painanteita ei ollut havaittavissa. Ylle merkityt koordinaatit osoittavat muistomerkin paikan.

Saimme tarkastuksen alkuvaiheessa oppaaksi läheisen Kolmikulma-nimisen talon isännän Eero Matikaisen (s. 11.7.1936), joka kertoi, ettei ole asunut paikalla kovin pitkään. Hän kertoi kuulleensa, että mäestä on heti sotien jälkeen ja 1950-luvulla otettu hiekkaa viereisen, viitisentoista vuotta sitten linjaltaan kauemmas oikaistun, kylätien aineeksi. Matikaisella ei ollut tietoa siitä, milloinka viimeksi paikalle olisi haudattu, ja hän arveli, ettei kylältä löytyisi niin vanhaa ihmistä joka muistaisi tähän haudatun. Hän ei ollut kuullut, että paikalta olisi luiden lisäksi löytynyt esineitä. Hänen mukaansa alueella on ennen ollut myös pieni mökki vain 3-4 metrin päässä tiestä.

Saimme sitten oppaaksemme myös maanomistaja Heikki Tarkkosen (s. 1929). Hän kertoi ”luurankoja ja pääkalloja” paikalta löytyneen, kun tietä varten otettiin hiekkaa; kalloja oli nostettu aidan seipään päähänkin. Maata on hänenkin mukaansa paikalta otettu vielä 1950-luvun alussa. Hän arveli, että paikalle hautaamiseen liittyvää perimätietoa oli todennäköisesti olemassa jo ennen luulöytöjä. Paikkaa on hänen mukaansa aina pidetty ortodoksien käyttämänä; samalla: ”venäläisiä, sanovat”.

Tarkkonenkaan ei ollut kuullut esinelöydöistä, eikä tiennyt sellaisia tulleen lähipelloiltakaan. Hän kertoi tuntevansa paikan *Kalmistonmäki*-nimen. Muistokiven on hänen mukaansa pystyttänyt kylätöimikunta, muistin mukaan vuonna 1987. Alue on edelleen Alapiha-nimisen talon maalla.

Kalmisto lienee hiekanotossa pahasti tuhoutunut. Kohteen itäreunassa olevan käytöstä jääneen vanhan tien alla, ja sen itäpuolella, saattaa sielläkin olla hautoja jäljellä. Kohteen alkuperäiseksi laajuudeksi arvioitiin karkeasti 60 x 40 metriä, mutta se on saattanut olla selvästi suurempikin.

Kalmistosta n. 440 m pohjoiskoilliseen on peruskartalla paikannimi *Pakanakallio*. T. Sepänmaa tarkasti paikan 14.5.2004. Peruskartalla 85 m:n korkeuskäyrän rajaama alue (x=6881 64, y=4510 28) on pieni osittain moreenin peittämä kalliopaljastuma. Tämän etelälaidalle moreeniin on kaivettu muutama n. 2 x 1 m:n kokoinen, n. 0,5 m syvä kuopanne. Kuopanteisiin tehdyissä koepistoissa todettiin paksu hiilikerros. Aivan ilmeisesti kyseessä ovat hiilimiilut. Kumpareen lakialueella on lisäksi soikea (3 x 2,5 m, syv. 60 cm) hiilimiilu.

Kumpareesta n. 20 m koilliseen on peruskartalla lohcareen merkki. Tässä on kyseessä kasautuma muutaman metrin läpimittaisia pegmatiittilohkareita. Lohkareiden väleissä on useita ihmisen mentäviä ja pienempiä luolia. Maaperä tällä kohdalla on suoturvetta ja tarkastusajankohtana luolissa oli runsaasti jäätä.

Pakanakallio-paikannimen alkuperästä ei inventoijilla ole tietoa. On varsin mahdollista, että lohkaareet ja luolat ovat olleet sikäli kummallisen näköisiä, että paikkaan on keksitty tarinoita ja pakanoihin viittaava paikannimi. Mainittakoon, että Hyypiinjärven lounaisin lahti on historiallisena aikana ulottunut n. 250 m päähän idässä (82,5 m:n korkeuskäyrä) – aikaisemmin mahdollisesti kohdallekin.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	muinaisjäännösmerkki peruskartassa
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:718
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:926
<b>Kartta</b>	8

<b>Inventointinumero</b>	12
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE MULJULA MULJULAN KALMISTO
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4214 10 Suoparsaari
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6896 07      y = 4498 94      z = 99 ±4 m
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6899 65      i = 3655 23
<b>Aiemmat tiedot</b>	tark. Petro Pesonen 1996
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut?
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 12 km luoteeseen

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Parppeinlammen, Oriveden Muljulanselän, Hovinlammen ja Lehmijoen rajaamalla niemellä, heti Muljulan–Rasisalon-tien länsipuolella, korkeahkolla mäellä metsämaastossa, Muljulan kylän keskeisessä osassa.

Kiteen kihlakuntakertomuksessa erään kalmiston sanotaan sijaitsevan ”lähellä Muljulan kestikievaria, maantien itäpuolella, talollisten Pekka Musikan ja Adam Pakarisen yhteisesti omistamalla maalla, n:rot 1 ja 4 Muljulan kylää. Seurakunnassa jälellä olevat kreikanuskoiset asukkaat hautaavat nykyään vielä tähän ruumiinsa, jotka kreikkalainen pappi Liperin Taipaleelta käy siunaamassa” (Maukonen 1879:43; samat tiedot toistaa myös Piironen 1963:89).

Petro Pesonen on tarkastanut ja kartoittanut 1996 Muljulan kylästä kalmiston, joka sijaitsee yllä mainittujen koordinaattien osoittamassa paikassa. Pesosen arvion mukaan kyseessä on sama kohde, jota Maukonenkin tarkoittaa. Tämä vaikuttaakin mm. tilojen rekisterinumeroiden valossa hyvin todennäköiseltä; Maukosen mainitsema maantie tarkoittaa todennäköisesti vanhaa Tolosenmäeltä Rääkkylään vievää tietä, jonka pohjois-koillispuolelle kalmisto jää (ks. esim. 1700-luvun lopun kartta teoksessa Kauppinen 1994 s:lla 153).

Tarkastimme (VL & TS) samaa paikkaa 11.5.2004 hyvien havainto-olojen vallitessa. Totesimme Pesosen tiedot edelleen paikkansa pitäviksi. Kalmisto on luode-kaakko-suuntaisella, luoteeseen levenevällä harjanteella. Koillispuolella rinne laskee hyvin jyrkästi. Lounaispuolella on lounaaseen laskevaa rinnettä, joka on peltona. Pellon ja kalmiston rajalla on luode-kaakko-suuntaista kiviäitaa (alueen laajuudesta ja topografiasta ks. tarkemmin Pesosen tarkastuskertomus ja kartta). Myyränkoloista päätellen maaperä kalmistossa on hiekkaa.

Kalmistossa kasvoi täysikasvuista sekametsää, aluskasvillisuus oli niukkaa. Maasto oli varsin epätaisaista, ja hautapainanteita vaikea erottaa. Painanteita laskettiin kymmenkunta. Niitä on alueella hie-man enemmän kuin Pesosen karttaan on merkitty (8-10 kpl), sillä kaikkia Pesosen kartalla olevia ei nyt havaittu. On kuitenkin huomattava, että painanteiden tulkinta on yleensä hankalaa.

Paikalla on pystyssä yksi huomattavan isokokoinen hautakivi (Pesosen kartassa oleva ”pystykivi”). Sen näkyvissä olevan osan korkeudeksi mitattiin 131 cm, leveys juuresta oli 47,5 cm, leveys kohdasta, joka on 20 cm kärjestä alaspäin, oli 35 cm, paksuus kauttaaltaan 6-9 cm. Kivi on lohkopintainen, eikä siinä havaittu merkintöjä. Kivi ei näytä liittyvän hautapainanteeseen. Litteän kiven vaaka-akselin suunnaksi mitattiin 325 gon.

Paikalla on epämääräisen muotoisen ja melko syvän kuopan pohjan reunassa toinenkin ilmeinen hautakivi (Pesosella ”kaatunut pystykivi”), joka oli kesällä 2004 vielä noin 45 asteen kulmassa pystyssä. Mainittu kuoppa ei välttämättä ole hauta. Kiven alkuperäinen korkeus näyttää olleen noin 90 cm (ei

voitu mitata tarkasti), paksuus tyvestä n. 25 cm; kivi ohenee kohti kärkeä, mutta leveys on kauttaaltaan n. 29 cm. Kivessä ei näkynyt merkintöjä.

Alueen pohjoisosassa on maan pinnalle laadittu selvästi ihmistekoinen kiveys (Pesosen kartan ”kiviladelma”), jonka kivistä osa on lohkottuja, särmikkäitä ja pitkänomaisia, osa pienempiä pyöreitä luonnonkiviä. Kiveyksen pituus on 2,4 m, leveys 0,9 m, kivien yläpinnan korkeus turpeesta n. 0,2 m. Kiveyksen suunnaksi mitattiin 315 gon. Rakenne on tulkittava haudan päälle laadituksi kiveykseksi.

Kalmiston lounaispuolella oleva pelto oli nurmella, joten sitä ei tarkastettu lähemmin. Kalmiston ja pellon välissä olevan kiviaidan viereen ja päälle oli pellolta puskettu kiviä, joiden joukossa todettiin muutamia suuresti hautakiviä muistuttavia. Niissä ei kuitenkaan havaittu merkintöjä, joten niiden luonne jäi epävarmaksi. Havainto saattaa joka tapauksessa viitata siihen, että kalmisto ulottuu lounaan suunnassa myös nykyiselle pellolle.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	muinaijännösmerkki peruskartassa
<b>Luokitusehdotus</b>	I
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:717
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:925
<b>Kartta</b>	9

<b>Inventointinumero</b>	13		
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE NIINIKUMPU HOVI</b>		
<b>Muinaisjännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto		
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika		
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee		
<b>Peruskoordinaatit</b>	<b>x</b> = 6885 91	<b>y</b> = 4500 58	<b>z</b> = 115
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	<b>p</b> = 6889 57	<b>i</b> = 3657 34	
<b>Aiemmat tiedot</b>	-		
<b>Aiemmat löydöt</b>	MV R 1025:1-6		
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut		
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 7,7 km länteen		

## Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Niinikummun kylän keskusalueella, Niinikunnan–Juurikan-tien länsipuolella, noin 250 metriä Pakarilan talon päärakennuksesta länteen, kumpareella, joka on osaksi pihamaata.

Maukosen kihlakuntakertomuksen mukaan kalmisto ja tsasouna sanotaan olleen Niinikummun kylässä ”Koivikon hovin pellolla” (Maukonen 1879:42; vrt. Piironen 1963:89, joka mainitsee paikaksi – edellisestä ilmeisen virheellisesti kopioiden – ”Koiviston hovin pellolla”). Museoviraston arkeologian osaston arkistossa Kiteen kansiossa olevaan Maukosen kihlakuntakertomuksen kopioon on U. Karttunen alleviivannut sanat ”Koivikon hovin pellolla” ja kirjoittanut ylle seuraavan tarkennuksen: ”Hovin pellolla. Niinikummun kylässä Hovi ja Koivikon hovi. Edellinen sijaitsee varsinaisessa kylässä, jo Ruotsin vallan loppuaikoina huomattava talo, jälkimmäisen A. L. Arppe perusti noin v. 1840 kylän ulkolaidalle.”

1980-luvulla julkaistun perimätiedon mukaan Niinikummun ”ortodoksinen kyläkalmisto” on sijainnut Ulriksbergin tilalla ”kylän korkeimman vaaran kupeessa”; ”sitä osoittava tienviitta oli paikallaan vielä 1970-luvulla” (Holopainen 1987:8, 23, 36, 116). Tilan rekisterinumero oli 11 ja sitä nimitettiin myös Hoviksi (Holopainen 1987:71,78, 95, 99). Nimiarkiston tiedoissa mainitaan: ”*Kalmisto*. Havu-metsää kasvava mäennyppylä. Kerrotaan paikalle joskus muinoin sodan aikana haudatun sotilaita” (NA, Salme Karttunen 1947, ei karttaa).

Huhtikuussa 1988 löytyi Niinikummun kylästä Ismo Ruutiaisen omakotitalon tontilta, talon syksyllä 1987 tehtyjen perustusten kaivamisen yhteydessä muodostuneesta irtomaasta, kaksi pääkalloa. Ruutiaisen ilmoitti löydöstä Kiteen poliisille, joka ilmoitti asiasta prof. Veijo Saloheimolle ja tämä Museovirastolle. Luiden löytäjän ilmoituksen mukaan ”kylällä säilyneen perimätiedon mukaan alueella on sijainnut ortodoksinen hautausmaa”. Poliisin arvion mukaan ”toinen kalloista on ilmeisesti aikuisen ihmisen kallo” – ”toinen kallo on pieni” – ”molemmat kallot ovat hyvin vanhoja ja olleet maassa ilmeisesti hyvin kauan”. Ilmeisesti pian on löytynyt kolmaskin kallo, sillä arkistoaineistossa olevassa valokuvassa niitä näyttäisi olevan kolme, joista kaksi pienikokoista. Toisaalta löytöjen saavuttua Museovirastoon on papereihin taas merkitty vain kaksi kalloa (ks. luulöytöä koskevat asiakirjakopiot Museoviraston rakennushistorian osaston arkistossa).

Tarkastimme kohteen 28.5. (VL & TS). Oppaaksi saimme luiden löytäjän Ismo Ruutiaisen. Hän arveli, että kallot olisivat alun alkaen peräisin loivassa kaakkoon laskevassa rinteessä olevan öljysäiliön kuopasta. Säiliö sijaitsee puutarhassa, koordinaattien osoittamassa kohdassa, talosta noin 15 m itä-kaakkoon; luut olivat keväällä 1988 löytyneet noin 20 metrin päästä säiliöstä. Alkuperäinen löytöpaikka on epävarma, koska löytö tehtiin sekundaarikontekstista: pihalle levitetystä maasta. Opas perusteli arviotaan alkuperäisestä löytöpaikasta mm. sillä, että hänen arvionsa mukaan öljysäiliön koh-

dalla on maata enemmän, mutta talon alla kallio tulee esiin ehkä alle metrissä. Esinelöytöjä paikalta ei ole tullut eikä hautakiviä ole havaittu. Öljysäiliöstä 5-10 m koilliseen on myöhemmin tehty kellari, jonka kaivuutyössä ei löytöjä tullut, vaikka niitä pidettiin tarkasti silmällä.

Ruutiainen kertoi tuntevansa perimätiedon kalmistosta, mutta tietoa sen tarkemmasta sijainnista ei perimätietoon sisälly. Tsasounasta tai muusta kirkkorakennuksesta hän ei ollut kuullut. Rakennusvaiheessa oli mäen laelta, pihalta talon koillispuolelta, noin 10 metriä talosta, löytynyt ”nuotion paikka”: hiiltynyttä puuta ja hiiltä. Nuotioon viittaavia kiviä ei kuitenkaan ollut näkynyt. Jäännöksen halkaisija oli ollut noin viisi metriä; Ruutiainen ei pitänyt mahdollisena, että kyseessä olisi ollut pienen rakennuksen jäännökset. Paikalla ei ollut pantu merkille esinelöytöjä. Talon luoteispuolella todettiin lisäksi muutama rykelmässä ollut suuri kivi. Mahdollisesti ne ovat jäännöksiä tuulimyllystä, jollainen oppaan mukaan on mäellä joskus ollut.

Ruutiaisen talo sijaitsee kumpareella, jonka halkaisija on noin sata metriä, ja jolta on hienot näkymät etelän suuntaan. Öljysäiliön paikka on alun perin loivahkoa itäkaakkoon laskevaa rinnettä. Paikalla oli tarkastuksen aikaan hieman pengerrytetty nurmipintainen puutarha, joka ulottui talon itseinästä noin 20 metriä itäkaakkoon. Rinteessä puutarhan alapuolella oli lehtikuusimetsää, mutta alue on maanomistajan mukaan alun perin ollut laidunta tai peltoa.

Ruutiaisen tontti on peruskartan perusteella lohkottu kantatilasta nro 11. Ulriksberg-niminen talo sijaitsee luulöytöpaikasta noin sata metriä pohjoiseen, samalla mäellä. Ei ole epäilystä siitä, etteikö vuosien 1987/88 luulöytöpaikka olisi jo Maukosen tarkoittama kalmisto. Todennäköisesti myös Niemiarkiston tieto viittaa samaan kohteeseen.

Kalmistoa on todennäköisesti jäljellä Ruutiaisen puutarhassa ja em. lehtikuusikossa, ehkä myös sen alapuolisella pellolla, joka nyt oli nurmella ja jota ei sen vuoksi tarkastettu lähemmin.

Ks. myös kohde 29.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:759-761
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:966-968
<b>Kartta</b>	10



<b>Inventointinumero</b>	14
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE NÄRSÄKKÄLÄ KIRKKOMAA</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto? (perimätiedon mukainen, epävarma)
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 01 Närsäkkälä
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6864 87      y = 4508 03      z = 101,5 ±6,5 m (paikannus ±200 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6868 88      i = 3665 75
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 22,9 km etelään

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee noin kilometrin päässä Pyhäjärven rannasta, Kulhanlammen koillispuolella, Närsäkkälästä rajalle vievän tien lounaispuolella, Koivula-nimisen talon luoteispuolella, metsämaastossa.

Nimiarkiston tiedoissa mainitaan: ”*Kirkkomaa*. 15 vuotta autiona ollut talo. Kerrotaan, että niillä seuduilla olisi ollut Venäjän vallan aikuinen hautausmaa” (NA, Sirkka Heiskari 1984, myös kartta).

Tarkastimme kohteen 25.5. (VL & TS). Talosta, johon Nimiarkiston tieto viittaa, oli vielä hieman seiniä pystyssä (koordinaattien osoittamassa kohdassa). Tarkastimme sen luoteis- ja länsipuolisia mäkiä pintapuolisesti ja metallinilmäsimellä otosmaisesti prospektoiden. Länsipuolinen mäki oli tiuhaa näreikköä, jossa havainto-olot olivat huonot. Luoteispuoleisen mäen etelärinne oli avarampaa mänty-metsää, nähtävästi entistä peltoa. Myös yllä mainitusta koordinaattipisteestä 200 m etelään oleva mäki tarkastettiin. Kaksi lähintä taloa (toinen Kirkkomaa ja Koivula) olivat tyhjillään, ilmeisesti kesäasuntoina.

Mitään muinaisjäännökseen viittaavaa ei tienoolla havaittu. Kohdetta ei nykytietojen nojalla ole syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

**Inventointilöydöt** -

### **Suojelu**

#### **Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** ei kuvattu 2004

**Diapositiivit** ei kuvattu 2004

**Kartta** 11

<b>Inventointinumero</b>	15
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE RIIHIJÄRVI KALMISTONMÄKI</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 05 Säyneenkylä
<b>Peruskoordinaatit</b>	$x = 6872\ 96$ $y = 4510\ 88$ $z = 115 \pm 5\ \text{m}$ (paikannus $\pm 150\ \text{m}$ )
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	$p = 6877\ 12$ $i = 3668\ 22$
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut?
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 15,1 km etelään

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Riihijärven pohjoispuolella, Rokkalan–Sopekkeen-tien länsipuolella, metsämaastossa Savikkorinteiden talon luoteispuolella.

Nimiarkiston tiedoissa mainitaan: ”*Kalmistonmäki*. Mäki Riihijärven pohjoispuolella. Puhutaan, että siinä on ollut ’ryssien’ hautausmaa” (NA, Sirkka Heiskari 1978). Myös peruskartalla on samassa paikassa karttasana Kalmistonmäki. Inventoinnissa saimme kohdetta koskevia tietoja myös Martti Putkuri -nimiseltä henkilöltä (s. 1933). Hän tunsu kalmistosta kertovan perimätiedon ja kertoi, että kalmistossa olisi nykyisellä hakkuuaukealla vielä hiljattain ollut pystyssä hautakivi.

Tarkastimme kohdetta 25.5. (VL & TS). Mäkialue, johon aiemmat tiedot viittaavat, on hyvin laaja, useita hehtaareja, eikä ilmeisten hautausten tarkka sijainti ole tarkemmin tiedossa. Laen eteläosa on entistä peltoa, jolla nyt kasvoi nuorta kuusikkoa ja koivikkoa. Pohjoisosa oli avohakattu ja laikutettu pari vuotta aiemmin, paikalla kasvoi nyt taimikkoa. Jälkimmäisellä alueella havainto-olot olivat kehnot: havainnointia häiritsivät ratkaisevasti laikutuksen nostamat maakasat sekä hakkuutähteet, joita oli maassa hyvin runsaasti.

Mahdollinen hautakivi on hyvin voinut kaatua tai peittyä metsätöiden yhteydessä; sitä ei löytynyt. Lähimmän talon (maanomistaja) asukkaita emme inventoinnin aikana tavoittaneet.

Tarkastuksessa ei havaittu, melko perusteellisesta etsiskelystä huolimatta, alueella mitään maanpinnalle näkyvää merkkiä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Alue on kuitenkin kalmistoksi periaatteessa sopivaa. Kohteeseen liittyy kalmistoon viittaava paikannimi ja perimätieto, joka on peräisin useammista toisistaan riippumattomista lähteistä, sekä tieto mahdollisesta hautakivestä. Kohdetta on syytä pitää ruumiskalmistona, vaikka konkreettiset löydöt toistaiseksi puuttuvatkin.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	ei kuvattu 2004
<b>Diapositiivit</b>	ei kuvattu 2004
<b>Kartta</b>	12

<b>Inventointinumero</b>	16			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE ROKKALA KALMISTOPELTO</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 02 Juurikka			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6874 14	y = 4506 82	z = 128,5 ±3,5	(paikannus ±100 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6878 08	i = 3664 11		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			
<b>Kunto</b>	oittain tuhoutunut (entisellä pellolla)			
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 13,7 km etelään			

## Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Rokkalan kylän keskusalueen länsipuolella, Rokkalan–Sopekkeen-tien länsipuolella, Väistönlammen itäpuolella, entisellä pellolla, nykyisessä metsämaastossa.

Maukonen (1879:44) mainitsee hänelle kerrotun, että Rokkalan kylässä on ollut kalmisto ja kirkonpaikka, mutta hän ei saanut niiden sijaintia selville. Nimiarkiston aineistossa mainitaan: ”*Kalmistopelto*. Pelto *Kirkkovaaran* (ks. tätä) alapuolella Väistönlammin rannalla. Vaaralla kerrotaan ollen kirkon ja pellolla hautausmaan” (NA, Mirja Hurskainen 1986).

Tarkastimme nimiarkiston tiedon osoittamaa paikkaa 24.5. (VL & TS). Saimme oppaaksi Vuorelan talon kesäasukkaan Maire Pirhonen-Sachsen, jonka äidin suku on ao. talosta. Hän kertoi kuulleensa kirkonpaikan sijainnin perimätietona äidiltään (Lempi Liukku, s. 1913); täksi paikaksi opas osoitti talon lounais- ja tien eteläpuolelta kohdan x=6874 08; y=4506 80. Paikalla näkyi entisen riihen kiuas, lohkokivistä laadittu. Siihen liittyi matala kivijalka, jossa oli betonia. Alueella kasvoi noin kymmenvuotiasta istutettua koivikkoa. Havainto-olot olivat runsaan aluskasvillisuuden vuoksi huonohkot. Paikalta oli hyvä näköala etelän suuntaan.

Oppaan äiti oli kertonut, että kyntäessä (ilmeisesti 1900-luvun alkupuolella) oli Kalmistopellosta löytynyt luita. Mistä kohtaa peltoa löydöt olivat tulleet, ei oppaan tiedossa ollut. Lisäksi pellostä on löytynyt rahoja, oppaan arvion mukaan ehkä 1700-luvulta. Hautakiviä ei alueella ole havaittu. Opas arveli hautapaikan olevan ”Venäjän vallan, ehkä ison vihan aikainen”. Suoranaisesti ortodoksisuuteen viittaavaa perimätietoa ei hänellä ollut. Jossain lähistöllä kerrotaan olevan myös aarteen kätkeytynä.

Kalmistopelto (kohteen koordinaatit on merkitty pellon keskelle) erottui eritoten rantaan menevän tien pohjoispuolella laajahkona loivapiirteisenä kumpareena. Entiselle pellolle on istutettu mäntyjä, jotka olivat nyt parikymmenvuotiaita. Havainto-olot olivat muuten kohtuulliset, mutta avointa maanpintaa ei ollut myyränkoloja lukuun ottamatta missään. Pellolla oli useita – pääasiassa varsin suurikokoisia – viljelysrykkiöitä, sen reunamilla runsaasti puskutraktorilla kasattuja kivirykelmiä ja laitamilta osin myös kiviaitaa. Mäen luoteisosasta on näköala Väistönlammelle. Maaperä on lähinnä hiekkaa. Paikalle on oppaan mukaan ollut joskus myös kalmistoon viittaava tienviitta.

Inventoinnissa saimme kohdetta koskevia tietoja myös Kiteen kirkonkylässä asuvalta Martti Putkuri-nimiseltä henkilöltä (s. 1933). Hän kertoi luulöytöjä tulleen noin vuonna 1947-48 rantaan mennessä tien oikealta puolelta. Hänen mukaansa paikalle on haudattu ”venäläisiä”. Alueelta löytyneet rahat taas ovat hänen mukaansa tulleet tien toiselta puolelta aitan luota; ne ovat olleet venäläisiä.

Kalmistopellon laajuus on yli hehtaari, eikä hautausten tarkka paikka inventoinnissa selvinnyt. Useista toisistaan riippumattomista tiedoista johtuen kalmiston olemassaoloa ei kuitenkaan ole syytä epäillä. Sijainnin selvittäminen vaatisi tarkempia maastotutkimuksia.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:735
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:943
<b>Kartta</b>	13

<b>Inventointinumero</b>	17
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE RUPPOVAARA KALMALAMPI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto? (hyvin epävarma, vain paikannimi viittaa kalmistoon)
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika?
<b>Peruskartta</b>	4232 01 Tolosenmäki
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6899 43      y = 4505 25      z = 108,5 ±1,5 m
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6903 30      i = 3661 37
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 12,0 km pohjoiseen

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee 4 km Kiteen lentokentästä pohjoiseen, heti Parikkalan–Joensuun-rautatien itäpuolella, kangasmaastossa Kalmolammen ja Löytölammen välisellä kapealla kannaksella.

Nimiarkiston tiedoissa mainitaan: ”*Kalmalampi*. Lampi Juhanalan salopalstalla” (NA, Kaija Ikonen 1966; Ikonen karttaviite osoittaa peruskartan karttasanaa *Löytölampi*, ei siis heti sen länsipuolella olevaa karttasanaa *Kalmolampi*. Arkistossa on myös toinen maininta: ”*Kalmolampi*. Isonjaon jakokirjoissa 1805-1817 [MHA 26:1-] Kalmo- ja Löytölampi tunnetaan yhteisnimellä *Kollmalampi*” (NA, Kirsti Vatanen 1982). Lammen vanhempi nimiasu on siis ilmeisesti ollut *Kalmalampi*.

Tarkastimme aluetta hautauksiin viittaavan paikannimen vuoksi 30.5. (VL & TS). Mahdollisen hautapaikan kannalta lupaavimmaksi alueeksi katsottiin mainittujen lampien välinen kannas, jota tarkastettiin lähemmin. Kyseessä on kaakko–luode-suuntainen harjanne, jossa maaperä on hiekkaa. Paikalla oli tehty avohakkuu ja maan pinta sen jälkeen aurattu, ehkä pari vuotta ennen tarkastusta. Havainto-olot olivat esim. hautapainanteiden havainnointia ajatellen huonoimmat mahdolliset. Paikalla kasvoi koivun taimia, lähialueilla nuoria mäntyjä.

Totesimme paikalla yhdessä auranjäljessä n. 10 x 10 metrin alalla kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta. Löytöpaikka (p=6903 26; i=3661 39) on tasanteen päällä, hieman harjanteen leveimmän kohdan kaakkoispuolella. Heti paikan eteläpuolella rinne laskee loivasti kohti Kalmolampea. Löydöt viittasivat selvästi kivikautiseen asuinpaikkaan ja ne luovutettiin Petro Pesoselle, joka tarkasti asuinpaikkaa perusteellisemmin 4. kesäkuuta (ks. Pesonen 2004:188-191, Kitee Löytölampi 1-2).

Mitään hautauksiin viittaavaa ei paikalla tai sen lähiympäristössä vuoden 2004 inventoinnissa tavattu. Sopiva kohta hautauksille voisi olla esimerkiksi harjanteen luoteispää (ennen samassa suunnassa olevaa kesämökkiä), joka on tasainen ja alaltaan n. 50 x 100 metriä. Kalmiston olemassaoloa on tämänhetkisten tietojen varassa kuitenkin pidettävä hyvin epävarmana. Ylle merkityt koordinaatit osoittavat peruskarttaankin merkityn Kalmolammen itäpuolella olevan kumpareen päälle.

**Inventointilöydöt** (KM 34804, kivikautisia löytöjä, ks. Pesonen 2004)

### Suojelu

**Luokitusehdotus** II (kivikautinen asuinpaikka: Löytölampi)

**Mv-negatiivit** Pohjois-Karjalan museo 21169:763

**Diapositiivit** Pohjois-Karjalan museo 87:970

**Kartta** 14

<b>Inventointinumero</b>	18			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE RUPPOVAARA ”KERTUN KALMISTO”</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto? (perimätiedon mukainen, epävarma)			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee?			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x =	y =	z =	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p =	i =		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			

**Kunto****Sijainti****Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntainventoinnissa mainitaan, että Ruppovaaran kylässä sanotaan olevan ”erään Kerttu nimisen ihmisen kalmisto” (Maukonen 1879:44; tarkemmista tiedoista).

Kohteesta ei vuoden 2004 inventoinnissa saatu tarkempia tietoja.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu****Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	19			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE SUORLAHTI KALMANMÄKI 1</b>			
<b>Muinaisjäänöstyyppi</b>	ruumiskalmisto			
<b>Ajoitus</b>	uusi aika			
<b>Peruskartta</b>	4214 10 Suoparsaari			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6891 24	y = 4498 75	z = n. 92,5	(sijainti epävarma)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6894 81	i = 3655 26		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut			
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 9,7 km länteen			

## Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Oriveden Muljulanselkään pistävällä niemellä, korkealla mäellä, 150 metriä Ritvalan talon päärakennuksesta lounaaseen.

Kiteen ensimmäinen luterilainen hautausmaa Suorlahdella on ollut olemassa ainakin jo vuonna 1635, jolloin käräjillä kiteeläisiä patisteltiin kuljettamaan vainajansa ”kirkonmäelle” tai ”kirkkomaalle” (Kauppinen 1994:203). Nimiarkistoon tallentuneen perimätiedon mukaan Suorlahden *Kalmanmäen* ”alla on ollut Kiteen ensimmäinen luterilainen hautausmaa”; mäen rinnakkaisnimeksi mainitaan *Roikkola* ”mäellä nykyisin olevan kesäasunnon mukaan” (NA, Salme Karttunen 1947). Toisessa nimilapussa todetaan: ”*Kalmanmäki*. Rinnakkaisnimet *Kalmimäki* ja *Roikkolanmäki* (NA, Sirkka Heiskari 1980, myös kartta).

NA:n aineiston (Sirkka Heiskari 1980, kartta) mukaan Kalmanmäki olisi sijainnut suurin piirtein kohdassa x=6891 34; y=4498 74; ao. paikka ei kuitenkaan ole mäki, vaan päinvastoin jonkinlainen laajahko syväne. Tarkastimme heti ao. kohdan eteläpuolella sijaitsevaa mäkeä 31.5. (VL & TS). Mäen laella oli huvila, jonka nimikyltissä teksti ”Roikkola” ja vuosiluku (ilmeisesti rakennusajankohta) 1914. Asukkaita ei tavoitettu, mutta on selvää, että kyseessä on aiempien tietojen tarkoittama Kalmanmäki.

Mäki on jyrkkärinteinen ja tasalakinen. Laki oli nyt suurimmaksi osaksi puutarhaa ja pihamaata. Huvilan koillis- ja luoteispuolella saattaa olla ehjempää maanpintaa, sillä täällä kasvoi harvahkoa sekametsää. Myös mäen reunoilla on jäljellä ilmeisen koskematonta maata. Laella todettiin joitakin kiviroykkiöitä, joista päätellen laki on kuitenkin ollut joskus viljelyksessä. Paikalta on hyvä näköala järvelle. Maan pinnalle ei ollut näkyvissä mitään muinaisjäänökseen viittaavaa.

Kävimme samana päivänä myös läheisessä Ritvalan talossa, mutta siellä ei ollut asukkaita paikalla; sen itäpuolisessa lähimmässä talossa ei asiaa tunnettu.

Paikannimeä ehkä lukuun ottamatta mikään tieto ei näytä viittaavan – vanhimpaan luterilaiseen kirkkoon epäilemättä liittyneen – hautausmaan sijaintiin nimenomaan Kalmanmäellä; hautapaikka on ehkä todennäköisemminkin voinut olla läheisellä pellolla kirkon (kohde 32) yhteydessä – mihin myös yksi nimiarkiston tieto näyttäisi viittaavan. Asiaa ei kuitenkaan voida varmistaa ilman lisätutkimuksia tai löytöjä. Kohteen koordinaatit on ylle merkitty Kalmanmäen laelle.

Mainittakoon myös, että Kalmanmäeltä on ”sammaltuneesta kiviroykkiöstä” sanottu kesällä 1922 löytyneen ”nuijakiven” (Pohjois-Karjalan museo 909). ”Paikan nimi on Kalman- tai Kalminmäki”; löytöpaikka on kuitenkin epävarma (Sarvas 1963:9).

**Inventointilöydöt** -

<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II/III
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:768
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:975
<b>Kartta</b>	15



<b>Inventointinumero</b>	20
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE SUORLAHTI KALMONIEMI</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4214 10 Suoparsaari
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6890 26      y = 4496 72      z = 79 ±2 m
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6893 74      i = 3653 28
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 11,6 km länteen

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Oriveteen pistävän laajan Viilniemen koillisrannalla, Suorlahden kylän keskusalueen länsipuolella, heti Sälöniemen talon koillispuolella.

Nimiarkiston aineistossa mainitaan: ”*Kalmanniemi*. Kalmoniemen virheellinen karttanimi” (NA, Sirkka Heiskari 1980) ja ”*Kalmoniemi*. Ennen sota-aikaan hauvvanneet immeisii – sieltä om piäkallo-loita ja käsvarsii löytyny” (NA, Sirkka Heiskari 1980; nimestä ks. myös jo NA, Salme Karttunen 1947).

Tarkastimme Nimiarkiston tietojen osoittaman kohteen 31.5. (VL & TS). Oppaaksi saimme Mikko Stepanofin (s. 1930). Hänen mukaansa Kalmoniemeen on haudattu ihmisiä, mutta hän ei tiennyt tarkemmin keitä. Hän ei tiennyt paikalta tulleista luu- tai esinelöydöistä. Stepanof kertoi perimätiedon, jonka mukaan Kalmoniemen itäpuolella sijaitsevassa ”Pohjasaassa on ollut kirkko, johon on tultu Liperistä saakka”. Lisäksi hän kertoi kuululleensa, että Pyykönlahden vastakkaisella rannalla sijaitsevassa Orpolan talossa on ollut jonkinlainen ”venäläisen sotamiehen pääpaikka”.

Kalmoniemi on loivapiirteinen niemeke, joka oli tarkastushetkellä suurimmaksi osaksi peltona. Pelto oli oraalla; havainto-olot olivat kohtuulliset. Niemekkeellä on peruskartalla näkymätön kaikkiin suuntiin laskeva loiva kumpare, jonka koko on n. 30 x 40 m; tämä lienee alueella sopivin ja todennäköisin hautapaikka.

Niemen kärjen rantaa on jossain vaiheessa pengerrytetty. Aivan rannassa kasvoi pensaikkoa ja täysikasvuista puita. Maaperä niemen kärjessä on soraa, muualla niemekkeellä hiekkaa.

Tarkastuksessa ei ollut maan pinnalle näkyvissä mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Koska kohteeseen liittyy hautaamiseen viittaava paikannimi, perimätietoa käytöstä hautapaikkana sekä tietoja luulöydöistä, on kohdetta syytä pitää hautapaikkana ja kiinteänä muinaisjäännöksenä.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**  
**Luokitusehdotus** II

**Mv-negatiivit** Pohjois-Karjalan museo 21169:769  
**Diapositiivit** Pohjois-Karjalan museo 87:976

**Kartta** 16

<b>Inventointinumero</b>	21
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE SÄYNEJÄRVI MARTTILA
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	ruumiskalmisto
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 05 Säyneenkylä
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6875 49      y = 4512 70      z = n. 102,5
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6879 71      i = 3669 93
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 13,1 km etelään

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Säynejärven länsipuolella ja Hotari-nimisen lammen lounaispuolella, sata metriä Marttilan talon päärakennuksesta länteen, pihapiirin länsilaidalla, rantaan menevän tilustien eteläpuolella.

Maukosen kertomuksen mukaan kalmisto (ilman tsasounaa) on ”Säyneen kylässä n:o 1 Ryömilän talon pellolla, aivan lähellä kartanoa” (Maukonen 1879:42; tiedon toistaa myös Piironen 1963:89). Säynejärven kalmiston mainitsee myös O. A. Pitkänen (1976:4).

Tarkastimme kohteen 25.5. (VL & TS). Oppaaksi saimme Koivikkola-nimisen naapuritalon isännän Terho Parkkosen (s. 1943). Hänen mukaansa koordinaattien osoittamasta paikasta on ulkorakennuksen (kone- tai rehusuoja) perustusta kaivettaessa, noin vuosina 1985-86, löytynyt pääkalloja ja muita ihmisen luita; nämä haudattiin uudestaan syvemmälle samalle alueelle. Jo aikaisemmin, todennäköisesti 1950-luvulla, samasta kohdasta oli löytynyt luita perunakuoppia kaivettaessa. Esinelöydöistä opas ei ollut kuullut. Oppaalla ei ollut perimätietoa siitä, keitä paikalle on haudattu. Paikalle on ennen ollut tienviitta ”Säynejärven kalmisto”. Mäen luoteisreunassa, noin 30 metriä luulöytöpaikasta luoteeseen, ennen olleen kuivaamon perustuksia kaivettaessa ei luita tietävästi ole löytynyt.

Luulöytöjen kohta on pienehkön (n. 50 x 50 m) kumpareen kaakkoon laskevaa rinnettä. Kumpareen laki on melko tasainen; siellä oli tarkastuksen aikaan kaksi parimetristä maakasaa, jotka oppaan mukaan on tuotu muualta. Kumpareella kasvoi nyt koivun taimia, reunoilla nuorta sekametsää, heti ulkorakennuksen pohjoispuolella seisojaksi yksi iso mänty. Alueella oli myös hieman romua; havainto-olot olivat kaikkiaan kohtuulliset. Maaperä paikalla on oppaan mukaan hiesua. Noin 15 metriä ulkorakennuksesta luoteeseen totesimme pari pitkänomaista painannetta, mutta – varsinkin myöhäinen maankäyttö huomioon ottaen – näitä ei pidetty varmoina hautapainanteina.

Todennäköisenä kalmistona on pidettävä ulkorakennuksen luoteispuolella olevaa kumpareta kokonaisuudessaan. Kalmistoa ympäröivät pellot oli istutettu koivulle, eikä niitä tarkastettu.

Kohdetta on syytä pitää samana, jota Maukonenkin tarkoittaa. Ryömilä-nimistä taloa ei kylän kantatiloihin kuulu (ks. Pitkänen 1994:739-742), mutta peruskartan mukaan Marttila on Maukosen mainitsemaa kantatilaa n:o 1. Oppaan mukaan nimi Ryömilä tulee sukunimestä Gröhn; sukua mainitaan Marttilan omistajina vuodesta 1825 eteenpäin (Pitkänen 1994:739) ja talon nykyisetkin omistajat ovat samannimisiä. On kuitenkin huomattava, että myös tästä n. 2,5 km itäkaakkoon sijaitsevat Kaksolan-Härkölän talot ovat samaa kantatilaa.

Museoviraston muinaisjäännösrekisterissä kohteen (Säyneenkylä Marttila) sijainti on merkitty (ilmeisen virheellisesti) noin sata metriä luulöytöpaikasta pohjoiseen. Sijaintimerkinnän perusteet eivät olleet tiedossamme. Tarkastimme samana päivänä myös tätä paikkaa. Kyseessä on kumpare, jolla

maaperä on hienoa hiekkaa, periaatteessa kalmistoksi hyvin sopiva. Paikalla todettiin epämääräisiä painanteita, joista osa muistutti hieman hautapainanteita. Yksi oli noin 2 m pitkä, 0,5 m leveä, 0,2 m syvä ja itä-länsi-suuntainen. Selkeiksi hautapainanteiksi näitä ei voitu tulkita. Paikalta on näköala Hotari-nimiselle lammelle koilliseen. Parkkonen ei ollut kuullut, että tältä paikalta olisi koskaan löytynyt mitään kalmistoon viittaavaa. Samaa kertoi paikalla sattumalta tavattu kylässä asuva rouva, joka myöskin tunsi yllä mainitut luulöydöt. Maukosen maininta ”aivan lähellä kartanoa” sopii erinomaisesti luulöytöpaikkaan, muttei muinaisjäännösrekisterin tietojen kohtaan, joka on metsässä ja todennäköisesti kaukana 1800-luvun lopun asutuksesta.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:737-738
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:945-946
<b>Kartta</b>	17

<b>Inventointinumero</b>	22		
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE VARMONNIEMI KALMONNIEMI		
<b>Muinaisjäänöstyyppi</b>	ruumiskalmisto?		
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika		
<b>Peruskartta</b>	4213 11 Kousa		
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6870 94	y = 4499 46	z = n. 82,5
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6874 55	i = 3656 91	
<b>Aiemmat tiedot</b>	-		
<b>Aiemmat löydöt</b>	-		
<b>Kunto</b>	koskematon?		
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 18,9 km etelään		

## Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee aivan Kiteen ja Kesälahden rajalla, laajalla Pyhäjärveen pistävällä Varmonniemellä, soisen niemen pohjoiskärjessä.

Nimiarkiston tiedoissa mainitaan: ”*Kalmonniemi*. Nimenantoperustetta ei tiedetä” (NA, Päivi Pimiä 1982; ks. myös Sirkka Heiskari 1985, myös kartat). Nimiarkiston jälkimmäisen tiedon mukaan koko suuri suoniemi olisi *Kalmonniemeä*. Nimi on merkitty pienempää niemeä tarkoittavana myös peruskarttaan.

Tarkastimme kohteen 26.5. (VL & TS). Olot olivat laskeutuvan hämärän vuoksi huonohkot. Niemen päällyys, suurimmalta leveydeltään vain parikymmentä metriä, on melko tasainen; sen reunat vanhan rantaviivan kohdalla ovat jyrkähköt. Niemi on rantamuodostelmista päätellen ollut alun perin pieni saari. Paikalla kasvoi sekametsää, aluskasvillisuus oli lähinnä erilaista varvikkoa.

Niemellä on kaksi pienialaista kumpareta. Niistä eteläisemmän kaakkoisosassa, heti vanhan rantapenkan päällä, todettiin kaksi epämääräisen muotoista, todennäköisesti ihmisen tekemää, kuoppaa, jotka eivät kuitenkaan näyttäneet selkeiltä hautapainanteilta. Eteläisempi kuoppa oli L-kirjaimen muotoinen sivujen pituuksien ollessa noin 3 ja 2,5 metriä ja syvyyden 0,5 metriä. On myös mahdollista, että kyseessä on kaksi erillistä kuoppaa. Sen ylärinteen puoleiseen reunaan tehtiin löydötön koepisto. Pohjoisemman kuopan (pituus n. 2 m, leveys n. 1,2 m, syvyys n. 0,25 m, suunta 85 gon, sijaitsi loivassa rinteessä) keskelle tehtiin niin ikään löydötön koepisto. Siinä todettiin paksun turvekerroksen alla tiuhasti pieniä kiviä. Kuopassa esiintyi myös hieman hiiltä; kaivettu syvyys oli noin 25 cm.

Eteläisemmän kumpareen korkeimman kohdan kaakkoispuolella, hyvin lähellä entistä vesirajaa, noin 12 metriä em. kuopista eteläkaakkoon, todettiin vierekkäin kaksi kuoppaa. Toisen koko oli noin 2 x 1 metriä, syvyys 0,3 m ja suunta 318 gon; toinen oli pyöreä, halkaisijaltaan noin 1,5 metriä ja syvyydeltään n. 0,4 metriä.

Näistä edelleen noin 13 metriä eteläkaakkoon (gps-mittauksen mukaan kohdassa p=6874 542; i=3656 926) oli vielä yksi painanne, jonka pituus oli n. 2 m, leveys n. 0,7 m, syvyys n. 0,3 m ja suunta noin 190 gon. Tämän keskelle, kuopan pituusakseliin nähden poikittain, kaivettiin koekuoppa, jonka laajuus oli 20 x 40 cm. Siitä dokumentoitiin seuraavat kerrokset: 0-5 cm turve; 5-10 cm ruskea hiekkamoreeni, jossa runsaasti nyrkinkokoisia ja sitä pienempiä kiviä; 10-40 cm sekoittunut ruskea hiekkamoreeni (kohdassa 16-19 cm humusta sisältävä raita); 40-50 cm koskematon ruskea hiekkamoreeni; 50 cm hyvin kova ruostemaa- ja kivikerros. Löytöjä ei saatu. Sekoittuneen ruskean hiekkamoreenin kerros näkyi koekuopan etelä- ja pohjoisleikkauksessa, muttei kapeilla sivuilla. Ilmiö on tulkittava siten, että paikalle on jossain vaiheessa kaivettu pitkänomainen kuoppa, joka on ollut nykyisen pai-

nanteen pohjasta mitattuna noin 40 cm syvä. Kuoppa on täyttynyt tai täytetty kahdessa vaiheessa: ensin 16-19 cm:n syvyyteen ja myöhemmin nykyiseen maan pintaan saakka.

Koekuoppien perusteella ainakin osa paikalla olevista painanteista on varmuudella ihmisen aiheuttamia. Paikannimi ja monien painanteiden muoto huomioon ottaen kyseessä voivat olla ruumishaudat. Kohde on mahdollinen (väliaikainen?) historiallisen ajan hautapaikka, joka ansaitsee tulla suojelluksi.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:744
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:952
<b>Kartta</b>	18

## 6.2. Tsasouan- ja kirkonpaikat

<b>Inventointinumero</b>	23			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE JUURIKKAJÄRVI ”TSASOUNA”</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	tsasouanpaikka			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 02 Juurikka?			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x =	y =	z =	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p =	i =		

### **Aiemmat tiedot**

### **Aiemmat löydöt**

### **Kunto**

### **Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntainventoinnin tiedoissa Kalmiston ja tsasouan sanotaan olleen ”Ätäskön ja Pyhäjärven välisen Papinniemen, – jossa sanotaan olleen papin asunto, – vastakkaisella itärannalla” (Maukonen 1879:42; sama tieto myös: Piironen 1963:89; ks. myös Könönen & Kirkinen 1969:105). Sijaintitieto sopisi ehkä ns. Lietson alueeseen.

Toisaalta Vänskä (1998:324) mainitsee Pekkalan tilan (R:no 9) mailta löytyneen rahakätkön löytyneen ”Juurikkajärven vanhan tsasouan lähetyviltä”, mutta tarkemmat tiedot asiasta puuttuvat. Pekkalan sijainti ei näytä sopivan sijainniltaan Maukosen mainintaan (eikä kohteen 2 kalmistoon), joten näyttää mahdolliselta, että kylässä on ollut kaksi erillistä tsasouanpaikkaa. On kuitenkin mahdollista, että Vänskän tiedoissa on erehdys, sillä hän mainitsee tsasouan vain yhteenvetoluvussaan, eikä tarkemmissa löytökuvauksissa.

Juurikkajärven tsasouan/tsasoumien paikkaa ei vuoden 2004 inventoinnissa kyetty tarkemmin paikallistamaan.

**Inventointilöydöt** -

### **Suojelu**

### **Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	24			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KANTOSYRJÄ HATUNVAARA 2</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	tsasouanpaikka			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 09 Hatunvaara			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6883 38	y = 4521 88	z = 143 ±13 m	(paikannus ±400 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6888 04	i = 3678 73		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			

**Kunto****Sijainti****Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee pitäjän itäosassa, ilmeisesti lähellä Hatunvaara-nimistä huomattavan korkeaa mäkeä, lähellä nykyistä rajaa.

Kalmiston ja tsasouan mainitaan sijainneen ”Kantosyrjän kylässä n:o 2 Erkki Juvosen omistamalla Hatunvaaran talon maalla, lähellä peltoja” (Maukonen 1879:43; sama tieto myös: Piironen 1963:89). Samasta kalmistosta on ”kaskea viljellessä taka-alkoina löyty kaulassa kannettavia venäläisiä vaskiristiä ja *hopeaisia lautasia* (talrikkia), joihin ruostetta pois puhdistaisissa oli ilmestynyt reikiä” (Maukonen 1879:55). Kylässä sijainnut kappeli mainitaan mahdollisesti jo vuoden 1500 verokirjassa (ks. Könönen & Kirkinen 1969:105; vrt. kuitenkin Kauppinen 1994:72).

Tarkastimme Kantosyrjän kylän Hatunvaaran aluetta 19.5. Kantatila nro 2 on peruskartasta päätellen jaettu Välipiha ja Alapiha -nimisiin tiloihin. Ensin mainitun talon isäntä ei tiennyt kalmistosta, kirkkorakennuksesta tai alueelta tulleista löydöistä. Viereisen Alapihan asukkaat olivat kuuleman mukaan asuneet paikalla vasta vähän aikaa, joten emme heitä haastatelleet. Kohteesta ei inventoinnissa saatu tarkempia tietoja.

Ks. myös kohde 6.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu****Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** 4

<b>Inventointinumero</b>	25			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KITEE ”TSASOUNA”			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	tsasouanpaikka			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee			
<b>Peruskoordinaatit</b>	<b>x =</b>	<b>y =</b>	<b>z =</b>	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	<b>p =</b>	<b>i =</b>		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			

**Kunto****Sijainti****Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntainventoinnin mukaan kalmiston ja tsasouan sanotaan olleen ”Kiteen kirkon kylässä n:o 23 Henrik Auvisen maalla, noin virstan matkalla Sortavalaan vievän maantien vieressä ja osaksi sen alla. – Kertojan isävainaa oli muistanut tähän lapsuudessaan haudatun, tämän vuosisadan alussa; tästä on kuulemma löytty muutamia vaskirahoja” (Maukonen 1879:42-43; tiedot toistaa myös Piironen 1963:89; ks. myös Könönen & Kirkinen 1969:105). Kylässä sijainnut kappeli mainitaan mahdollisesti jo vuoden 1500 verokirjassa (Kauppinen 1994:72 ja siinä mainitut lähteet; vrt. kuitenkin Könönen & Kirkinen 1969:105).

Kiteen Herralan emännältä 21.5. saadun tiedon mukaan rn:o 23 on nykyinen rn:o 55:0, joka sijaitsee Vipusilta-nimisen talon luona.

Tsasounaa ei vuoden 2004 inventoinnissa pystytty paikallistamaan.

Ks. myös kohde 7.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu****Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -



<b>Inventointinumero</b>	26
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEE ORTODOKSISEN KIRKON PAIKKA</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	kirkonpaikka
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee
<b>Peruskoordinaatit</b>	<b>x = 6886 72      y = 4508 94      z = 107</b>
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	<b>p = 6890 77      i = 3665 65</b>
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 1,3 km kaakkoon

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Kiteen keskustan kaakkoisosassa, Kiteenjärven rantaan laskevan rinteen päällä, välittömästi keskustaan vievän tien koillispuolella.

Vuonna 1650 piirrettyyn Käkisalmen läänin karttaan on Kiteen ortodoksikirkko merkitty kirkonkylään tarkemmin määrittämättömään paikkaan (Saloheimo 1975:61; Saloheimo 1986:107).

Kohde tarkastettiin 21.5. (VL) kohtuullisten havainto-olojen vallitessa. Alueella on aivan tien vieressä muistokivi, jonka pronssilaatassa on teksti: ”Tällä paikalla sijaisi ortodoksinen kirkko joka tuhoutui sodassa 1656-58. Muistomerkin pystyttivät kiteeläiset v. 1981. Ps 138:2”. Paikka on kapea, luode-kaakko-suuntainen ja luoteeseen kapeneva, melko tasainen alue heti tien koillispuolella. Kohteen koillispuolella on jyrkkä rinne, jonka kohdalta on selvästi leikattu maata satojen neliömetrien alalta alempana olevan leikkipuiston tarpeisiin. Lounaassa paikka rajautuu tiehen, kaakossa sivutiehen ja luoteessa asuintontteihin. Ilmeisen ehjän alueen suurin leveys (kaakkoispäässä) on noin 17 metriä.

Paikalla kasvoi nyt kuusia ja mäntyjä, aluskasvillisuus oli niukkaa. Maasto on paikoin kuoppainen; alueesta on rakentamisen jäljiltä säilynyt niin pieni osa, että alkuperäistä topografiaa on vaikea hahmottaa. Mahdollisesti paikka on alun perin ollut koilliseen laskevaa loivahkoa rinnettä.

Paikalla ei todettu maan pinnalle näkyviä merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Koillisosan maa-leikkaukset olivat kasvipeitteisiä. Tieltä tai sen ojasta on paikalle puskettu kiviä hieman kiviaitaa muistuttavaan jonoon, mutta ei ole mahdotonta, että näiden alla on aitoa tien suuntaista kiviaitaa.

Inventoijien tietoon ei tullut, mihin muistomerkin ja siten kirkonpaikan paikallistus perustuu. Kohteen koordinaatit on merkitty muistomerkin mukaan; se on merkitty myös peruskarttaan.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	I
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:730
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:938
<b>Kartta</b>	5

<b>Inventointinumero</b>	27
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KITEENLAHTI UKONMÄKI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	tsasounanpaikka?
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6885 08      y = 4511 83      z = 95
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6889 27      i = 3668 61
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	koskematon?
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 4,6 km kaakkoon

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Kiteenjärven Kiteenlahden eteläpuolella, Kiteen kirkon–Kiteenlahden-maantien eteläpuolella, Kalmistolan tilan maalla päärakennuksen lounaispuolella.

Tarkastimme kohteen 19.5. (VL & TS) samalla kuin saman talon maalla olevan Kalmistola-nimisen kalmiston (ks. kohde 9). Sade häytti jonkin verran dokumentointia, mutta muuten havainto-olot olivat hyvät. Oppaaksemme saimme Kalmistolan talon isännän. Hän osoitti talon lounaispuoleiselta mäeltä kivijalan, jonka hän kertoi olevan perimätiedon mukaan tsasounan paikka. Kivijalka on koillinen-lounas-suuntaisella harjanteella, joka laskee koilliseen. Paikka oli laidunta, jolla kasvoi myös muutamia isoja puita ja katajia.

Kivijalan ulkomitat olivat noin 5,5 x 5,5 metriä. Se oli laadittu noin puolimetrisistä kivistä ja pengerretty vaakatasoon siten, että alarinteen puolella kivien yläpinta oli puolisen metriä laitumen tason yläpuolella. Kivijalan sisällä oli noin metrin syvyinen syvennys, jossa oli kiviä, ilmeisesti kuopan täyttämistarkoituksessa.

Isännän mukaan ortodoksinen seurakunta on joskus pystyttänyt kivijalan sisäpuolelle muistoristin, mutta sen olivat hiehot sittemmin kaataneet. Ristin puinen tyviosa olikin vielä havaittavissa. Isännän mukaan perimätiedon mukaiselta tsasounanpaikalta ei ole löytynyt luita, mutta hän kertoi löytäneensä paikalta kaksi suurehkoa rautapadan kappaletta. Hän kertoi myös naapuritalon Järvelän isännän kertoneen, että ylempänä Ukonmäellä olisi jokin toinenkin rakennuksen perusta.

Rakennuksenpaikan ja Kalmistolan talon välisellä alueella oli inventoinnin aikaan ainakin 13 kausipiirteistä (viljelys?)röykkiötä, joista suurin osa oli vahvasti sammaloituneita ja ilmeisen vanhoja. Kivijalan koillispuolella oli myös pitkä koillinen-lounas-suuntainen kiviaita. Kivijalan läheisyydessä todettiin kaksi pyöreää kuoppaa, joista toisen halkaisija viisi ja toisen kymmenen metriä. Isommassa oli selvä reunavalli ja molempien sisällä (raivattuja?) kiviä. Kuoppien tarkoitus jäi epäselväksi.

Kivijalka on selvästi rakennuksen perustus, mutta rakennuksen luonteesta ei ole muuta tietoa kuin perimätieto. Kyseessä saattaa olla jokin muukin rakennus kuin tsasouna.

Harjanteen alapuolella oli pieni pelto mulloksella; se tarkastettiin, mutta löytöjä ei siitä esille tullut. Muuten alueen pellot olivat kasvipeitteisiä, eikä niitä tarkastettu lähemmin.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**

**Luokitusehdotus** II

**Mv-negatiivit**  
**Diaposiivit**

Pohjois-Karjalan museo 21169:720, 722  
Pohjois-Karjalan museo 87:928, 930

**Kartta**

6

<b>Inventointinumero</b>	28
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE MISOLA KIRKKOKALLIO</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	kirkonpaikka? (perimätiedon mukainen, epätodennäköinen)
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 02 Juurikka
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6875 21      y = 4505 37      z = 138      (paikannus ±200 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6879 11      i = 3662 62
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 12,8 km etelään

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Misolan kylän länsilaidalla, Juurikkajärven koillispuolella ja Väistönlammen luoteispuolella, Kiteen keskustan–Närsäkkälän-tien itäpuolella, syrjässä asutuksesta, noin 800 metriä Alapiha-nimisestä talosta etelään.

Maukonen (1879:44) mainitsee hänelle kerrotun, että Misolan kylässä on ollut kalmisto ja kirkonpaikka, mutta hän ei saanut niiden sijaintia selville. Nimiarkiston aineistossa mainitaan: ”*Kirkkokallio*. Tarinana kerrotaan kalliolla joskus olleen kirkonkin, mutta siitä ei ole varmaa tietoa” (NA, Mirja Hurskainen 1986, myös kartta).

Nimiarkiston tietojen osoittama kohde tarkastettiin 24.5. (VL). Paikalla kasvoi täysikasvuista sekametsää. Mäen luoteisosassa olevaa kalliopohjaista korkeinta kohtaa prospektoitiin metallinpaljastimella otoksen omaisesti, mutta minkäänlaisia havaintoja ei saatu. Maan pinnalle ei ollut näkyvissä mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Näköalat olivat pohjoiseen komeat.

Syrjäisellä paikalla sijaitsevan kallion nimi lienee tullut jostain muusta kuin siitä, että sillä olisi sijainnut kirkko tai tsasouna. Kohdetta ei ole syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

**Inventointilöydöt** -

### **Suojelu**

#### **Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** ei kuvattu 2004  
**Diapositiivit** ei kuvattu 2004

**Kartta** 13

<b>Inventointinumero</b>	29			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE NIINIKUMPU ”TSASOUNA”</b>			
<b>Muinaisjäänöstyyppi</b>	tsasouanpaikka			
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x =	y =	z =	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p =	i =		

**Aiemmat tiedot**  
**Aiemmat löydöt**

**Kunto**

**Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntakertomuksen mukaan kalmisto ja tsasouna sanotaan olleen Niinikummun kylässä ”Koivikon hovin pellolla” (Maukonen 1879:42; vrt. Piironen 1963:89, joka mainitsee paikaksi – edellisestä ilmeisen virheellisesti kopioiden – ”Koiviston hovin pellolla”). Museoviraston arkeologian osaston arkistossa Kiteen kansiossa olevaan Maukosen kihlakuntakertomuksen kopioon on U. Karttunen alleviivannut sanat ”Koivikon hovin pellolla” ja kirjoittanut ylle seuraavan tarkennuksen: ”Hovin pellolla. Niinikummun kylässä Hovi ja Koivikon hovi. Edellinen sijaitsee varsinaisessa kylässä, jo Ruotsin vallan loppuaikoina huomattava talo, jälkimmäisen A. L. Arppe perusti noin v. 1840 kylän ulkolaidalle.”

Tsasouan sijaintipaikasta ei vuoden 2004 inventoinnissa saatu selkeää tietoa. On kuitenkin mahdollista ja todennäköistäkin, että se on sijainnut em. kalmiston yhteydessä (Niinikumpu Hovi, ks. kohde 13).

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**  
**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	30
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE ROKKALA KIRKKOVAARA
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	kirkonpaikka? (perimätiedon mukainen, epätodennäköinen)
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 02 Juurikka
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6874 26      y = 4506 96      z = 156,5 ±1,5 m (paikannus ±100 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6878 23      i = 3664 25
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	-
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 13,5 km etelään

### Inventointihavainnot

Maukonen (1879:44) mainitsee hänelle kerrotun, että Rokkalan kylässä on ollut kalmisto ja kirkonpaikka, mutta hän ei saanut niiden sijaintia selville. Nimiarkiston aineistossa mainitaan: ”*Kirkkovaara*. Vaaralla kerrotaan joskus olleen kirkon, jonka kellot on upotettu Väistönlampeen” (NA, Mirja Hurskainen 1986, myös kartta). Hurskaisen karttaviite osoittaa koordinaattien osoittamaan paikkaan.

Tarkastimme aluetta 24.5. (VL & TS). Saimme oppaaksi Vuorelan talon kesäasukkaan Maire Pirhonen-Sachsen, jonka äidin suku on ao. talosta. Hän kertoi kuulleensa kirkonpaikan sijainnin perimätietona äidiltään (Lempi Liukku, s. 1913); täksi paikaksi opas osoitti talon lounais- ja tien eteläpuolelta kohdan x=6874 08; y=4506 80. Paikalla oli entinen riihen kiuas, lohkokivistä laadittu. Siihen liittyi matala kivijalka, jossa oli betonia. Alueella kasvoi noin 10-vuotista istutettua koivikkoa. Havainto-olot olivat runsaan aluskasvillisuuden vuoksi huonohkot. Paikalta oli hyvä näköala etelän suuntaan.

Opas kertoi, että hänen käsityksensä mukaan myöskään *Kirkkovaara* ei sijaitse Nimiarkiston tiedon mukaisella paikalla Vuorelan talon pohjoispuolella, vaan hänen tuntemansa kirkonpaikan läheisyydessä, rantaan menevän tien kohdalla ja eteläpuolella. Opas kertoi kirkonkellon tarinan mukaan upotetun Väistönlampeen; lisäksi eräässä alueella olevassa kivikasassa on ollut viinikellari.

Tarkastimme samana päivänä pintapuolisesti myös Nimiarkiston tietojen mukaista *Kirkkovaaraa* talon pohjoispuolella. Mitään muinaisjäännökseen viittaavaa emme havainneet.

Inventoinnissa saimme kohdetta koskevia tietoja myös Kiteen kirkonkylässä asuvalta Martti Putkuri-nimiseltä henkilöltä (s. 1933). Hän kertoi kuulleensa kirkonpaikan olevan lähellä Pirhonen-Sachsen osoittamaa paikkaa, mutta rantaan mennessä tien oikealla puolella, korkealla paikalla, 30-40 metriä tiestä aidan vieressä metsän puolella.

Vaikuttaa todennäköiseltä, että perimätiedon tuntema kirkko on sijainnut Rokkalan Kalmistopellon kalmiston (kohde 16) yhteydessä, eikä Nimiarkiston tallentaman tiedon mukaisessa paikassa, joka on edellisestä n. 200 metrin päässä. Jälkimmäistä ei ole syytä pitää kiinteänä muinaisjäännöksenä.

**Inventointilöydöt** -

### Suojelu

#### Luokitusehdotus

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** 13

<b>Inventointinumero</b>	31
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE RUPPOVAARA KIRKKOSAARI</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	kirkonpaikka? (perimätiedon mukainen, epävarma); tilapäinen hautapaikka?
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4232 01 Tolosenmäki
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6899 94      y = 4506 66      z = 102
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6903 87      i = 3662 76
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	koskematon?
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 12,3 km pohjoiseen

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Kiteen lentokentästä noin viisi kilometriä pohjoiskoilliseen, metsäsaarekkeella laajalla Kirkkosuolla, n. 200 metriä turvetuotantoalueen eteläreunasta etelään.

Nimiarkiston aineistossa mainitaan: ”*Kirkkosaari*. Tarinan mukaan isonvihan aikana ´saarella´ on pidetty jumalanpalveluksia” (NA, Kirsti Kosonen 1981); *Kirkkosaari*. ”Vappaussova aikaan immeiset män kirkkosuarelle ehtimmäär rauhoo. Sielä ol semmonej jumalanpalveluspaikka.” (NA, Kirsti Vatanen 1982); ”*Kirkkosuo*. Tarinan mukaan ortodoksit pakenivat uskonvainoja *Kirkkosuolle* ja perustivat sinne oman tsasounan” (NA, Kirsti Vatanen 1982); ks. myös NA, Kaija Ikonen 1966: samaan suohon on upotettu kirkonkello.

Mahdollisesti tähän kohteeseen viittaa myös Nimiarkiston tieto: ”*Kirkkosaari*. Metsäkumpare *Kirkkosuon* laidassa. Siellä kerrotaan pidetyn jumalanpalveluksia isonvihan aikaan” (NA, Kaija Ikonen 1966); Ikonen karttaviite osoittaa nimeen, joka on samalla karttalehdellä ja samalla suolla, nykyisen peruskarttanimen *Selkäsaari* kohdalla. Tämä Haarakjärven kylän Selkäsaari (laaja soiden ympäröimä asuttu drumliini) sijaitsee n. 3 km Ruppovaaran Kirkkosaaressa eteläkaakkoon; muita siihen viittaavia tietoja ei tiedossamme ole – vanhassa kartassa lieneekin nimivirhe.

Tarkastimme ylle merkittyjen koordinaattien osoittaman kohteen 30.5. (VL & TS). Kyseessä on halkaisijaltaan noin satametrisen tasalakinen saareke, joka nousee noin metrin, ehkä vähemmänkin, ympäröivän suon tasosta. Paikalla kasvoi nuorehkoa sekametsää, jossa aluskasvillisuus oli melko niukkaa. Havainto-olot olivat kohtuulliset.

Alueella todettiin useita varsin epämääräisiä, erimuotoisia, -kokoisia ja -suuntaisia kuoppia. Ne eivät olleet tulkittavissa selviksi hautapainanteiksi. Kolme kuopista oli kuitenkin pitkänomaisia, suunnaltaan hieman vaihtelevia, mutta pääasiassa koillinen-lounas-suuntaisia, pituudeltaan n. 2 m, leveydeltään n. 0,7 m, syvyydeltään 0,3-0,4 m. Jokaisen vieressä oli ilmeisesti kuopasta peräisin oleva matalahko maakasa. Ei ole mahdotonta, että nämä ovat (väliaikaisten?) ruumishautausten aiheuttamia painanteita. Yksi alueen kuopista muistutti huomattavasti pyyntikuoppaa. Minkäänlaisia kirkkorakennukseen viittaavia havaintoja ei saarekkeella tehty.

Saarekkeelle tehtiin neljä lapionpistoa, joissa ei kuitenkaan havaittu ihmistoiminnan merkkejä. Maaperäksi todettiin hiekka. Saarekettä prospektoitiin otoksenomaisesti myös metallinilmaisimella, mutta minkäänlaisia havaintoja ei saatu.

Periaatteessa kohde on sopiva esimerkiksi tilapäiseksi hautapaikaksi.

**Inventointilöydöt** -

<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	ei kuvattu 2004
<b>Diapositiivit</b>	ei kuvattu 2004
<b>Kartta</b>	14



<b>Inventointinumero</b>	32			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE SUORLAHTI KALMANMÄKI 2</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	kirkonpaikka			
<b>Ajoitus</b>	uusi aika			
<b>Peruskartta</b>	4214 10 Suoparsaari			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6891 22	y = 4498 91	z = n. 85	(sijainti epävarma)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6894 79	i = 3655 42		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)			
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 9,7 km länteen			

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Oriveden Muljulanselkään pistävällä niemellä, noin 200 metrin päässä rannasta, Ritvalan talon eteläpuolisella pellolla, noin 100 metriä Ritvalan päärakennuksesta kaakkoon.

Kiteen ensimmäinen luterilainen kirkko tai ainakin siihen liittyvä hautausmaa on ollut olemassa viimeistään vuonna 1635, jolloin käräjillä mainitaan ”kirkonmäki” tai ”kirkkomaa” (Kauppinen 1994:203). Luterilainen pappila oli määrätty Suorlahden kylään jo syyskesällä 1631, jolloin pappilaksi osoitettiin Sohroma Iivananpojan, Briuhke Ondren ja Riiko Marttinanpojan tilat (Kauppinen 1994:214). Vuonna 1642 kirkkoherra valitti pappilansa vaatimattomuutta, ja hänelle annettiin laajennukseksi kaksi autiotilaa: Petri Grisanpojan ja Dimitri Larinpojan autiot, joille myös kirkko määrättiin rakennettavaksi (Kauppinen 1994:203, vrt. Kauppinen 1994:214 ja alaviite 155).

1640-luvun karttakirjassa (kuva julkaistu: Karttunen & Karttunen 1951:9) Suorlahteen on merkitty kaksi kirkkorakennusta. Molempia niitä on pidetty luterilaisina (esim. Kauppinen 1994:203). Toinen näyttää sijainneen jonkin niemen kärkiosassa, toinen (suurempi) sellaisen tyvessä. Kärjessä olevaa on arveltu vanhemmaksi ja suuremman kirkon on arveltu liittyvän käräjillä annettuun kirkonrakentamismääräykseen vuodelta 1642 (Kauppinen 1994:203).

Vuosien 1649-50 ruotsalaisessa kartassa (Geographisch Affrijtning ... Ann 1649 och 1650, Riksarkivet, Ruotsi) kylään on merkitty yksi kirkkorakennus. Sen tarkemmasta sijainnista ei kartan perusteella voi tehdä päätelmiä. Kartasta ei myöskään yksiselitteisesti selviä, onko kirkko luterilainen vai ortodoksinen, mutta todennäköisemmin luterilainen.

Kiteen pitäjänhistoriassa mainitaan, että ”perinnäistiedon mukaan kiteen ensimmäinen luterilainen kirkko hautausmaineen on sijainnut Suorlahden Mujumäen pellolla lähellä Oriveden rantaa” (Karttunen & Karttunen 1951:9; ei tarkempi tietoja). Nimiarkistossa mainitaan kylästä *Kalmanmäki*. ”Mäen alla on ollut Kiteen ensimmäinen luteril. hatausmaa”. Rinnakkaisnimi on Roikkola ”mäellä nykyisin olevan kesäasunnon mukaan” (NA, Salme Karttunen 1947). Toisessa nimilapussa todetaan: ”*Kalmanmäki*. Rinnakkaisnimet *Kalmimäki* ja *Roikkolanmäki*. Huom., että lähellä on perimätiedon mukaan joskus ollut kirkko” (NA, Sirkka Heiskari 1980).

Inventoimme aluetta 10.5. (VL & TS). Metsässä pellon reunassa kohdassa x=6891 16; y=4498 98 on peruskarttaankin merkitty kirkosta kertova kivinen muistomerkki, mutta on epäselvää, mihin sen tarkka sijainti perustuu.

Edellä mainittuun Sirkka Heiskarin nimilapun karttaan on merkitty myös kyseinen perimätiedon mukainen kirkonpaikka: muistomerkin länsiluoteispuolelle, melko keskelle peltoa, 80 metrin korkeuskäyrän yläpuolelle, kohtaan x=6891 19; y=4498 87 (paikannus ±125 m; NA, *Kalmanmäki*, Sirkka Heiskari 1980, kartta).

Tarkastimme muistomerkin länsipuolista peltoa mielenkiintoisimmiksi katsotuilta osin. Pelto oli juuri kylvetty ja havainto-olot olivat sateen jäljiltä kohtuulliset. Kohdassa  $x=6891\ 22$ ;  $y=4498\ 91$ , eli käytännössä aivan perimätiedon mukaisella kirkonpaikalla, todettiin pellon koillisreunassa tummaa maata muutaman kymmenen neliömetrin alalla. Ajoittavia löytöjä ei havaittu. Kohteen koordinaatit on yllä merkitty tähän kohtaan, mutta ilman tarkempia tutkimuksia on syytä pitää epävarmana, onko kyseessä todella kirkonpaikka.

Muistokiven vieressä, sen eteläpuolella kohdassa  $x=6891\ 14$ ;  $y=4498\ 98$ , todettiin kaksi pitkänomaista suurehkon, ainakin kaksihuoneisen rakennuksen kivijalkaa (paritupia?). Toisessa havaittiin molemmissa huoneissa suuret nurkkaan sijoitetut tulisijat. Kivijalat eivät soveltune kirkkorakennuksen perustukseksi ja myös tiedossa oleva perimätieto viittaa kirkon sijaintiin pellolla. Kivijalat lienevät peräisin asuinrakennuksesta, joka saattaa olla myöhäinenkin.

Todettakoon, että Museoviraston historian yksikön arkistossa on kirkonpaikkaa koskevaa kirjeenvaihtoa, johon kuuluu mm. Nils Cleven allekirjoittama lyhyt toteamus: ”Tri Karttusen osoittama kohta Suorlahden kylässä tutkittu elokuussa 1951, mutta osottautui luonnonmuodostumaksi.” Asiasta ei inventoinnin yhteydessä saatu tarkempia tietoja.

Mainittakoon tässä yhteydessä myös Markku Ylösen inventoijille 31.5.2004 kertoma samaan kylään liittyvä tarina, jonka mukaan ”Oppolan tilalla on ollut Valamon skiitta. Munkit on tapettu ja haudattu tilan kiviaidan alle”.

Ks. myös kohde 19.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:768
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:975
<b>Kartta</b>	15

**6.3. Asuinpaikat**

<b>Inventointinumero</b>	33
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE HAARAJÄRVI KALLIO</b>
<b>Muinaisjäänöstyyppi</b>	asuinpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4232 01 Tolosenmäki
<b>Peruskoordinaatit</b>	<b>x = 6896 00      y = 4509 34      z = 107,5 ±2,5 m</b>
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	<b>p = 6900 05      i = 3665 62</b>
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. Hannu Poutiainen et al. 1992 ja 1993 (kohde 13)
<b>Aiemmat löydöt</b>	KM 27645; 1-4 saviastianpaloja 15 kpl, pii-iskos
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 8,3 km pohjoiseen

**Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Haarajärven pohjoispäästä noin 300 m koilliseen. Asuinpaikka-alue on Kallion tilan päärakennuksen ja järven rannan väliseltä hiesupitoisella pellolla.

Tarkastimme kohteen 30.5. (VL & TS). Pelto oli nurmella, eikä uusia havaintoja saatu.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:764
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:971
<b>Kartta</b>	19

<b>Inventointinumero</b>	34
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KANTOSYRJÄ NIEMELÄNPELLOT
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	$x = 6888\ 02$ $y = 4518\ 86$ $z = 123,5 \pm 1,5\ m$
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	$p = 6892\ 53$ $i = 3675\ 50$
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 10,8 km itään

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Suuren Heinäjärven koillis- ja Pienen Heinäjärven luoteispuolella, lähellä viimeksi mainitun rantaa olevien Niemelänpeltojen keskiosassa, pellon keskellä olevan ladon eteläpuolella.

Kohde löytyi 19.5. Peltokumpareen päällä ja sen etelärinteellä todettiin harvakseltaan mm. karjalaista keramiikkaa, bolus-koristeista punasavikeramiikkaa sekä 1700-luvun lopun raha; viimeksi mainittu löytyi kyntökerroksesta metallinpaljastimella.

Paikalla vaikutti olevan kaksi löytökeskittymää: toinen heti ladon eteläpuolella, toinen ladosta 30-50 metriä etelään. Raha löytyi jälkimmäisestä keskittymästä, sen reunasta. Löytöjä oli kaikkiaan noin 30 x 50 metrin alalla. Maa paikalla on hiekkamultaa.

<b>Inventointilöydöt</b>	TYA 829:1-4
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:723
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:931
<b>Kartta</b>	20

<b>Inventointinumero</b>	35		
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KITEE SELKUE 1		
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka		
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika		
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee		
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6886 24	y = 4509 22	z = 109
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6890 30	i = 3665 95	
<b>Aiemmat tiedot</b>	-		
<b>Aiemmat löydöt</b>	-		
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)		
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 1,9 km kaakkoon		

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Loukunvaaraan johtavan tien länsipuolisella peltoalueella, loivan kumpareen länsirinteellä.

Kävimme ensimmäistä kertaa paikalla 10.5. hyvien havainto-olojen vallitessa (VL & TS). Totesimme hiekkamultaisella kynöksellä löytöjä (karjalaista keramiikkaa ja lasitettua punasavikeramiikkaa) noin 10 x 10 metrin alalla.

<b>Inventointilöydöt</b>	TYA 830:1-2
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:729
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:937
<b>Kartta</b>	5

<b>Inventointinumero</b>	36		
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEE SELKUE 2</b>		
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka		
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika		
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee		
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6886 34	y = 4509 18	z = n. 111
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6890 40	i = 3665 91	
<b>Aiemmat tiedot</b>	-		
<b>Aiemmat löydöt</b>	-		
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)		
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 1,8 km kaakkoon		

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Loukunvaaraan johtavan tien länsipuolisella peltoalueella.

Paikka löytyi 11.5. (VL & TS). Totesimme pellossa löytöjä harvakseltaan noin 30 x 50 metrin alalla. Havainto-olot olivat kohtuulliset. Löytöaineistossa on lasitettua punasavikeramiikkaa, ns. karjalaista keramiikkaa sekä palanutta savea; jälkimmäistä ei otettu talteen.

Käydessämme 21.5. Viereisessä Herralan talossa (ks. myös kohde 8) kertoi talon emäntä, että juuri Selkue 2 -kohteen kohdalla on perimätiedon mukaan ollut talon ja kaivon paikka. Hänen mukaansa talonnimeen liittyvät ”herrat” ovat tarinoiden mukaan asuneet juuri täällä.

<b>Inventointilöydöt</b>	TYA 831:1-5
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:728
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:936
<b>Kartta</b>	5

<b>Inventointinumero</b>	37		
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEE VAARA</b>		
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka		
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika		
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee		
<b>Peruskoordinaatit</b>	<b>x = 6885 53</b>	<b>y = 4509 19</b>	<b>z = 112 ±1 m</b>
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	<b>p = 6889 59</b>	<b>i = 3665 95</b>	
<b>Aiemmat tiedot</b>	-		
<b>Aiemmat löydöt</b>	-		
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)		
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 2,5 km kaakkoon		

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Loukunvaaraan johtavan tien itäpuolella olevalla vaaranlakipellolla, Vaaran talosta noin 100 m koilliseen, kuivaamon pohjoispuolella.

Kohde löytyi 1.6. (VL & TS). Poimimme oraspelloilta erilaista keramiikkaa (mm. karjalaista ja kivisavikeramiikkaa). Havainto-olosuhteet olivat huonohkot; ne huomioon ottaen löytöjä esiintyi varsin runsaasti. Löytöjä otettiin talteen otoksenomaisesti. Talteen otettujen löytöjen lisäksi paikalla havaittiin palanutta savea. Maa paikalla oli ympäröivää aluetta tummempaa.

Asuinpaikka on hyvin loivalla kumpareella, joka erottuu varsin tasaisella laajemmalla peltoalueella. Löytöalueen laajuus oli noin 50 x 50 metriä.

<b>Inventointilöydöt</b>	TYA 832:1-5
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:772
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:979
<b>Kartta</b>	5

<b>Inventointinumero</b>	38
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEE PAJARINMÄKI</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6885 92      y = 4510 21      z = 110
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6890 03      i = 3666 96
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. J. Maukonen 1877
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (ilmeisesti entistä peltoa)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 2,8 km kaakkoon

## Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Hyypiin ja Kiteenjärven välisellä kannaksella, metsäisellä tasalakisella mäellä heti Kiteen–Kiteenlahden-maantien pohjoispuolella.

Pajarinmäkeen liittyy laajalle levinneitä tarinoita mahtavasta ja pahasta pajarista, joka simputti paikallista rahvasta mitä mielikuvituksellisimmin menetelmin. Maukosen mukaan Pajarinmäellä ”kertoo kansa aikoinaan olleen mahtavan pajarin hovin, jonka jäännöksiä taka-aikoina on vielä ollut nähtävänä”. Karttaansa Maukonen kuitenkin on sijoittanut ”pajarin asuinpaikan” Pajarinmäen itäpuoliselle mäelle (Maukonen 1879:47-51).

Myös Appelgren mainitsee Pajarinmäen: ”Kiteen kirkolta 2 eli 3 virstaa etelään on Sortavalaan vievän maantien varrella, taipaleella, Kiteenjärven etelä- ja Hyypiinjärven pohjoispuolella, hyvin korkia soraharjun pää, nimeltä *Pajarinmäki*, joka on ’noin 400-500 syltä pitkä’. ’Sillä alalla on melkein ympyräinen noin 10 sylen pituinen raunio harmaista kivistä, nyt paikoin tuntumaton, paikoin vielä kyynärän korkuinen’. Laitinen sanoo tuon raunion olevan ’mäen päällä etelärinteellä, nykyisen maantien pohjoispuolella” (Appelgren 1891:180-181, viittaa Reinholmiin ja H. Laitisen keräyksiin).

Kävimme Pajarinmäellä ensimmäisen kerran 14.5. (VL & TS). Kaivoimme mäen laella olevalle tansanteelle kenttälapiolla kuusi pientä koepistoa, joista yhdestä (koekuoppa 1) tuli kaksi pientä palaa lasitettua keramiikkaa (:2). Koekuoppa sijaitsi mäen tasaisen päällystän pohjoisosassa, n. 15 metriä etelään kohdasta, jossa pohjoisrinne alkaa pudota jyrkästi. Kohdan gps-koordinaateiksi mitattiin p=6890 032; i=3666 956. Kaikissa koepistoissa todettiin heti turpeen alta n. 20 cm paksu tumma sekoittunut kerros.

Kävimme Pajarinmäellä toisen kerran 18.5. Laajensimme ensimmäisellä käynnillä kaivettua koekuoppaa 1 kooltaan 0,5 x 0,5 -metriseksi. Laajennuksesta löytyi kolmas pala samaa keramiikkaa (:2); lisäksi kuopasta 1 tuli runsaasti pieniä litteävirtaisia ja kotkattuja rautanauvoja, joista osassa oli palopatinaa (ei luetteloitu, kenties venenauvoja juhannuskokosta?).

Kävimme paikalla vielä 1.6. Kaivoimme koekuopasta 1 neljä metriä koilliseen koekuopan 2 (koko 30 x 30 cm). Siinä todettiin 20-25 cm paksu tumma sekoittunut kerros, sitten runsaasti kiviä ja puhdas hieno hiekka. Löytöjä ei tullut. Mäen tasaista lakea prospektoitiin maaperäkairalla ja todettiin, että nähtävästi koko tasaisella laella on turpeen alla 10-20 cm:n vahvuinen tumma sekoittunut kerros, joka tulkittiin todennäköiseksi peltokerrokseksi. Sen alla tuli esiin puhdas hieta tai hiekka. Koekuoppa 1:n kohdalla ylempi kerros oli selvästi tummempi kuin keskimäärin; juuri paksumpi se ei ollut.

10-15 m koekuopasta 1 eteläkaakkoon, kohdassa, joka on n. 10 m jyrkästä kaakkoisreunasta, tumma kerros todettiin keskimääräistä paksummaksi. Tälle kaivettiin koekuoppa 3 (koko 30 x 30 cm, gps-koordinaatit p=6890 023; i=3666 964). Siitä kirjattiin seuraavat kerrokset: 0-3 cm turve; 3-20 cm se-



koittunut tumma (pelto)kerros, jonka alaraja epämääräinen; 20-45 ruskea hiesu, jossa hiilenhippuja. Viimeksi mainittu tulkittiin mahdolliseksi kulttuurikerrokseksi. Löytöinä tuli peltokerroksesta pieni pala lasittamatonta keramiikkaa (:1).

Kiviraunioita ei alueella – mäenrinteiden joitakin ilmeisiä viljelysröykkiöitä lukuun ottamatta – havaittu (ks. myös kohde 49).

Pajarinmäkeä olisi tulevaisuudessa syytä tutkia tarkemmin, ainakin koekaiivauksin.

<b>Inventointilöydöt</b>	TYA 833:1-2
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:771
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:978
<b>Kartta</b>	5

<b>Inventointinumero</b>	39
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KITEENLAHTI NIEMENPUOLI VAARANMÄKI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6885 00      y = 4512 40      z = 107,5
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6889 20      i = 3669 19
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. Hannu Poutiainen et al. 1993 ja 1994 (kohde 17)
<b>Aiemmat löydöt</b>	KM 28716:1-7 keramiikkaa, pronssisormuksia, kuonaa ja kuonaantunutta savea
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 5,1 km kaakkoon

### **Inventointihavainnot**

Asuinpaikka sijaitsee Kiteenjärven eteläpuolella, Vaaranmäen korkeimmalla kohdalla olevalla pelto-  
tasanteella, Kiteenlahden rannasta noin 800 m:n päässä ja Hyypiijärven rannasta noin 600 m:n päässä.

Kohde on löytynyt vuosien 1992-94 inventoinnissa; inventointiraportissa asuinpaikan nimenä on  
Kitee, Niemenpuoli, Vaaranmäki (Poutiainen *et al.* 1992-94:14-15).

Tarkastimme kohteen 1.6. (VL & TS). Pelto oli nurmella, joten uusia havaintoja ei saatu.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:773
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:980
<b>Kartta</b>	6

<b>Inventointinumero</b>	40
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEENLAHTI JUSSILA</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6884 12      y = 4512 48      z = 108,5 ±3,5 m
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6888 34      i = 3669 31
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 5,7 km kaakkoon

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Hyypiinjärven itäpuolella, Kiteenlahden–Loukunvaaran-tien länsipuolella, Jussilan talosta koilliseen olevalla tasalakisella mäellä, joka on peltona.

Asuinpaikka löytyi 18.5. (VL & TS). Kyseessä on n. 105 m:n korkeuskäyrän rajaama mäenlakipelto, jolla maaperä on soransekaisista hiekkaa, peltomultaa. Havainto-olot olivat muuten hyvät, mutta voimakas kylmä tuuli häiritsi havainnointia.

Poimimme pellon tasaiselta laelta, kynnökseltä, mm. runsaasti ns. karjalaista keramiikkaa ja lasihelmen. Löytöjä (ks. tarkemmin löytöluettelo) oli useanimassa melko suppea-alaisessa keskittymässä. Pellon keskikohdalta hieman itään oli pohjoinen–etelä-suuntainen n. 40 x 20 m:n kokoinen tumman maan alue (löytöalue A; x=6884 13, y=4512 49, z=112–114). Toinen tumman maan läikkä (n. 20 x 20 m) oli em. koordinaateista n. 40 m lounaaseen. Tumman maan alueilla melko runsaasti palaneita kiviä, palanutta savea tai tiiltä sekä nokea. Selvästi suurin osa löydöistä (alanumerot 1-12) oli näillä alueilla.

Muutama pala karjalaista keramiikkaa löytyi lisäksi annetusta koordinaattipisteestä n. 40 m kaakkoon (löytöalue B; x=6884 12, y 4512=52, z=112) n. 10 x 10 m:n alalta ja yksi pala koordinaattipisteestä 80 m luoteeseen (löytöalue C; x=6884 20, y=4512 44, z=110). Viimeksi mainituilla paikoilla ei pellon pinnassa ollut havaittavissa erityisen selvää kulttuurimaata. Selvästi resentejä löytöjä ei alueella havaittu juuri lainkaan.

Aluetta prospektoitiin jonkin verran myös metallinpaljastimella. Seppälän puoleinen osa lakipellosta oli kyntämättä, joten tätä ei voitu tarkastaa.

<b>Inventointilöydöt</b>	TYA 834:1-14
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:719
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:927
<b>Kartta</b>	6

<b>Inventointinumero</b>	41
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE LOUKUNVAARA ALAPIHA</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	<b>x = 6881 22      y = 4510 33      z = 107,5</b>
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	<b>p = 6885 34      i = 3667 29</b>
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 6,9 km etelään

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Alapihan talosta 80-120 metriä lounaaseen, taloon johtavalta pohjoinen–eteläsuuntaiselta tieltä noin 20 metriä länteen.

Asuinpaikka löytyi 14.5.2004 (VL & TS). Paikalla olevan ladon luoteiskulman luota, perunamaan mullokselta, poimittiin erittäin hyvien havainto-olojen vallitessa noin 40 x 10 metrin alalta karjalaista keramiikkaa. Lasitettua punasavikeramiikkaa ei paikalla todettu lainkaan.

Ympäröivät pellot olivat nurmella, eikä niitä tarkastettu.

<b>Inventointilöydöt</b>	TYA 835:1-2
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	ei kuvattu 2004
<b>Diapositiivit</b>	ei kuvattu 2004
<b>Kartta</b>	8

<b>Inventointinumero</b>	42
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE SUORLAHTI PAJALAHTI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	asuinpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4214 10 Suoparsaari
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6891 66      y = 4498 90      z = 85
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6895 23      i = 3655 39
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. Hannu Poutiainen et al. 1993 (kohde 15)
<b>Aiemmat löydöt</b>	KM 28714:1-4; keramiikkaa ja piitä
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 10,0 km länteen

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Oriveden Muljulanselälle pistävien Paksunniemen ja Riuskunniemen välisessä kainalossa, Immolan tilan luoteispuolisella pellolla, 50-100 m päässä järven rannasta, noin 100 m Immolan päärakennuksesta luoteeseen.

Kohde on löytynyt vuoden 1993 inventoinnissa (Poutiainen *et al.* 1992-94:13-14). Tarkastimme kohteen 31.5. (VL & TS). Ajan puutteen vuoksi emme pintapoimineet peltoa, joka oli mulloksella – uusia havaintoja ei saatu.

Huom. Pesosen (2004, kohde 39) ilmoittamat koordinaatit (p=6889 194, i=3669 182) ovat virheelliset.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:767
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:974
<b>Kartta</b>	15

<b>Inventointinumero</b>	43
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE SÄYNEJÄRVI KOIVIKKOLA
<b>Muinaisjäänöstyyppi</b>	asuinpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 05 Säyneenkylä
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6875 44      y = 4512 90      z = 105-108
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6879 69      i = 3670 13
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. Hannu Poutiainen et al. 1993 (kohde 14)
<b>Aiemmat löydöt</b>	KM 28713:1-2
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pellolla)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 13,2 km etelään

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Säynejärven itäpuolella ja Hotari-nimisen lammen kaakkoispuolella, pellolla, Koivikkolan talosta 60 m luoteeseen (pohjoisempi löytöalue) ja 40 m länsilounaaseen (eteläisempi alue).

Vuoden 1993 inventoinnissa pohjoisemmalla löytöalueelta löytyi kolme saviastianpalaa ja kohde rekisteröitiin löytöpaikaksi (Poutiainen *et al.* 1992-94:13).

Tarkastimme kohteen 25.5. (VL & TS). Oppaaksemme saimme maanomistaja Terho Parkkosen (s. 1943). Kohde sijaitsee hiekkamultaisella pellolla, joka oli tarkastuksen aikaan juuri kylvetty. Havainto-olot olivat hyvät. Pellolla todettiin kaksi erillistä löytöaluetta. Niistä pohjoisempi (yllä mainitut koordinaatit) sijaitsee loivalla kumpareella vanhan ladon lounaispuolella. Tämä alue oli selvästi runsaslöytöisempi ja sieltä todettiin sekä ns. karjalaista keramiikkaa että lasitettua punasavikeramiikkaa. Opas mainitsi paikan nimeksi ”Partilan paikka” ja kertoi, että kohdasta on löytynyt viljeltäessä nokisia kiviä. Pohjoinen–etelä-suuntaisen löytöalueen laajuus oli n. 20 x 40 metriä; tätä on pidettävä selkeästi asuinpaikkana, joka jatkuu lisäksi ladon alle. Ladon luoteispuolella joutomaalla todettiin myös pienen rakennuksen kivijalka. Talteen otettujen löytöjen lisäksi pohjoisemmalla löytöalueelta tuli esille kruunukoristeinen 1700–1800-luvun liitupiipun koppa, joka jäi maanomistajan haltuun.

Talon lounaispuolella samalla pellolla todettiin vuoden 2004 inventoinnissa toinen, vähäisempi, löytökeskittymä (eteläisempi alue, x=6875 36; y=4512 90; z=105), josta siitäkkin löytyi mm. karjalaista keramiikkaa.

Opas kertoi muutamasta muustakin kylässä olevasta entisestä talonpaikasta; näitä ei inventoinnissa kuitenkaan ehditty tarkastaa. Hänen mainitsemansa kohteet ovat: metsässä Matikkalan talon eteläpuolella (suurin piirtein x=6875 04; y=4513 60), tien länsipuolella metsäkumpareella Matikkalan lounaispuolella (x=6875 39; y=4513 35), tien itäpuolella Nenolan talon pohjoispuolella (x=6875 93; y=4513 16) ja Pienijärven itäpuolella, soramonttujen lounaispuolella (x=6873 34; y=4511 92; ±100 m).

<b>Inventointilöydöt</b>	TYA 836:1-6
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:739
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:947
<b>Kartta</b>	17

**6.4. Röykkiöt**

<b>Inventointinumero</b>	44
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KUNONNIEMI PÖLHÖNNIEMI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	röykkiöitä
<b>Ajoitus</b>	ajoittamaton (historiallinen aika?)
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6889 08      y = 4511 50      z = 80-85
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6893 240      i = 3668 100
<b>Aiemmat tiedot</b>	tark./kaiv. Anja Sarvas 1971
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta noin 3,8 km koilliseen

**Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Kuivattuun Humalajärveen pistävällä niemellä. Kylätien molemmin puolin on ollut röykkiöitä, joista yhden on Anja Sarvas kaivanut tietyön vuoksi vuonna 1971. ”Raunioita oli kuivattuun Humalajärveen etelästä pistävällä pitkällä Pölhönniemellä noin 20 kpl. Useat raunioista olivat melko kookkaita, noin 3 m mittaisia ja 2 m levyisiä”. Kaivettu röykkiö oli koostunut pelkistä kivistä ja se oli löydötön. Kohde tulkittiin ”kaskisraunioiksi” (Sarvaan tarkastuskertomus, MV, AOA).

Vuoden 2004 inventoinnissa ajettiin röykkiöalueen läpi kulkevaa tietä, muttei tarkastettu kohdetta lähemmin.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II/III
<b>Mv-negatiivit</b>	-
<b>Diapositiivit</b>	-
<b>Kartta</b>	21

<b>Inventointinumero</b>	45
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE PUHOS PAJARIN HAUTA
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	röykkiö
<b>Ajoitus</b>	ajoittamaton
<b>Peruskartta</b>	4213 12 Puhos
<b>Peruskoordinaatit</b>	$x = 6882\ 20$ $y = 4493\ 81$ $z = 85$
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	$p = 6885\ 55$ $i = 3650\ 74$
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. Pekka Sarvas 1963 (kohde 25)
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	osittain tuhoutunut (pengottu)
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 15,3 km länteen

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Pyhäjärven Pajarinselkään pistävällä kapealla itä-länsi-suuntaisella soraharjulla, 1,1 km Syrjäsalmen talosta luoteeseen, mäntymetsässä.

Kohde kuuluu pahaan pajariin liittyviin tarinapaikkoihin: röykkiöön sanotaan pajari haudatun. Maukonen (1979:49-50) kertoo – kuulopuheisiin perustuen – että röykkiö olisi tuolloin ollut neljä kyynärää (n. 2,4-2,8 m) korkea ja 3 sylvä (5,3 m) laaja. Maukonen mainitsee, että röykkiötä ovat 1800-luvun alkupuolella kaivaneet sekä käkisalmelaiset että pietarilaiset herrat. Jälkimmäisten kerrottiin löytäneen kannuksen, luun jäännöksiä, kovasimen, piitä, rahoja ym.

Vuoden 1963 inventointikertomuksessaan Pekka Sarvas kertoo, että Kiteen kotiseutuyhdistys oli kesällä 1962 ”parannellut” kohteesta nykyisenlaisen sylinterinmuotoisen kivirakennelman, jonka läpimitaksi Sarvas mainitsee noin 2 metriä; Sarvas arvelee kohteen olleen alun perin luontainen kivikko (Sarvas 1963:12).

Tarkastimme kohteen 30.5. (VL & TS) hyvien havainto-olojen vallitessa. Paikka on harvahkoa mäntymetsää. Hyvin jyrkkäreunaisen röykkiön korkeus oli noin 2 m, halkaisija 3-4 m. Se on koottu pyöreistä sorakivistä, joiden halkaisija on luokkaa 20-40 cm.

Röykkiön ympäristö on mm. rantavoimista johtuen hyvin kivinen, ja ajatus alun perin luontaisesta kivikosta vaikuttaa hyvin mahdolliselta. Asia tietysti muuttuu päinvastaiseksi, jos Maukosen maininnoille antaa jonkinlaista arvoa.

Samalla harjulla, 50-100 m Pajarin haudasta itään, todettiin harjun poikki tehty ajoittamaton veneenvetoura.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:765-766
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:972-973
<b>Kartta</b>	22



<b>Inventointinumero</b>	46
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE SUORLAHTI VIILNIEMI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	röykkiö
<b>Ajoitus</b>	ajoittamaton
<b>Peruskartta</b>	4214 10 Suoparsaari
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6891 15      y = 4495 69      z = n. 85
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6894 57      i = 3652 21
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	koskematon?
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 12,8 km länteen

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Oriveteen pistävän Viilniemen kärjessä, lähimpänä kärkeä olevasta varsin uudesta kesämökistä n. 100 m länteen.

Museoviraston arkistossa säilytettävässä H. A. Reinholmin kokoelmassa mainitaan: ”I Kides socken Suurlahti by: Villiniemi udde hög af naturen och med en stenhög. En man skall för begånget tidelag vara sedan fordomdags där i stående ställning insatt eller inmurad.” (H. A. Reinholm: Suomen muinaislinnoja 13:145). Reinholm oli saanut tiedon Elfvingren-nimiseltä entiseltä nimismieheltä, joka oli syntynyt samassa kylässä.

Tarkastimme Suorlahden Viilniemeä 31.5. (VL & TS). Totesimme nähtävästi Reinholmin tarkoittaman röykkiön mäntymetsää kasvavan harjanteen korkeimmalla kohdalla. Kyseessä on pyöreä, röykkiömäinen, ilmeisesti ihmisen tekemä rakenne. Sen päällä oli paksu sammalkerros. Röykkiön halkaisija oli n. 8 m; sen keskellä todettiin halkaisijaltaan 2 m:n ja syvyydeltään 1 m:n kokoinen kuoppa. Reunavallin korkeus oli 0,5-1 m, leveys 3-4 m. Reunan päällä kasvoi mm. täysikasvuinen mänty. Rakenne on ilmeisesti pelkistä kivistä laadittu. Lounaissivulla oli vallissa aukko, jonka leveys oli noin metri; aukko ei yltänyt pohjan tasolle.

Röykkiön keskellä olevan kuopan pohjalle tehtiin kaksi koekuoppaa ja yksi vallille. Näistä ei tullut rakennetta selvittäviä löytöjä tai muita havainnoita (mm. ei kulttuurikerrosta). Hieman hiiltä todettiin, muttei niin paljoa, että kyseessä voisi olla hiilimiilu.

Kohteen tulkinta jäi inventoinnissa avoimeksi. Kyseessä voi olla lapinraunio. Myös muinainen rantamuodostuma, jota on myöhemmin kaiveltu, tulee kyseeseen. Jonkinlainen historiallisen ajan puolustusvarustus lienee myös mahdollinen selitys.

Röykkiöstä muutama metri länteen todettiin pintapuolisesti asumuspainannetta muistuttava kuoppa, jonka halkaisija oli n. 5 m.

Huom. Viilniemellä sijaitsee myös kaksi varhaismetallikautista asuinpaikkaa (ks. Pesonen 2004).

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**

**Luokitusehdotus** II

**Mv-negatiivit** Pohjois-Karjalan museo 21169:770

**Diapositiivit** Pohjois-Karjalan museo 87:977

**Kartta** 16

## 6.5. Muut kiinteät muinaisjäännökset

Inventointinumero	47		
Kunta, kylä, nimi	KITEE KITEE VALLINSILTA		
Muinaisjäännöstyyppi	varustus		
Ajoitus	historiallinen aika		
Peruskartta	4231 03 Kitee		
Peruskoordinaatit	x = 6883 33	y = 4509 77	z = 84
Yhtenäiskoordinaatit	p = 6887 42	i = 3666 64	
Aiemmat tiedot	inv. J. Maukonen 1877		
Aiemmat löydöt	-		
Kunto	osittain tuhoutunut		
Sijainti	Kiteen kirkosta 4,7 km eteläkaakkoon		

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee heti Kiteen kirkon–Loukunvaaran-tien itäpuolella, metsämaastossa välittömästi peltoalueen ja pienen puron pohjoispuolella, 700 metriä Vipusilta-nimisestä talosta kaakkoon.

Maukonen kirjoittaa kihlakuntakertomuksessaan (1879: 45): ”Kiteen kylässä ... n:o 16, talollinen Mikko Toropaisen maalla, Hyypiänjärven länsipuolella on *multavallitus*, jonka läpi kulkee Laukunvaaran kylään vievä pohjakunnan maantie. Vallituksen eteläpuolella on vento suo ... sen poikki rakennettua siltaa sanotaan *Vallinsillaksi*. Sillan puolinen rintavalli on 70 jalkaa pitkä; sen molemmista päistä lähtee suorakulmaisesti, yhtäsuuntaa toistensa kanssa 50 jalkaa pitkät sivuvallit. Länsipuolisen sivuvallin pohjoispäästä lähtee niinikään suorakulmaisesti ja yhtäsuuntaa rintavallin kanssa 20 jalkaa pitkä valli. Koko vallituksen kehä muodostaa siis suorakaiteen muotoisen kuvion, jonka pohjoispuolinen sivu on vaillinainen, ja jonka läpi, enempi itäpäitse, kulkee sanottu maantie rintavallin poikki.”

Maukonen mainitsee vallituksesta myös kaksi mahdollista tykkiasemaa. Hänelle oli kerrottu myös kahdesta paikalta löytyneestä kiväärin luodista. Maukoselle oli niin ikään kerrottu, että vallitus oli paikoillaan jo Suomen sodan 1808-09 aikana, jolloin sitä ei ollut käytetty. Se lienee siis tätä varhemin rakennettu.

Maukosen maininnan arveltiin viittaavan peruskarttanimen *Vallisilta* tienooseen, jota tarkastettiin. Kohteen paikallisti maastosta Timo Sepänmaa 24.5. ja sitä tarkastettiin lähemmin seuraavana päivänä. Paikalla kasvoi erittäin tiheää kuusikkoa, joten havainto-olot olivat huonot. Paikalla on suurin piirtein tien suuntainen (koillinen–lounas) ilmeisesti pelkästä maasta kasattu valli. Sen pituudeksi mitattiin rullamitalla 18,5 metriä, korkeudeksi arvioitiin noin metri ja leveydeksi (vallin juuresta juureen) noin kolme metriä. Valli on pyöreälakinen.

Kohde on peruskartan mukaan kantatilan nro 17 maalla, mikä on ristiriidassa Maukosen tietojen kanssa. Maukosen mainitsema tilannumero on kuitenkin todennäköisesti virheellinen, sillä 1800-luvulla nimenomaan tilalla nro 17 on asunut hänen mainitsemiaan Toropaisia (ks. Pitkänen 1994:589).

Kesällä 2004 todettu valli voinee olla vain Maukosen mainitsemän varustuksen itäinen sivu, jonka pituudeksi hän mainitsee 50 jalkaa (noin 15 metriä). Tämä vastaa varsin hyvin nyt mitattua pituutta. Muut Maukosen kuvaaman varustuksen osat näyttävät sittemmin tuhoutuneen: tien länsipuolinen alue, jolla näyttävät olleen pohjoinen ja läntinen valli sekä suuri osa eteläistä vallia, on nykyisin peltoa. Se oli inventoinnin aikaan kasvipeitteinen, joten sitä ei tarkasteltu lähemmin.

Vuonna 2004 inventoitu kohde on varmuudella Maukosen tarkoittama jäännös. Myös Maukosen tulkinta varustukseksi vaikuttaa hänen kuvauksensa ja vuoden 2004 havaintojen perusteella todennäköiseltä.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 21169:736
<b>Diapositiivit</b>	Pohjois-Karjalan museo 87:944
<b>Kartta</b>	23

<b>Inventointinumero</b>	48			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE KITEE ROPPONEN</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	”kivipiirros”, kuppikivi?			
<b>Ajoitus</b>	ajoittamaton			
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee?			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x =	y =	z =	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p =	i =		
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. J. Maukonen 1877			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			

**Kunto**

**Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntakertomuksessa mainitaan ”kivipiirros”, joka sijaitsee ”Kiteen kylässä talollisen lesken Leena Ropposen niityllä, vastapäätä Mikko Hakulisen kartanoa” (Maukonen 1879:51). Kivi vaikuttaa mielenkiintoiselta mm. sen vuoksi, että Maukosen tiedoista (1879:52) päätellen kivessä on ollut muiden piirrosten lisäksi mahdollinen kuppi: ”pikku linnun pesän muotoinen, 2½ tuumaa läpimitaten ja tuuman syvä kuoppa”.

Kivestä tai sen sijainnista ei vuoden 2004 inventoinnissa saatu tarkempia tietoja.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**

**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	49
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KITEENLAHTI VALLINMÄKI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	varustus?
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6885 66      y = 4510 68      z = n. 100      (sijainti epävarma)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6889 79      i = 3667 44
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. J. Maukonen 1877
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	tuhoutunut?
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 3,3 km kaakkoon

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee Hyypiin ja Kiteenjärven välisellä kannaksella, metsäisellä tasalakisella mäellä heti Kiteen–Kiteenlahden-maantien pohjoispuolella.

Hj. Appelgrenin Suomen muinaislinnat -teoksessa mainitaan: ”Kiteen kirkolta 2 eli 3 virstaa etelään on Sortavalaan vievän maantien varrella, taipaleella, Kiteenjärven etelä- ja Hyypiinjärven pohjoispuolella, hyvin korkia soraharjun pää, nimeltä *Pajarinmäki*, joka on ’noin 400-500 syltä pitkä’. ’Sillä alalla on melkein ympyräinen noin 10 sylen pituinen raunio harmaista kivistä, nyt paikoin tuntumaton, paikoin vielä kyynärän korkuinen’. Laitinen sanoo tuon raunion olevan ’mäen päällä etelärinteellä’, nykyisen maantien pohjoispuolella (Appelgren 1891:180-181, viittaa Reinholmiin ja H. Laitisen keräyksiin). Kihlakuntakertomuksessaan Maukonen (1879:47-51) on sijoittanut ”pajarin asuinpaikan” Pajarinmäen itäpuoliselle mäelle, käytännössä peruskartan mukaiselle Vallinmäelle sekä heti sen länsipuolella olevalle pienemmälle mäelle.

Appelgrenin tietojen, Maukosen sijaintimerkinnän ja paikannimen vuoksi tarkastimme peruskartalle merkittyä Vallinmäkeä 17.5. (VL & TS). Prospektoimme metallinpaljastimella Vallinmäkeä sekä sen ja Pajarinmäen väliin jäävää pienempää, edellä mainittua, mäkeä. Alueelle tehtiin myös muutama la-pionpisto. Muinaisjäännökseen viittaavia havaintoja ei tavattu. Molemmilla mäillä kasvoi hieman nokkosta.

Kiviraunioita ei alueella – mäenrinteiden joitakin suhteellisen vaatimattomia ilmeisiä viljelysryykkiöitä lukuun ottamatta – havaittu. Huomattakoon, että Appelgrenin kuvaamaa kivirakennetta ei tavattu myöskään peruskartalle merkityltä Pajarinmäeltä (ks. kohde 38).

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	III
<b>Mv-negatiivit</b>	-
<b>Diapositiivit</b>	-
<b>Kartta</b>	6

<b>Inventointinumero</b>	50			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE LAHDENKYLÄ SAUKKOLA</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	”kalliokirjoitus”			
<b>Ajoitus</b>	ajoittamaton			
<b>Peruskartta</b>	4231 05 Säyneenkylä			
<b>Peruskoordinaatit</b>	<b>x =</b>	<b>y =</b>	<b>z =</b>	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	<b>p =</b>	<b>i =</b>		

**Aiemmat tiedot**  
**Aiemmat löydöt**

**Kunto**

**Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Kyseessä on jo vuonna 1867 löytynyt, ”rivin outoja kirjaimia” sisältävä ”kalliokirjoitus”, joka sijaitsee ”kallion rinteessä likellä Lahdenkylän (Kangasjärven) taloa N:o 3, tiellä talon kaivolle, joka muiston mukaan on noin ’kolme laivan pituutta’ talosta” – ”ehkä 5 sylon päässä kaivosta” (J. R. Aspelinin kirje kuvernementinsihteerille K. A. Winterille 14.10.1892, Museovirasto, arkeologian osaston arkisto). Piirroksesta on nähtävästi toimitettu peitepiirros muinaistieteelliselle toimikunnalle (K. A. Winterin kirje J. R. Aspelinille 25.11.1893, Museoviraston historian yksikön arkisto). Lahdenkylän kantatilan nro 3 nimi on Saukkola (Pitkänen 1994:575).

Kohteesta ei saatu inventoinnissa tarkempia tietoja. Osa Lahdenkylästä on Neuvostoliitolle luovutetulla alueella, mutta peruskartan perusteella kantatilan nro 3 maita näyttäisi olevan Kangasjärven ja nykyisen rajan länsipuolella.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**  
**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -  
**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	51
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE LEINÄVAARA HIISKOSKI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	varustus
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4213 09 Hummovaara
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6889 87      y = 4483 23      z = 81 ±1 m      (paikannus ±150 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6892 73      i = 3639 82
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. J. Maukonen 1877
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	kokonaan tuhoutunut?
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 24,9 km länteen

Kohde sijaitsee Leinovaaran kylän itäpuolella, Puhoksen–Villalan-maantien pohjoispuolella, Hiiskoskenjoen varrella.

Maukosen kihlakuntakertomuksessa mainitaan Hiiskoskesta: ”pitkin kosken länsirantaa on molemmin puolin maantietä kivistä tehtyjä rintavarustuksia. Maantien pohjoispuolinen rintavarustus on muodostettu suurista vieretysten asetetuista kivistä pitkin vähäistä mäen harjannetta. Eteläpuolisessa varustuksessa, joka on alavalla maalla ja aivan lähellä kosken rantaa, ovat kivet pieniä mukulakiviä”; Maukosen mukaan varustukset liittyvät kesän 1808 sotatapahtumiin (Maukonen 1879:46).

Tarkastimme inventoinnin aikana Hiiskosken aluetta, mutta melko pintapuolisesti. Mitään varustuksia emme havainneet. Mikäli ne ovat sijainneet koordinaattien osoittamalla alueella, ne ovat ehkä tuhoutuneet myöhemmissä rakennustöissä, sillä tien molemmin puolin on runsaasti rakennuksia.

Mikäli varustukset taas ovat sijainneet nykyisen maantien kohdalla (mihin Maukosen karttaliite näyttäisi viittaavan!), ne ovat voineet tuhoutua nykyisenlevyisen tien – tai melko tarkasti tällä kohdalla olevan levähdyspaikan – teossa.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II/III
<b>Mv-negatiivit</b>	-
<b>Diapositiivit</b>	-
<b>Kartta</b>	24

<b>Inventointinumero</b>	52			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE NIINIKUMPU KANERVIKKO			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	”kivipiirros”			
<b>Ajoitus</b>	ajoittamaton			
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee?			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x =	y =	z =	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p =	i =		
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. J. Maukonen 1877			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			

**Kunto**

**Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Maukosen kihlakuntainventoinnin mukaan on ”Niinikummun kylässä Pellonalusniityn takalaidassa, Asarias Toropaisen Kanervikko-nimisen talon luoteispuolella” sijainnut ”kivipiirros” ”suurenmoisesa” maakivessä. Piirroksessa on ollut lähinnä erilaisia viivoja (Maukonen 1879:51).

Vuoden 2004 inventoinnissa kohteesta ei saatu tarkempia tietoja. Kanervikko-nimistä kantatila ei kylässä näy olleen (ks. Pitkänen 1994:637-644).

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**

**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -



<b>Inventointinumero</b>	53
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE SUOPARSAARI JAAMANSALMI
<b>Muinaisjännöstyyppi</b>	tunnistamaton kivirakenne
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4214 10 Suoparsaari
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6895 95      y = 4493 66      z = 87,5
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6899 28      i = 3649 96
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	koskematon
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 16,6 km luoteeseen

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Oriveden Muljulanselän ja Kokonselän välisessä Suoparsaassa, noin 500 metriä Pelonpää-nimisestä talosta koilliseen, 150 metriä saaren koillisrannasta.

Inventoinnin aikana Markku Ylönen kertoi kuulleensa jonkinlaista mahdollisesti hautapaikkaan viittaavaa tietoa Suoparsaaren alueelta. Tarkastimme paikkaa 31.5. (VL & TS) oppainamme Ylönen ja sattumalta tavattu läheisen kesämökin asukas.

Oppaiden osoittama alue oli syvällä metsässä kaukana asutuksesta. Mitään hautapaikkaan viittaavaa ei havaittu, eikä sellainen miljöönkään puolesta vaikuta todennäköiseltä. Toiseksi oppaaksi sattuneen mökkiläisen kuuleman mukaan paikalle olisikin ehkä haudattu hevonen tai koira.

Samassa paikassa, koordinaattien osoittamassa kohdassa, osin kallio-, osin moreenipohjalla, todettiin noin 30 metrin pituudelta poikkeuksellisen huolellisesti ladottua kiviaitaa. Aita oli n. 0,5 m korkea, n. 0,7 m leveä ja tasalakinen, enimmäkseen särmikkäistä kivistä tehty ja vahvan sammaleen peittämä. Aidan pääosan suunta oli pohjoinen–etelä; eteläpäässä se teki liki suorakulmaisen mutkan.

Kyseessä voi hyvin olla karja-aitaus, joskin siinä tapauksessa harvinaisen huolellisesti ladottu. Toisaalta ilman koillispuolella olevaa metsää paikalta olisi suora näkymä Jaamansalmelle, jolloin jonkinlainen historiallisen ajan puolustusvarustuskin saattaisi olla mahdollinen.

Oppaiden mukaan lähialueelta on löytynyt Ruotsin ja Venäjän aikaisia rahoja.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	II
<b>Mv-negatiivit</b>	-
<b>Diapositiivit</b>	-
<b>Kartta</b>	25

<b>Inventointinumero</b>	54
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE SUORLAHTI TOLOSENKANGAS</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	varustus?
<b>Ajoitus</b>	historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4232 01 Tolosenmäki
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6892 58      y = 4502 44      z =      (paikannus ±150 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6896 32      i = 3658 88
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. J. Maukonen 1877
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	kokonaan tuhoutunut?
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 7,4 km luoteeseen

### Inventointihavainnot

Kohde sijaitsee ns. Tolosenmäellä, nykyisten Imatran–Joensuun-valtatien ja Muljulan–Kiteen-tien risteyksessä.

Maukosen kihlakuntakertomuksessa (1879:44-45) sanotaan, että ”Muljulan kestikievarista muutamia virstoja kirkolle päin, juuri siinä, jossa mennään Puhoksesta Tohmajärvelle vievän en poikki, on Tolosen kangas, johon sanotaan sen nimellinen mies mestatun...” ja edelleen: ”suon laidassa, Tolosen kankaan rinnassa, on molemmin puolin maantietä multavallia, jotka ovat jotenkin maatuneita. Pohjoispuolella tietä on yksi 2-3 sylvää pitkä valli, jota varmuudella voi pitää ihunisten tekemänä”. Maukosen karttaan vallitus on merkitty välittömästi hänen mainitsemansa risteuksen koillispuolelle. Maukosen tietojen perusteella paikka hyvin lähellä nykyisten Imatran–Joensuun- ja Muljulan–Kiteen-teiden risteystä.

Tarkastimme koordinaattien osoittamaa aluetta 30.5. (VL & TS). Ilmoitetun koordinaattipisteen lähiympäristöä tarkastettiin muutaman sadan metrin säteellä. Alue oli suureksi osin rakennettua (taloja, teitä, rautatie). Mitään vallitukseen viittaavaa ei havaittu. Mikäli Maukosen kertoma multavallitus on ollut alueella, se lienee tuhoutunut myöhemmissä rakennustöissä.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	III
<b>Mv-negatiivit</b>	-
<b>Diapositiivit</b>	-
<b>Kartta</b>	26

**6.6. Rahakätkö**

<b>Inventointinumero</b>	55			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE JUURIKKAJÄRVI PEKKALA			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	kätkö			
<b>Ajoitus</b>	1700-luku			
<b>Peruskartta</b>	4231 02 Juurikka			
<b>Peruskoordinaatit</b>	$x = 6875\ 68$	$y = 4502\ 29$	$z =$	(paikannus $\pm 400$ m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	$p = 6879\ 43$	$i = 3659\ 52$		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			
<b>Kunto</b>				
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta n. 13,4 km etelään			

**Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Ätäskön ja Juurikkajärven välisellä kannaksella.

Juurikkajärven vanhan tsasounan lähetyviltä on löydetty pohjoismaiden suurimpiin kuuluva hopea-rahakätkö (Vänskä 1998:91, 150-151, 324), mutta tarkemmat tiedot asiasta puuttuvat. Vänskä mainitsee löytöpaikan tilaksi Pekkalan n:o 9, mutta hän ei valitettavasti mainitse löytöpaikkojen tarkkoja tietoja kirjassaan.

Inventoinnin 2004 yhteydessä ei yritetty selvittää, olisiko löytöpaikka tarkemmin paikannettavissa. Esimerkiksi Kansallismuseon Rahakammion arkiston tutkimiseen ei nyt ollut mahdollisuutta.

Yllämainitut koordinaatit osoittavat Pekkalan talon päärakennuksen sijainnin. Kantatalo n:o 9:n maita on lisäksi ainakin n. 2 km:n säteellä. Kohteesta ei tässä raportissa ole karttaliitettä.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**  
**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -  
**Diapositiivit** -

**Kartta** -

**6.7. Löytöpaikat ja irralliset esinelöydöt**

<b>Inventointinumero</b>	56
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE LAHDENKYLÄ KIERMI
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	löytöpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 05 Säyneenkylä
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6871 04      y = 4516 02      z = 76
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6875 42      i = 3673 45
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. Hannu Poutiainen et al. 1993 (kohde 16)
<b>Aiemmat löydöt</b>	KM 28715; keramiikkaa
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 18,5 km kaakkoon

**Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Kangasjärven länsirannalla, noin 50 metriä Lahtelan päärakennuksesta lounaaseen, pellolla noin 100 metriä rajavyöhykkeen takarajasta länteen.

Kohde on löytynyt vuoden 1993 inventoinnissa; paikalta on löytöinä kolme saviastianpalaa (Poutiainen *et al.* 1992-94:14).

Kohdetta ei tarkastettu vuoden 2004 inventoinnissa.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu****Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** ei kuvattu 2004  
**Diapositiivit** ei kuvattu 2004

**Kartta** 27

<b>Inventointinumero</b>	57
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE KITEENLAHTI HUUHTILA
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	löytöpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 06 Kiteenlahti
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6885 17      y = 4513 06      z = 97,5
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6889 41      i = 3669 84
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 5,6 km itään

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Matikkalan talosta 100 m länsilounaaseen ja HUUHTILAN talosta 220 m pohjoisluoteeseen, ladoille johtavan tien koillispuolisessa leikkauksessa, muuntajasta n. 10 m pohjoiseen.

TS poimi inventoinnin aikana tienleikkauksesta palan karjalaista keramiikkaa.

**Inventointilöydöt** TYA 837:1

**Suojelu**

**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** 6

<b>Inventointinumero</b>	58		
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	KITEE NIINIKUMPU RUUTIAINEN		
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	löytöpaikka		
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika		
<b>Peruskartta</b>	4231 03 Kitee		
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6885 93	y = 4500 43	z = 106
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6889 59	i = 3657 18	
<b>Aiemmat tiedot</b>	-		
<b>Aiemmat löydöt</b>	-		
<b>Kunto</b>			
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 7,9 km länteen		

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Niinikummun kylän keskusalueella, Niinikunnan–Juurikan-tien länsipuolella, noin 350 metriä Pakarilan talon päärakennuksesta länteen, puutarhassa.

Paikalta löytyi avoimesta maan pinnasta pala ns. karjalaista keramiikkaa. Löytö jätettiin Ismo Ruuti-aisen haltuun.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	
<b>Mv-negatiivit</b>	-
<b>Diapositiivit</b>	-
<b>Kartta</b>	10

<b>Inventointinumero</b>	59			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE PUHOS PUHOKSEN KANAVA</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	löytöpaikka			
<b>Ajoitus</b>	rautakausi?			
<b>Peruskartta</b>	4213 12 Puhos			
<b>Peruskoordinaatit</b>	x = 6887 60	y = 4493 60	z =	(paikannus ±200 m)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p = 6890 94	i = 3650 28		
<b>Aiemmat tiedot</b>	inv. Pekka Sarvas 1963			
<b>Aiemmat löydöt</b>	-			
<b>Kunto</b>				
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 14,5 km länteen			

### **Inventointihavainnot**

Vuoden 1963 inventointikertomuksessa mainitaan: ”Kiteen kirkolla kuulin puhuttavan, että Puhoksen kanavan luota olisi vain muutama vuosi sitten löytynyt rautainen keihäänkärki, joka kertojan puheiden perusteella vaikutti esihistorialliselta. Mainitsipa kertoja minulle pari nimeäkin tehdyn löydön yhteydessä. Kun Puhoksella tiedustelin asianomaisilta keihäänkärjestä kielsivät molemmat koskaan sellaista edes nähneensä. Tietoa Puhokselta (vanhalta vetotaipaleelta) löydetyistä rautakautisista keihäänkärjestä täytyy ainakin toistaiseksi pitää epävarmana” (Sarvas 1963:11). Kohdetta ei ole paikannettu tarkasti Sarvaan inventoinnin karttaan.

Kohteesta ei vuoden 2004 inventoinnissa saatu lisätietoja. Yllä olevat koordinaatit osoittavat Puhoksen kanavan sijaintia. Pesonen 2004: kohde 81.

<b>Inventointilöydöt</b>	-
<b>Suojelu</b>	
<b>Luokitusehdotus</b>	
<b>Mv-negatiivit</b>	-
<b>Diapositiivit</b>	-
<b>Kartta</b>	28

<b>Inventointinumero</b>	60
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE SÄYNEJÄRVI NENOLA</b>
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	löytöpaikka
<b>Ajoitus</b>	rautakausi ja/tai historiallinen aika
<b>Peruskartta</b>	4231 05 Säyneenkylä
<b>Peruskoordinaatit</b>	<b>x = 6875 68      y = 4513 04      z = 115</b>
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	<b>p = 6879 93      i = 3670 26</b>
<b>Aiemmat tiedot</b>	-
<b>Aiemmat löydöt</b>	-
<b>Kunto</b>	
<b>Sijainti</b>	Kiteen kirkosta 13,1 km etelään

### **Inventointihavainnot**

Kohde sijaitsee Kiteen kirkosta 13,1 km etelään, Säynejärven itäpuolella olevasta Nenolan talosta n. 170 m luoteeseen.

Kohde löytyi vuoden 2004 inventoinnissa. Löydöt (pala karjalaista keramiikkaa ja pala lasitettua punasavikeramiikkaa) poimittiin peltokynnökseltä.

**Inventointilöydöt** TYA 838:1-2

### **Suojelu Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** 17



**Inventointinnumero** 61

**Kunta, kylä, nimi** KITEE

**Muinaisjäännöstyyppi** löytöpaikka  
**Ajoitus** rautakausi

**Peruskartta**

**Peruskoordinaatit** x =                      y =                      z =                      (paikantamatta)  
**Yhtenäiskoordinaatit** p =                      i =

**Aiemmat tiedot**

**Aiemmat löydöt** KM 66; angon katkelma

**Kunto**

**Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Rautaisen keihäänkärjen katkelma (KM 66, kansainvaellus–merovinkiaikainen ango), on löytynyt Kiteeltä tarkemmin tuntemattomasta paikasta. Löydöstä ei vuoden 2004 inventoinnissa saatu lisätietoja.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu** -

**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diaposiitivit** -

**Kartta** -

**Inventointinumero** 62

**Kunta, kylä, nimi** KITEE (?)

**Muinaisjäännöstyyppi** löytöpaikka  
**Ajoitus** rautakausi: ristiretkiaika

**Peruskartta**

**Peruskoordinaatit** x =                      y =                      z =                      (paikantamatta)  
**Yhtenäiskoordinaatit** p =                      i =

**Aiemmat tiedot**

**Aiemmat löydöt** KM 18800; soikea kupurasolki

**Kunto**

**Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Soikea kupurasolki (KM 18800, Ailion tyyppiä D) on peräisin Puhokselta kotoisin olleen autoilija Eino Jalmari Päivisen jäämistöstä. Esineen toimitti vuonna 1972 museoon hänen leskensä Aune Päivinen, joka arveli esineen olevan ”luultavimmin” Kiteeltä peräisin. E. J. Päivinen oli kuitenkin kerännyt vanhoja esineitä matkoillaan mm. Joensuun ja Sortavalan seuduilta, joten löytöpaikka on hyvin epävarma. Esine on löytynyt ”ainakin 20 vuotta” ennen museoon toimittamista (esineeseen liittyvät verifikaatit Museoviraston arkeologian osaston arkistossa).

Löydöstä ei vuoden 2004 inventoinnissa saatu lisätietoja.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**

**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -

<b>Inventointinumero</b>	63			
<b>Kunta, kylä, nimi</b>	<b>KITEE</b>			
<b>Muinaisjäännöstyyppi</b>	löytöpaikka			
<b>Ajoitus</b>	rautakausi tai historiallinen aika			
<b>Peruskartta</b>				
<b>Peruskoordinaatit</b>	x =	y =	z =	(paikantamatta)
<b>Yhtenäiskoordinaatit</b>	p =	i =		
<b>Aiemmat tiedot</b>	-			
<b>Aiemmat löydöt</b>	Kiteen museo nro 148; ommellun veneen osa			

**Kunto**

**Sijainti**

### **Inventointihavainnot**

Inventoinnin aikana vierailimme Markku Ylösen opastuksella Kiteen kotiseutumuseossa, jossa totesimme numerolla 148 museon kokoelmiin luetteloidun ommellun veneen osan. Museon kokoelma-luetteloista puuttui kuitenkin se osa, jossa kyseisen esineen tarkempien tietojen olisi pitänyt olla. Mahdollisesti kyseinen nide oli lainassa jollakulla tai sitten hävinnyt kokonaan.

Löytöpaikasta ei inventoinnin yhteydessä saatu tarkempia tietoja.

**Inventointilöydöt** -

**Suojelu**

**Luokitusehdotus**

**Mv-negatiivit** -

**Diapositiivit** -

**Kartta** -

## 7. Kuvaluettelot

### 7.1. Inventointiin liittyvät mustavalkonegatiivit

Kiteen rautakauden–historiallisen ajan kohteiden arkeologinen inventointi 2004

Pohjois-Karjalan museo 21169:717-773

Kuvaajat Ville Laakso (VL) ja Timo Sepänmaa (TS)

Nro	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Pvm
717	Kitee Muljula Muljulan kalmisto (metsässä pellon takana).	Etelästä	VL	11.5.04
718	Kitee Loukunvaara Kalmistomäki. Keskellä muistomerkki.	Pohjoisesta	VL	14.5.04
719	Kitee Kiteenlahti Jussila. Timo Sepänmaa poimii löytöjä tummalta, runsaslöytöisimmältä alueelta.	Luoteesta	VL	18.5.04
720	Kitee Kiteenlahti Ukonmäki. Etualalla perimätiedon mukainen tsasounan paikka, taustalla röykkiötä.	Länsilounaasta	VL	19.5.04
721	Kitee Kiteenlahti Kalmistola. Perimätiedon mukainen n. vuoden 1968 luulöytöpaikka ylhäällä vasemmalla kulkevan tien etupuolella, tien ojassa. Oikealla Kalmistolan päärakennus.	Lounaasta	VL	19.5.04
722	Kitee Kiteenlahti Ukonmäki. Laidunta Kalmistolan mailla. Edessä pari röykkiötä, takana perimätiedon mukainen tsasounan paikka.	Itäkoillisesta	VL	19.5.04
723	Kitee Kantosyrjä Niemelänpellot. Asuinpaikka ladon oikealla puolella, kumpareen päällä.	Lounaasta	VL	19.5.04
728	Kitee Kitee Selkue 2. Löytöpaikka ladon oikealla puolella.	Etelälounaasta	VL	21.5.04
729	Kitee Kitee Selkue 1 (auton oikealla puolella, Timo Sepänmaan kohdalla).	Lännestä	VL	21.5.04
730	Kitee Kitee Ortodoksisen kirkon paikka. Takana Kiteenjärvi.	Etelälounaasta	VL	21.5.04
733	Kitee Juurikkajärvi Kalmistola. Vasemmalla entinen hiekkakuoppa, josta löytynyt luita. Keskellä alue, jolla painanteet.	Luoteesta	VL	24.5.04
734	Kitee Juurikkajärvi Kalmistola. Kohde edessä olevassa rinteessä.	Etelästä	VL	24.5.04
735	Kitee Rokkala Kalmistopelto (samanniminen pelto kuvan keskellä). Reprokuva talossa säilytetystä ilmakuvasta. Alkuperäinen kuvaaja tuntematon.		VL	24.5.04
736	Kitee Kitee Vallinsilta. Timo Sepänmaa seisoo vallin päällä. Tie jää oikealle, juuri kuvan ulkopuolelle.	Pohjoiskoillisesta	VL	25.5.04
737	Kitee Säynejärvi Marttila. Vasemmalla konesusoja, jonka perustuksia kaivettaessa on löytynyt luita.	Koillisesta	VL	25.5.04
738	Kitee Säynejärvi Marttila. Luut männyn vieressä olevan rakennuksen alta.	Idästä	VL	25.5.04
739	Kitee Säynejärvi Koivikkola. Vasemmalla tekstissä mainittu lato, takana Koivikkolan talo. Eteläisempi löytöalue jää kumpareen taakse talon oikealle puolelle.	Luoteesta	VL	25.5.04
744	Kitee Varmonniemi Kalmonniemi. Timo Sepänmaa tutkii eteläisintä koekuoppaa.	Länsiluoteesta	VL	26.5.04

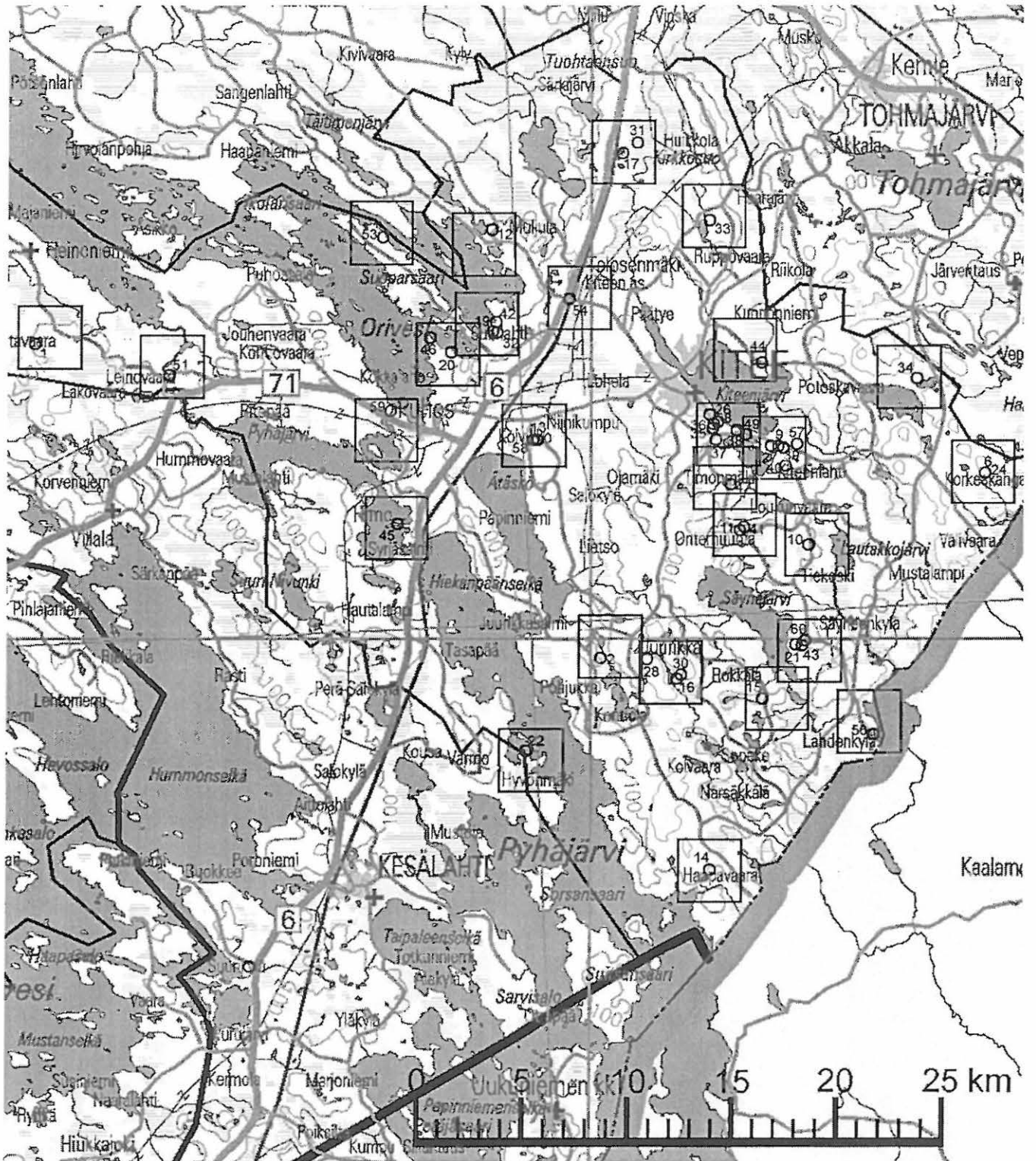
759	Kitee Niinikumpu Hovi. Ville Laakso keskustelee luiden löytäjän kanssa. Luut ovat oletettavasti peräisin kuvassa näkyvän öljysäiliön kuopasta.	Kaakosta	TS	28.5.04
760	Kitee Niinikumpu Hovi. Ville Laakso ja luiden löytäjä löytöpaikalla.	Lounaasta	TS	28.5.04
761	Kitee Niinikumpu Hovi. Kohde pellon yli kuvattuna.	Kaakosta	VL	28.5.04
762	Kitee Heinoniemi Everstinkangas. Timo Sepänmaa mittaa pystykiven gps-koordinaatteja.	Eteläkaakosta	VL	28.5.04
763	Kitee Ruppovaara Kalmalampi. Timo Sepänmaa poimii kiviä löytöjä löytökohdalta. Vasemmalla Kalmalampi, Löytölampi jää oikealle juuri kuvan ulkopuolelle.	Itäkaakosta	VL	30.5.04
764	Kitee Haarajärvi Kallio. Asuinpaikkaa peltorinteellä. Kallion päärakennus jää oikealle kuvan ulkopuolelle.	Etelästä	VL	30.5.04
765	Kitee Puhos Pajarin hauta.	Itäkaakosta	VL	30.5.04
766	Kitee Puhos Pajarin hauta.	Lännestä	VL	30.5.04
767	Kitee Suorlahti Pajalahti. Vasemmalla Immolan rakennuksia, asuinpaikka kynöspellolla.	Pohjoiskoillisesta	VL	31.5.04
768	Kitee Suorlahti Kalmanmäki 1-2. Suorlahden luterilaisen kirkon paikka pellolla oikealla. Takana Kalmanmäki. Edessä muistokivi. Vasemmalla näkyy Soronlahtea.	Idästä	VL	31.5.04
769	Kitee Suorlahti Kalmoniemi. Kalmoniemi vasemmalla pellolla; oikeassa reunassa erottuu pohjasaaren länsiosa.	Lounaasta	VL	31.5.04
770	Kitee Suorlahti Viilniemi. Timo Sepänmaa kivirakenteen kohdalla.	Itäkaakosta	VL	31.5.04
771	Kitee Kitee Pajarinmäki. Timo Sepänmaa koekuopan 1 kohdalla.	Länsilounaasta	VL	1.6.04
772	Kitee Kitee Vaara. Asuinpaikka kuivaamon vasemmalla puolella olevalla rinteellä. Timo Sepänmaa poimii löytöjä.	Pohjoisluoteesta	VL	1.6.04
773	Kitee Kiteenlahti Niemenpuoli Vaaranmäki. Vasemmalla takana Kiteenjärkeä.	Eteläkaakosta	VL	1.6.04

**7.2. Inventointiin liittyvät diakuvat**

Kiteen rautakauden–historiallisen ajan kohteiden arkeologinen inventointi 2004  
 Pohjois-Karjalan museo 87:925-980  
 Kuvaajat Ville Laakso (VL) ja Timo Sepänmaa (TS)

Nro	Aihe	Suunta	Kuvaaja	Aika
925	Kitee Muljula Muljulan kalmisto (metsässä pellon takana).	Etelästä	VL	11.5.04
926	Kitee Loukunvaara Kalmistonmäki. Keskellä muistomerkki.	Pohjoisesta	VL	14.5.04
927	Kitee Kiteenlahti Jussila. Timo Sepänmaa poimii löytöjä tummalta, runsaslöytöisimmältä alueelta.	Luoteesta	VL	18.5.04
928	Kitee Kiteenlahti Ukonmäki. Etulalla perimätiedon mukainen tsasounan paikka, taustalla röykkiöitä.	Länsilounaasta	VL	19.5.04
929	Kitee Kiteenlahti Kalmistola. Perimätiedon mukainen n. vuoden 1968 luulöytöpaikka ylhäällä vasemmalla kulkevan tien etupuolella, tien ojassa. Oikealla Kalmistolan päärakennus.	Lounaasta	VL	19.5.04
930	Kitee Kiteenlahti Ukonmäki. Laidunta Kalmistolan mailla. Edessä pari röykkiötä, takana perimätiedon mukainen tsasounan paikka.	Itäkoillisesta	VL	19.5.04
931	Kitee Kantosyrjä Niemelänpellot. Asuinpaikka ladon oikealla puolella, kumpareen päällä.	Lounaasta	VL	19.5.04
936	Kitee Kitee Selkue 2. Löytöpaikka ladon oikealla puolella.	Etelälounaasta	VL	21.5.04
937	Kitee Kitee Selkue 1 (auton oikealla puolella, Timo Sepänmaan kohdalla).	Lännestä	VL	21.5.04
938	Kitee Kitee Ortodoksisen kirkon paikka. Takana Kiteenjärvi.	Etelälounaasta	VL	21.5.04
941	Kitee Juurikkajärvi Kalmistola. Vasemmalla entinen hiekkakuoppa, josta löytynyt luita. Keskellä alue, jolla painanteet.	Luoteesta	VL	24.5.04
942	Kitee Juurikkajärvi Kalmistola. Kohde edessä olevassa rinteessä.	Etelästä	VL	24.5.04
943	Kitee Rokkala Kalmistopelto (samanniminen pelto kuvan keskellä). Reprokuva talossa säilytetystä ilmakuvasta. Alkuperäinen kuvaaja tuntematon.		VL	24.5.04
944	Kitee Kitee Vallinsilta. Timo Sepänmaa seisoo vallin päällä. Tie jää oikealle, juuri kuvan ulkopuolelle.	Pohjoiskoillisesta	VL	25.5.04
945	Kitee Säynejärvi Marttila. Vasemmalla konesuoja, jonka perustuksia kaivettaessa on löytynyt luita.	Koillisesta	VL	25.5.04
946	Kitee Säynejärvi Marttila. Luut männyn vieressä olevan rakennuksen alta.	Idästä	VL	25.5.04
947	Kitee Säynejärvi Koivikkola. Vasemmalla tekstissä mainittu lato, takana Koivikkolan talo. Eteläisempi löytöalue jää kumpareen taakse talon oikealle puolelle.	Luoteesta	VL	25.5.04
952	Kitee Varmonniemi Kalmionniemi. Timo Sepänmaa tutkii eteläisintä koekuoppaa.	Länsiluoteesta	VL	26.5.04
966	Kitee Niinikumpu Hovi. Ville Laakso keskusteleo luiden löytäjän kanssa. Luut ovat oletettavasti peräisin kuvassa näkyvän öljysäiliön kuopasta.	Kaakosta	TS	28.5.04

967	Kitee Niinikumpu Hovi. Ville Laakso ja luiden löytäjä löytöpaikalla.	Lounaasta	TS	28.5.04
968	Kitee Niinikumpu Hovi. Kohde pellon yli kuvattuna.	Kaakosta	VL	28.5.04
969	Kitee Heinoniemi Everstinkangas. Timo Sepänmaa mittaa pystykiven gps-koordinaatteja.	Eteläkaakosta	VL	28.5.04
970	Kitee Ruppovaara Kalmalampi. Timo Sepänmaa poimii kivistä löytöjä löytökohdalta. Vasemmalla Kalmalampi, Löytölampi jää oikealle juuri kuvan ulkopuolelle.	Itäkaakosta	VL	30.5.04
971	Kitee Haarajärvi Kallio. Asuinpaikka peltorinteellä. Kallion päärakennus jää oikealle kuvan ulkopuolelle.	Etelästä	VL	30.5.04
972	Kitee Puhos Pajarin hauta.	Itäkaakosta	VL	30.5.04
973	Kitee Puhos Pajarin hauta	lännestä	VL	30.5.04
974	Kitee Suorlahti Pajalahti. Vasemmalla Immolan rakennuksia, asuinpaikka kynnöspellolla.	Pohjoiskoillisesta	VL	31.5.04
975	Kitee Suorlahti Kalmanmäki 1-2. Suorlahden luterilaisen kirkon paikka pellolla oikealla. Takana Kalmanmäki. Edessä muistokivi. Vasemmalla näkyy Soronlahtea.	Idästä	VL	31.5.04
976	Kitee Suorlahti Kalmoniemi. Kalmoniemi vasemmalla pellolla; oikeassa reunassa erottuu Pohjasaaren länsiosa.	Lounaasta	VL	31.5.04
977	Kitee Suorlahti Viilniemi. Timo Sepänmaa kivirakenteen kohdalla.	Itäkaakosta	VL	31.5.04
978	Kitee Kitee Pajarinmäki. Timo Sepänmaa koekuopan 1 kohdalla.	Länsilounaasta	VL	1.6.04
979	Kitee Kitee Vaara. Asuinpaikka kuivaamon vasemmalla puolella olevalla rinteellä. Timo Sepänmaa poimii löytöjä.	Pohjoisluoteesta	VL	1.6.04
980	Kitee Kiteenlahti Niemenpuoli Vaaranmäki. Vasemmalla takana Kiteenjärveä.	Eteläkaakosta	VL	1.6.04

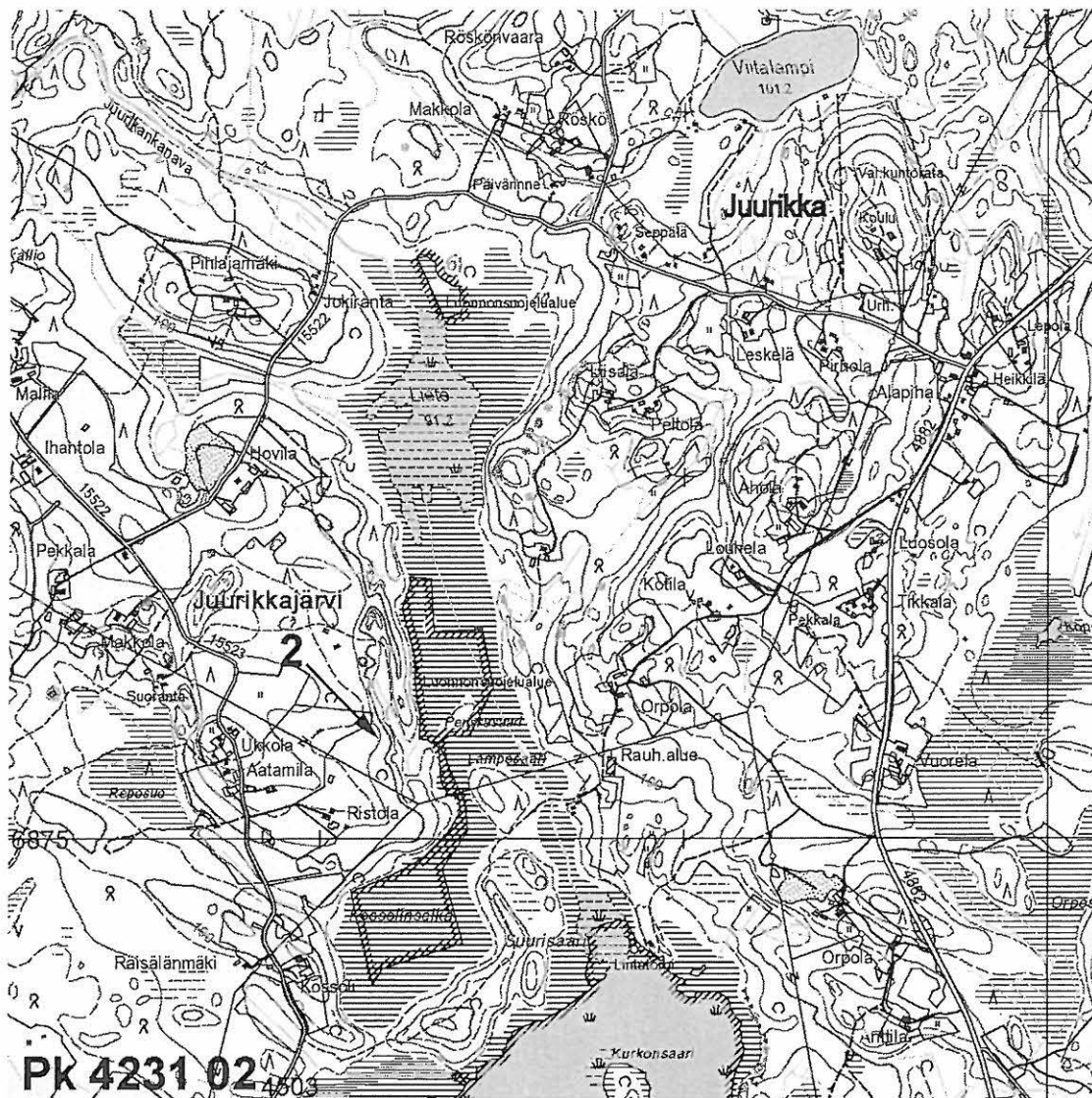


Kartta 1. Yleiskartta inventointikohteiden sijainnista.

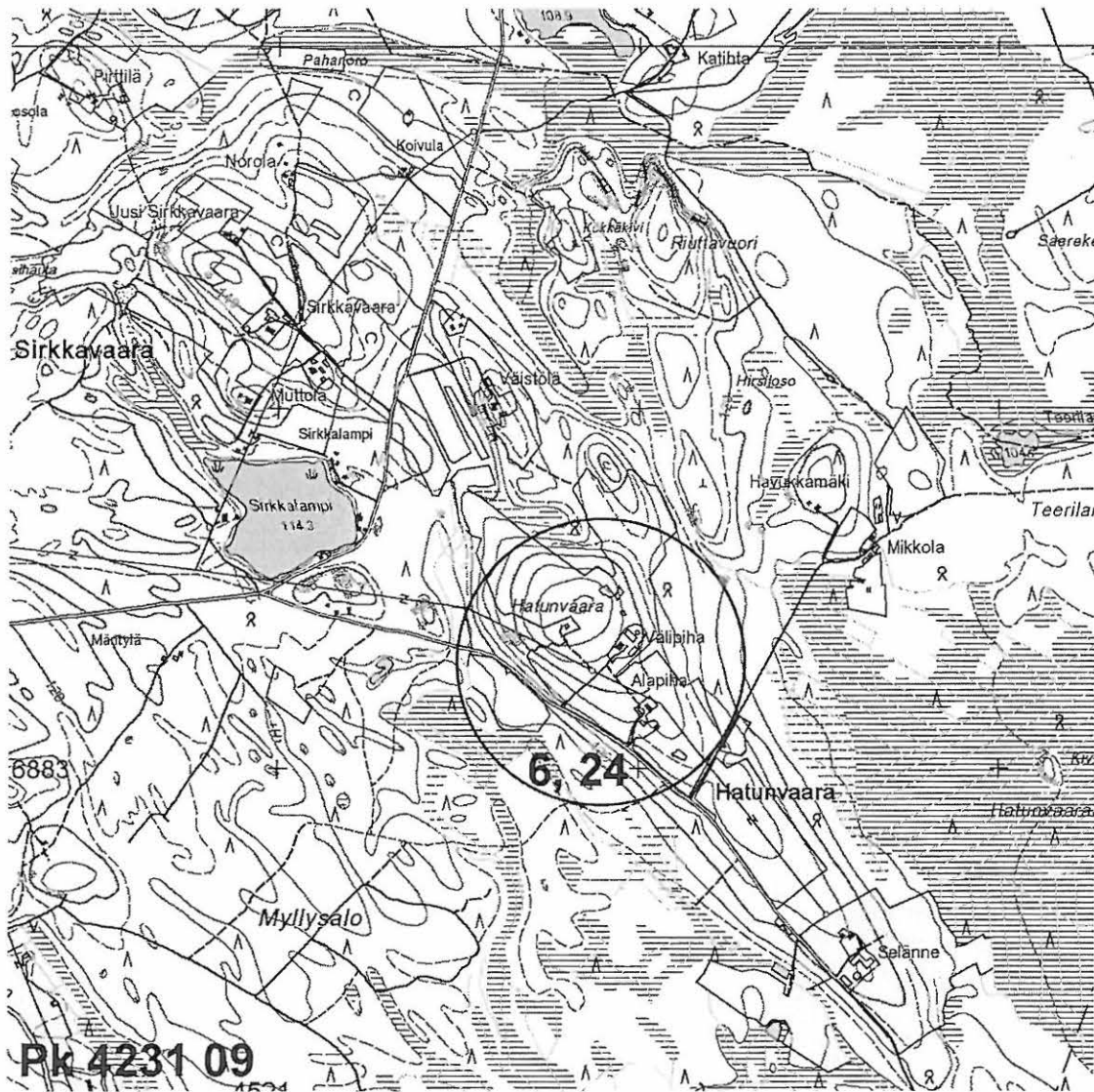




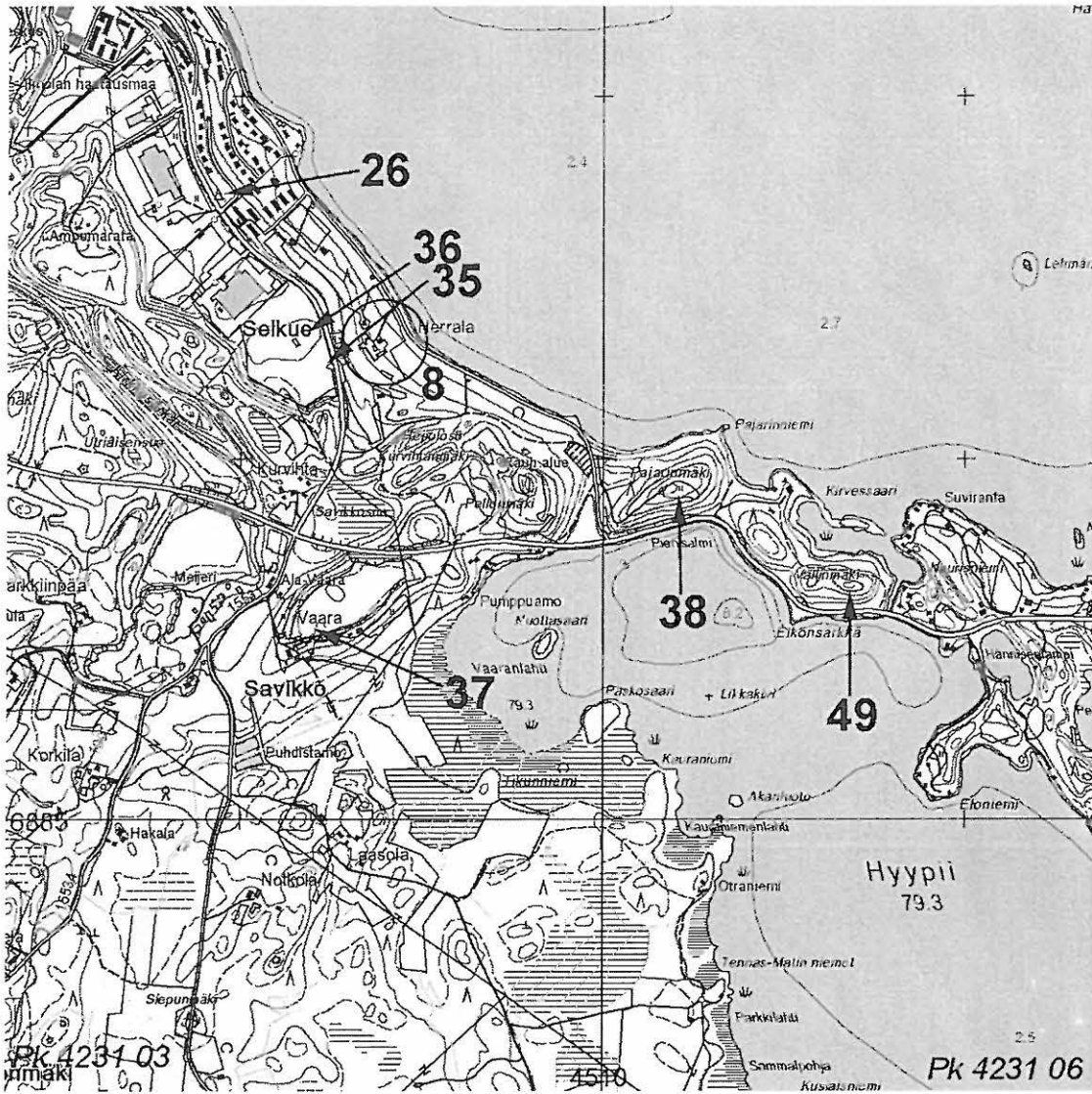
Kartta 2. Kohteen 1 sijainti. Ote peruskartasta 4214 04.



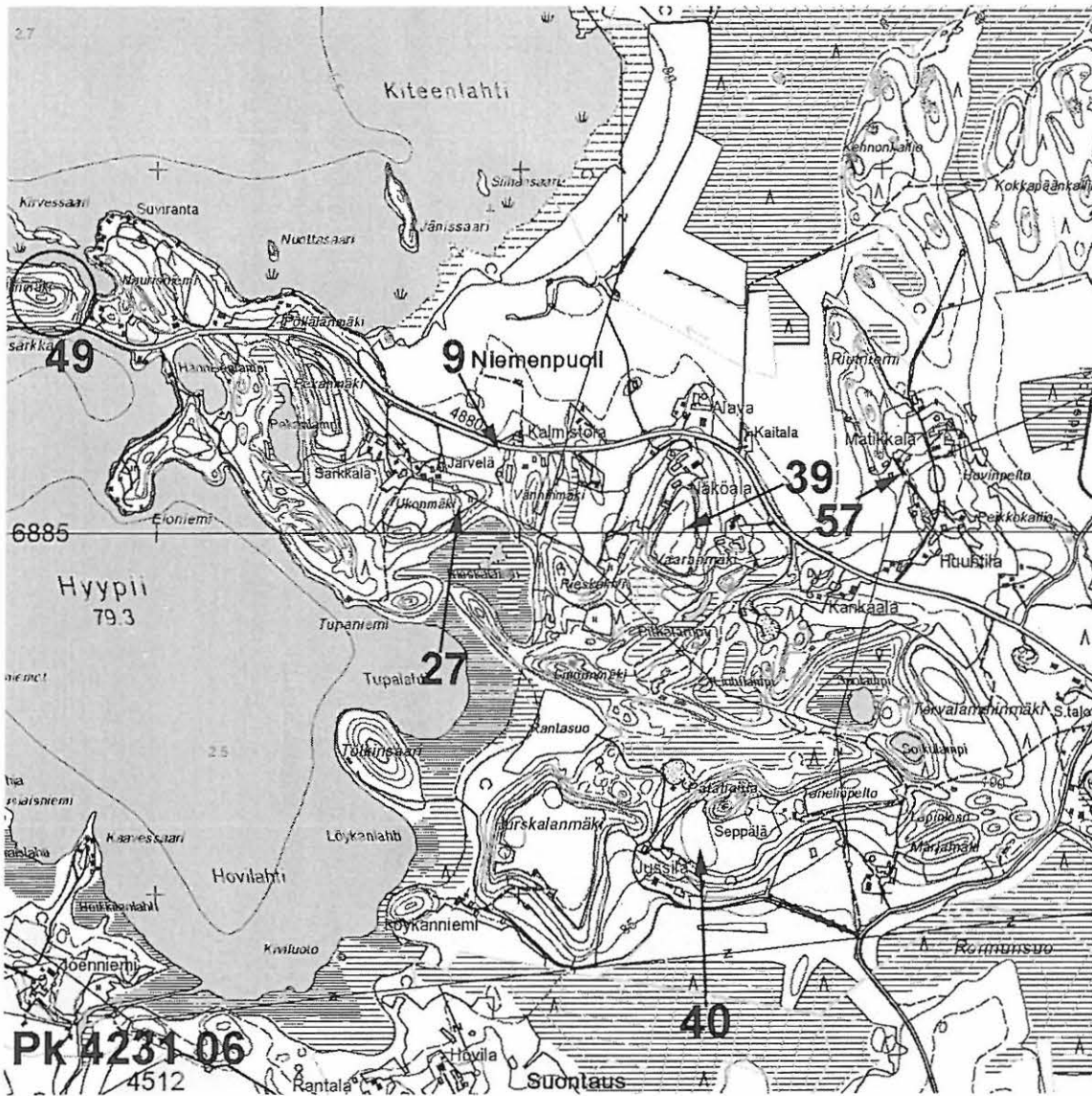
Kartta 3. Kohteen 2 sijainti. Ote peruskartasta 4231 02.



Kartta 4. Kohteiden 6 ja 24 sijainti. Ote peruskartasta 4231 09.



Kartta 5. Kohteiden 8, 26, 35-38 ja 49 sijainti. Ote peruskartoista 4231 03 ja 4231 06.

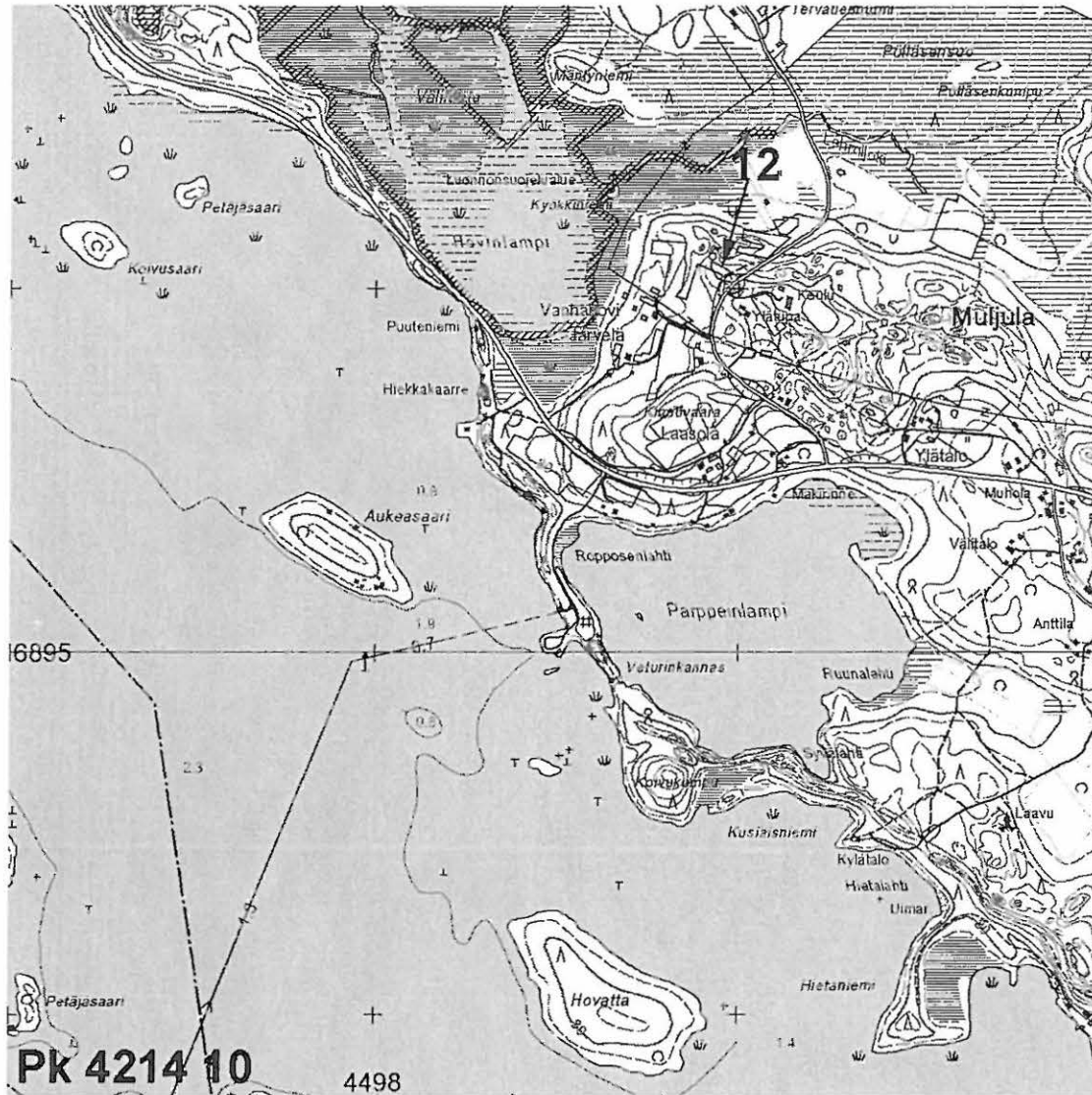


Kartta 6. Kohteiden 9, 27, 39, 40, 49 ja 57 sijainti. Ote peruskartasta 4231 06.



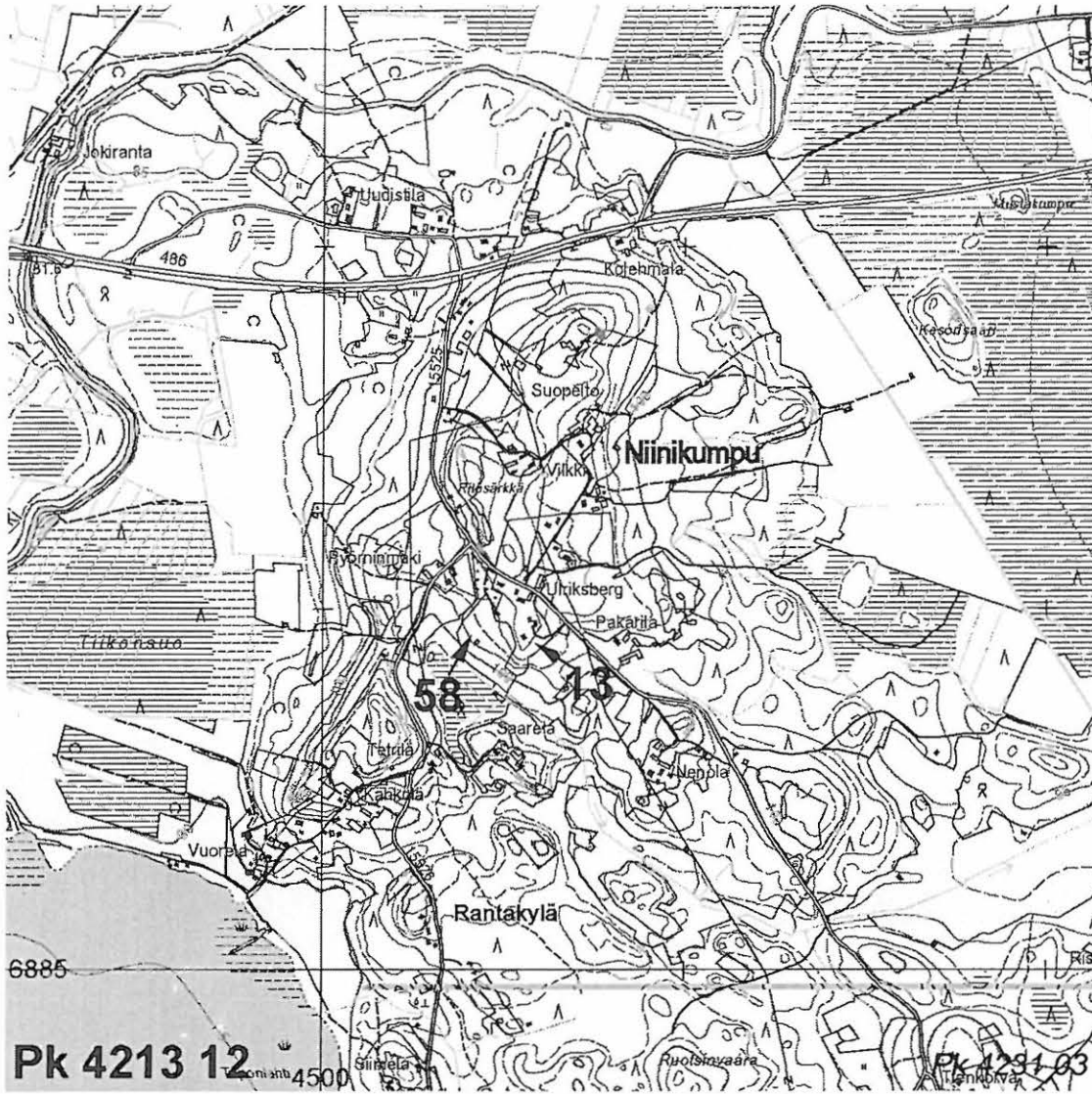
Kartta 7. Kohteen 10 sijainti. Ote peruskartoista 4231 05 ja 4231 06



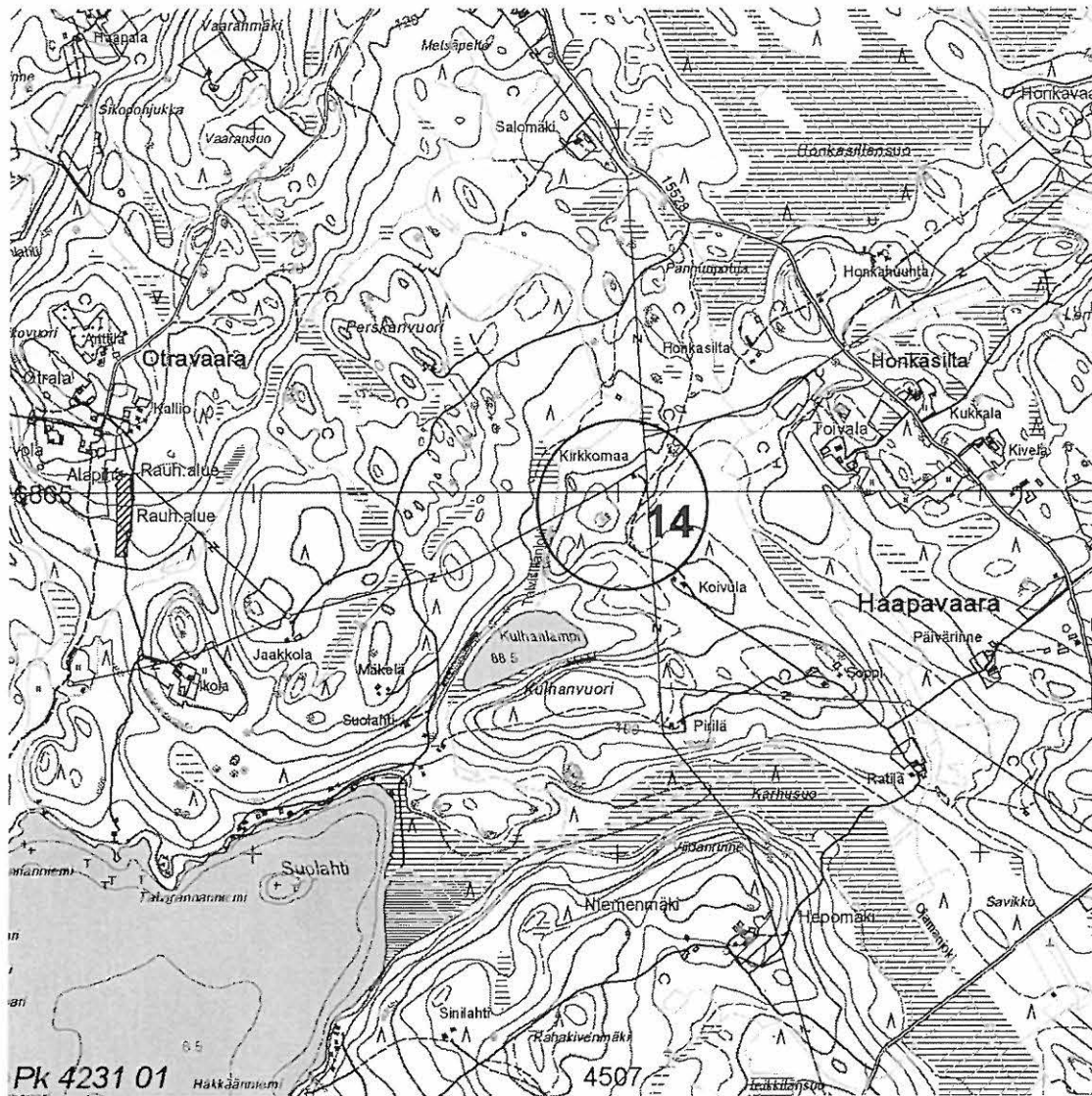


Kartta 9. Kohteen 12 sijainti. Ote peruskartasta 4214 10.

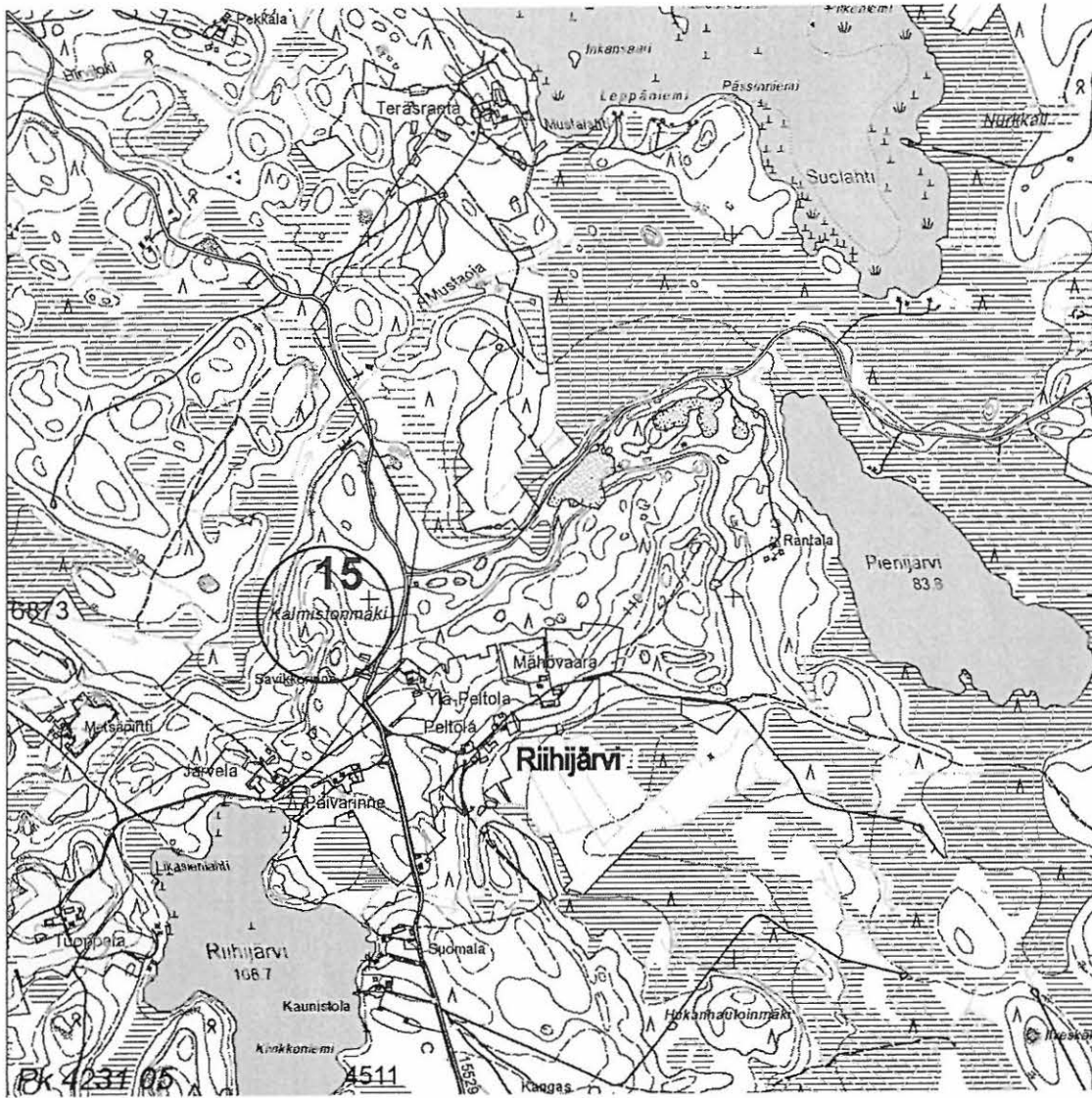




Kartta 10. Kohteiden 13 ja 58 sijainti. Ote peruskartasta 4213 12.

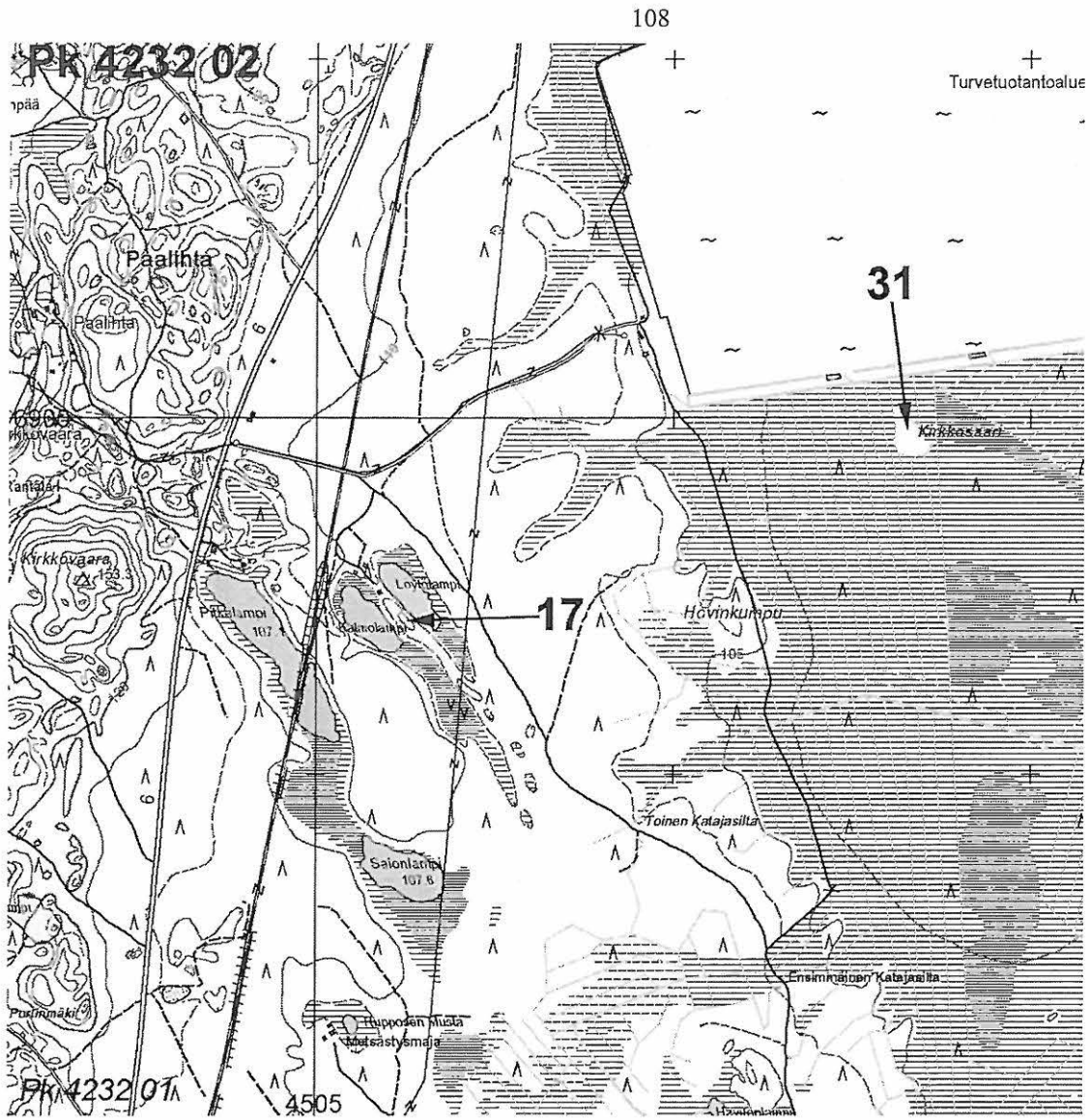


Kartta 11. Kohteen 14 sijainti. Ote peruskartasta 4231 01.

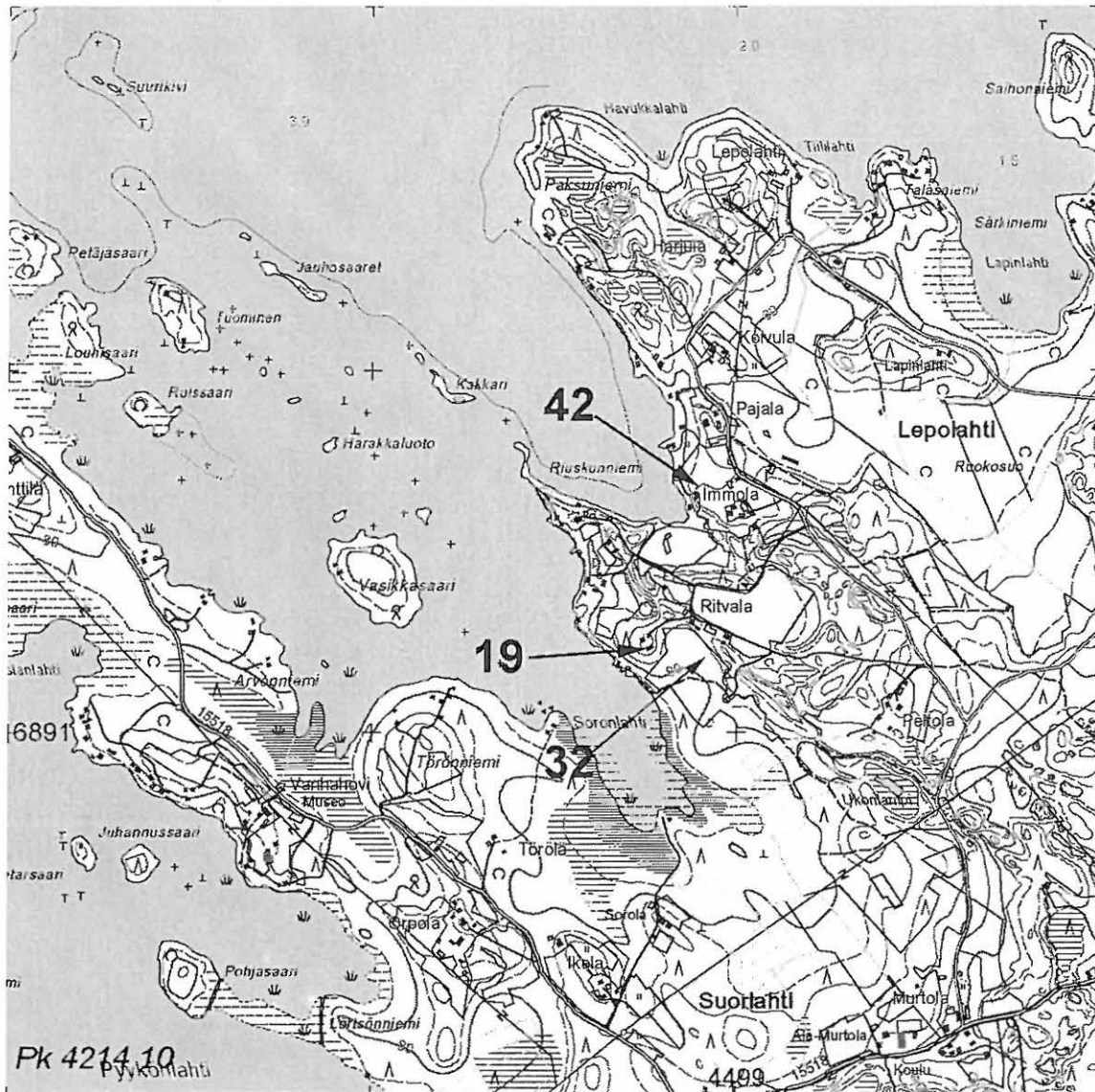


Kartta 12. Kohteen 15 sijainti. Ote peruskartasta 4231 05.

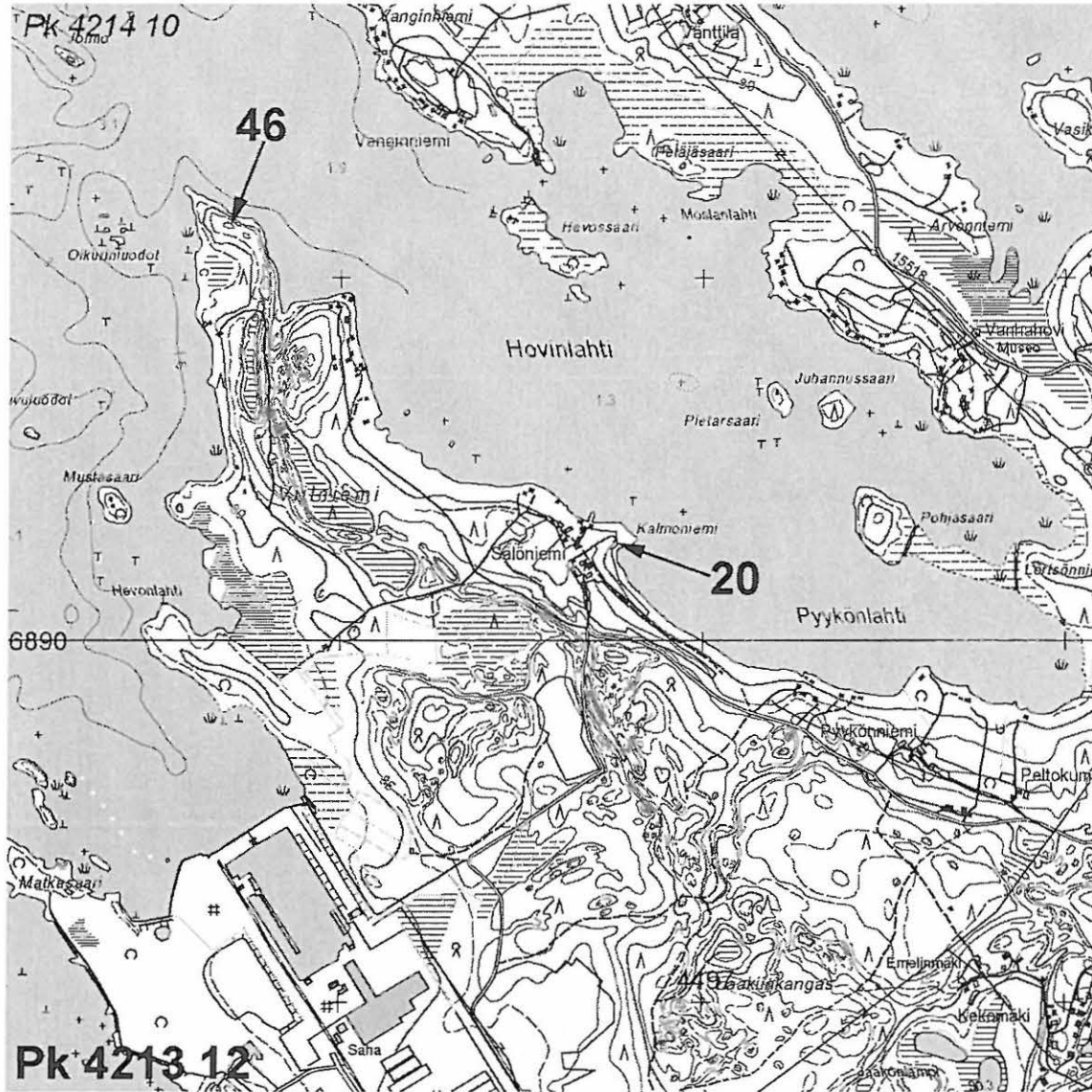




Kartta 14. Kohteiden 17 ja 31 sijainti. Ote peruskartoista 4232 01 ja 4232 02.



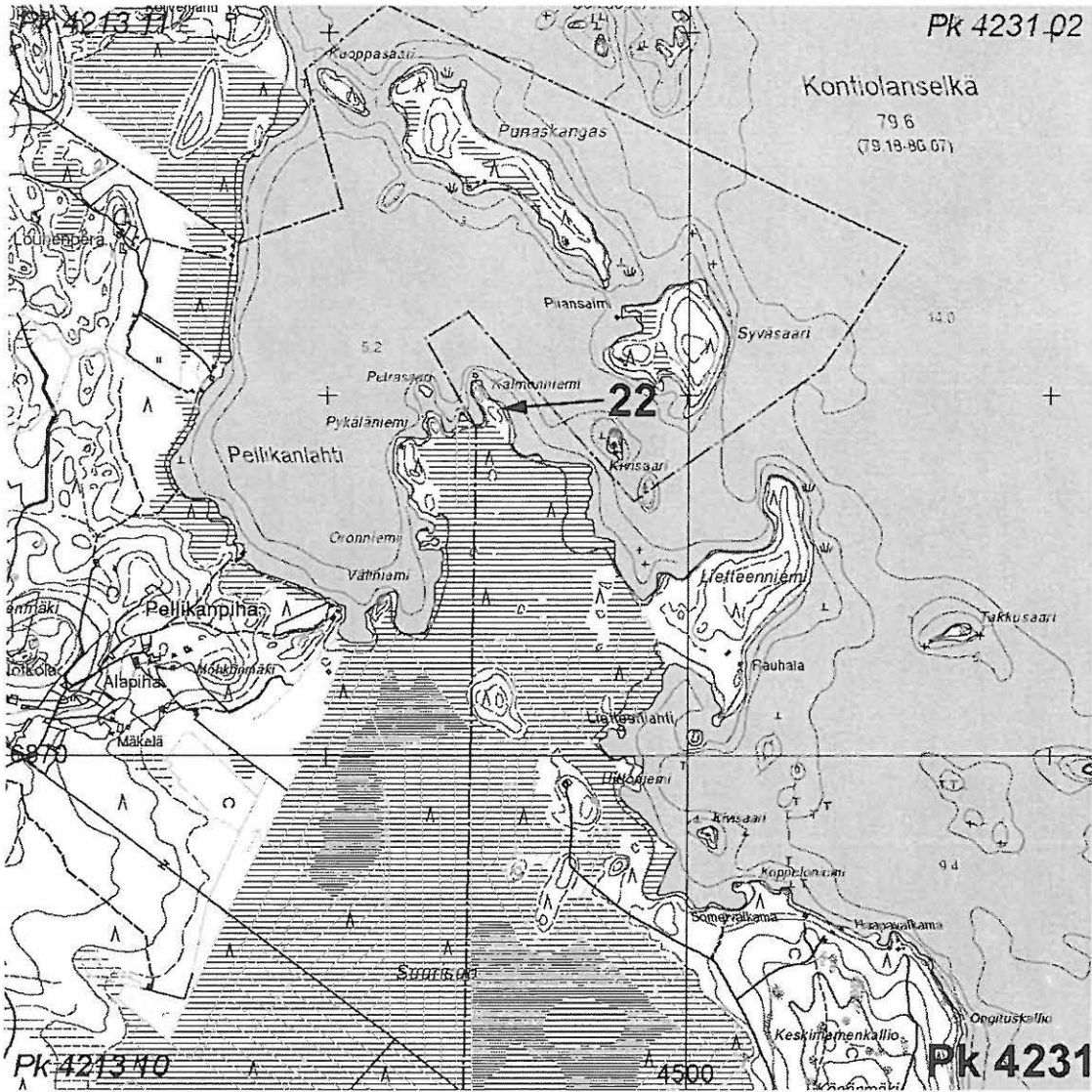
Kartta 15. Kohteiden 19, 32 ja 42 sijainti. Ote peruskartasta 4214 10.



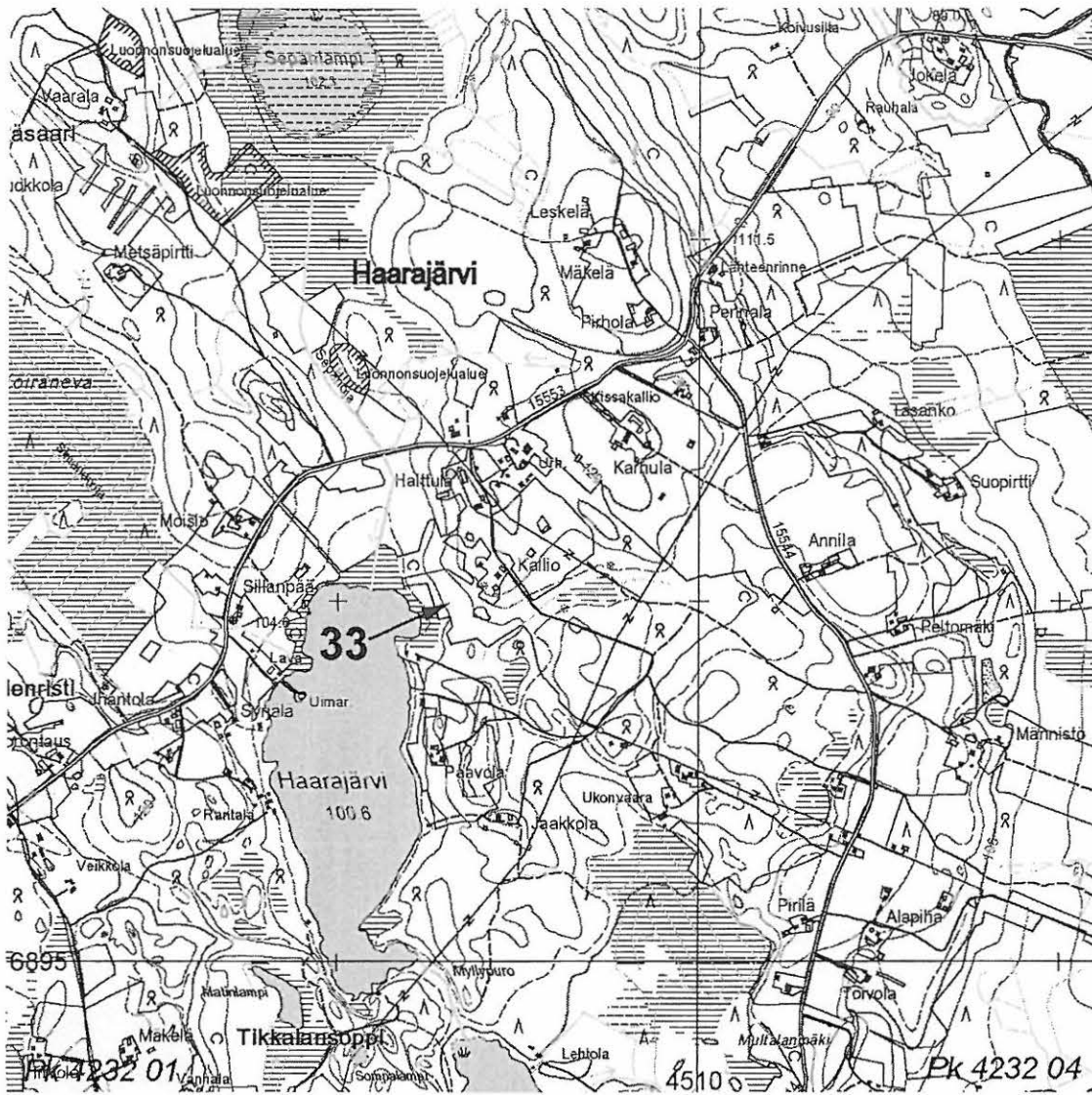
Kartta 16. Kohteiden 20 ja 46 sijainti. Ote peruskartoista 4213 12 ja 4214 10.







Kartta 18. Kohteen 22 sijainti. Ote peruskartoista 4213 10, 4213 11 ja 4231 02.



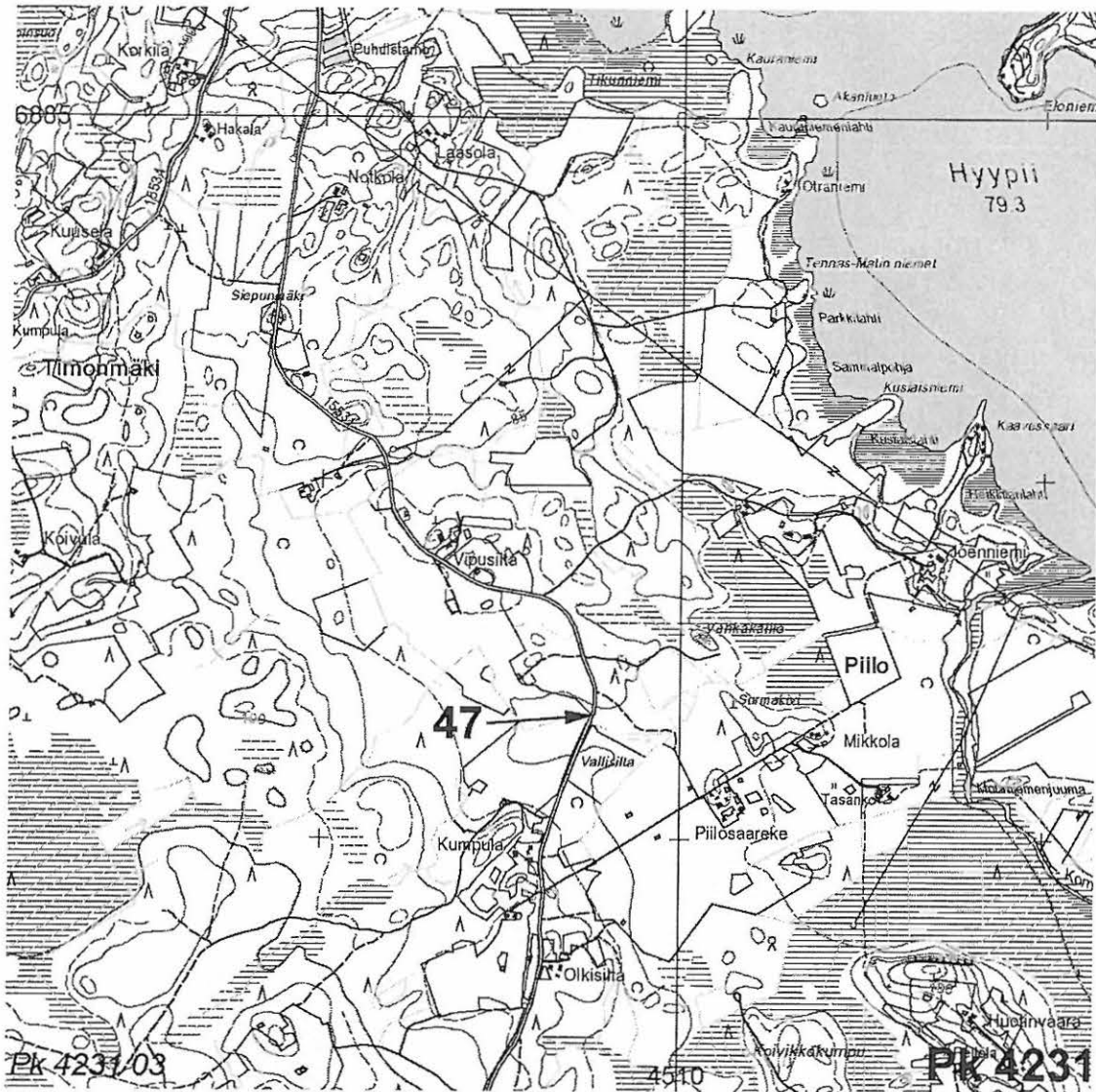
Kartta 19. Kohteen 33 sijainti. Ote peruskartoista 4232 01 ja 4232 04.



Kartta 20. Kohteen 34 sijainti. Ote peruskartasta 4231 06.



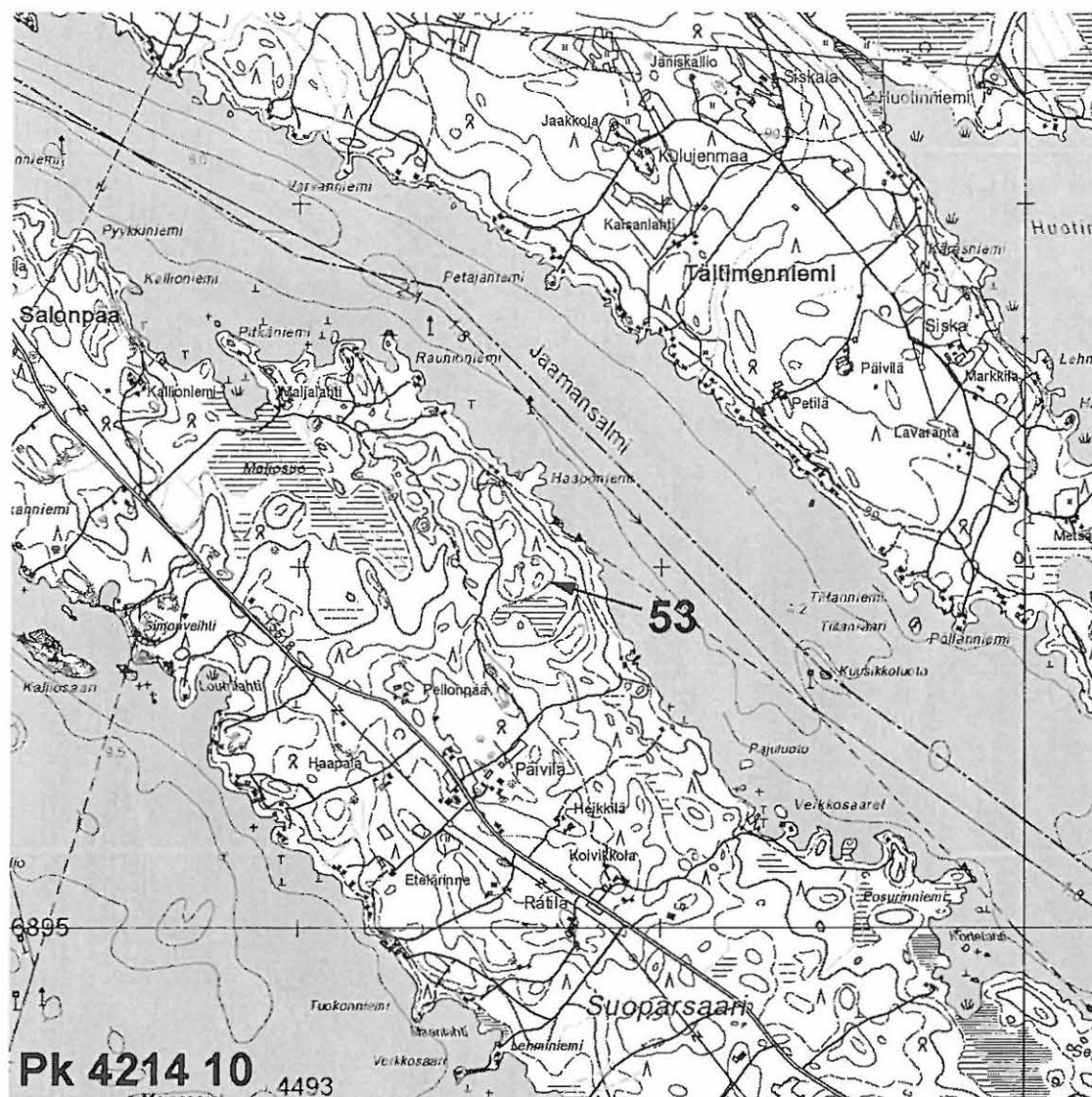




Kartta 23. Kohteen 47 sijainti. Ote peruskartasta 4231 03.

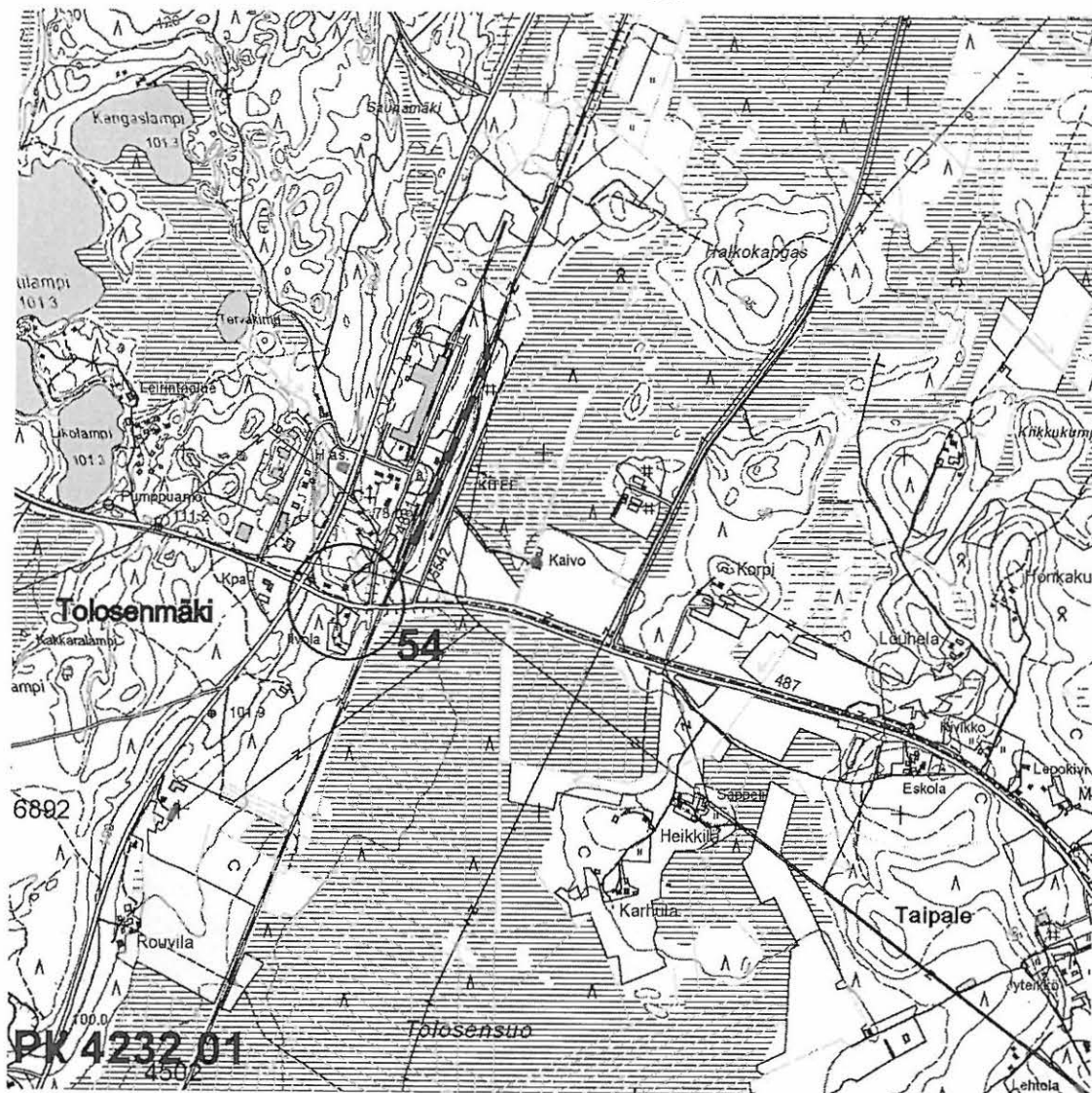


Kartta 24. Kohteen 51 sijainti. Ote peruskartoista 4213 09 ja 4214 07.

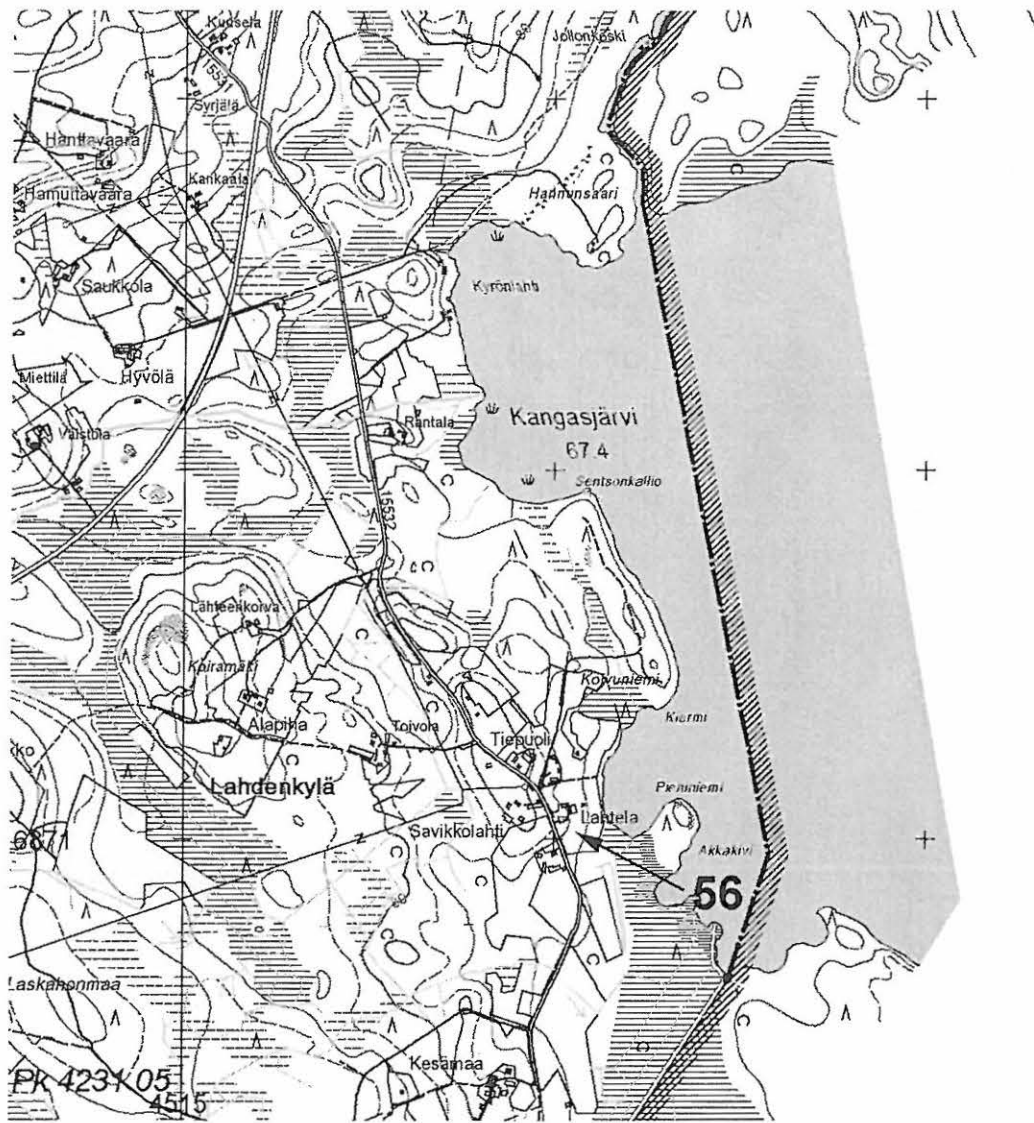


Kartta 25. Kohteen 53 sijainti. Ote peruskartasta 4214 10.





Kartta 26. Kohteen 54 sijainti. Ote peruskartasta 4232 01.



Kartta 27. Kohteen 56 sijainti. Ote peruskartasta 4231 05.



Kartta 28. Kohteen 59 sijainti. Ote peruskartasta 4213 12.